

Årsredovisning 2023

Havs
och Vatten
myndigheten

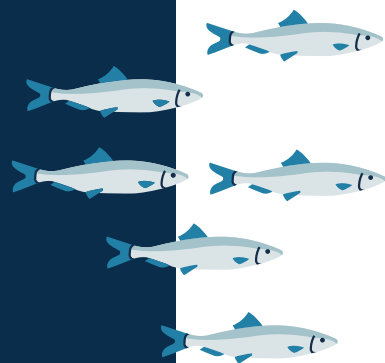

Årsredovisning 2023

Havs- och vattenmyndigheten
Box 11 930
404 39 Göteborg
Tel. 010-698 60 00
www.havochvatten.se
havochvatten@havochvatten.se
Omslagsfoto: Natalie Greppi

Årsredovisning 2023

Generaldirektören har ordet	5	Förbättra arbete med tillsyn, fiskeriövervakning och fiskerikontroll	58
Om Havs- och vattenmyndigheten	6	Effektiv anslagshantering	62
Myndighetens uppdrag	6	Säkerställa ändamålsenlig miljöövervakning, information och kunskapsunderlag	66
Organisation	7	Utveckla effektivare arbetssätt och digital förvaltning	70
Intern styrning och kontroll	8	Utveckla nya arbetssätt och arbetsområden	72
Myndighetens styrmodell	9	Utveckla effektivare omvärldsbevakning och framtidsanalys	74
Resultatredovisning	13	4. Interna förutsättningar	77
1. Mål och uppdrag från regeringen	15	Attraktiv arbetsplats	78
Levande sjöar och vattendrag	16	Kompetensförsörjning	82
Hav i balans samt levande kust och skärgård	18	Tabeller	85
Hav och vatten nyttjas hållbart	20	Regeringsuppdrag	86
2. Nyttja för externa målgrupper	23	Intäkter från avgifter och annan verksamhet	88
Ökad följsamhet hos målgrupperna	24	Redovisning av intäkter och kostnader	89
Rätt bevarande och restaurering genomförs	26	Finansiell redovisning	91
Hantera framtidens utmaningar	28	Resultaträkning	93
Genomförande av Agenda 2030	30	Balansräkning	94
3. Interna arbetssätt	33	Anslagsredovisning	95
Förbättra arbete med regelverk och andra myndighetsbeslut	34	Noter	100
Rätt stödande, pådrivande och samlande verktyg används	44	Sammanställning över väsentliga uppgifter	111

Generaldirektören har ordet

Havs- och vattenmyndigheten har regeringens uppdrag att arbeta för bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag, hav och fiskeresurserna. Vatten är en mycket viktig och strategisk resurs i samhället. Detta gör att uppdraget är särskilt ansvarsfullt och viktigt, mot bakgrund av

- › vattnets betydelse för ekosystemen,
- › vatten som en viktig parameter i energiförsörjningen med vattenkraft och havsbaserad vindkraft,
- › vatten som en förutsättning för livsmedelsproduktion, fiskerinäring och vattenbruk,
- › vattnets roll vid både klimatförändringar och klimatanpassning.

Att våra sötvattens- och havsmiljöer därtill restaureras är också en förutsättning för biologisk mångfald.

För sjöar, vattendrag och hav har de administrativa gränserna ingen betydelse. Utgångspunkten för Havs- och vattenmyndighetens arbete är en sammanhållen havs- och vattenförvaltning inklusive fiskförvaltningen. Det bredare perspektivet är en förutsättning för att Havs- och vattenmyndighetens arbete att verka för att rätt åtgärder ska vidtas i rätt omfattning på rätt ställe ska lyckas och ge önskade effekter ute i den akvatiska miljön. För att kunna göra rätt bedömningar så att rätt beslut fattas, krävs ett allsidigt beslutsunderlag. Där har en kontinuerlig och klok miljöövervakning en mycket viktig roll att spela.

För att anta de utmaningar som behöver hanteras och åstadkomma förändringar i den akvatiska miljön, har myndigheten tagit fram och implementerat en intern styrmodell med mål för verksamheten som utgår från myndighetens uppdrag och ansvar enligt bland annat instruktionen för myndigheten, myndighetsförordningen och miljö kvalitetsmålen. Målstrukturen ger myndigheten stöd i styrning och ledning och när prioriteringar behöver ske i verksamheten. Det har varit fallet under 2023 då kostnaderna ökat i kombination med minskade medel.

Årsredovisningen för 2023 är det första tillfället då myndigheten med utgångspunkt i målstrukturen och beslutade externa och interna mål redovisar de viktigaste aktiviteterna myndigheten utfört under året och vad som åstadkommit. Årsredovisningen har också fått ett helt nytt utseende. Jag önskar er nu en trevlig och informativ läsning!

Foto: Natalie Greppi

Eva-Britt Eklöf Petrusson
Vikarierande generaldirektör

Myndighetens uppdrag

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) är en förvaltningsmyndighet på miljöområdet under Klimat- och näringslivsdepartementet. Myndighetens uppdrag som gäller yrkesfisket, fritidsfisket, fiskevården och vattenbruket hör dock till Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet. HaV verkar över hela Sverige med huvudkontor i Göteborg och två mindre kontor i Simrishamn och Karlskrona.

HaV ansvarar för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav. Myndigheten ska vara pådrivande, stödjande och samlande vid genomförandet av miljöpolitiken och ska verka för en hållbar förvaltning av fiskeresurserna. Myndigheten ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling. Myndighetens uppdrag definieras i huvudsak i:

- › Havs- och vattenmyndighetens instruktion (2011:619).
- › EU-förordningar och direktiv inom havsmiljöområdet, vattenmiljöområdet och den gemensamma fiskeripolitiken.

- › Miljöbalken (1998:808) med tillhörande förordningar, till exempel vattenförvaltningsförordningen (2004:660), havsmiljöförordningen (2010:1341), havsplaneringsförordningen (2015:400) och miljötillsynsförordningen (2011:13).
- › Fiskelagen (1993:787) med tillhörande förordningar till exempel förordning om fiske, vattenbruk och fiskerinäringen (1994:1716).

Myndigheten tar fram underlag till regeringen, deltar i globala förhandlingar, fördelar medel till åtgärdsarbete, deltar i principiellt viktiga miljöprövningar, tar fram föreskrifter och vägledningar inom myndighetens ansvarsområden och bedriver operativ tillsyn genom fiskerikontroll samt tillsyn av genetiskt modifierade vattenlevande organismer. HaV arbetar även med samhällsplanering, bland annat genom att ge förslag till havsplaner som regeringen beslutar om.

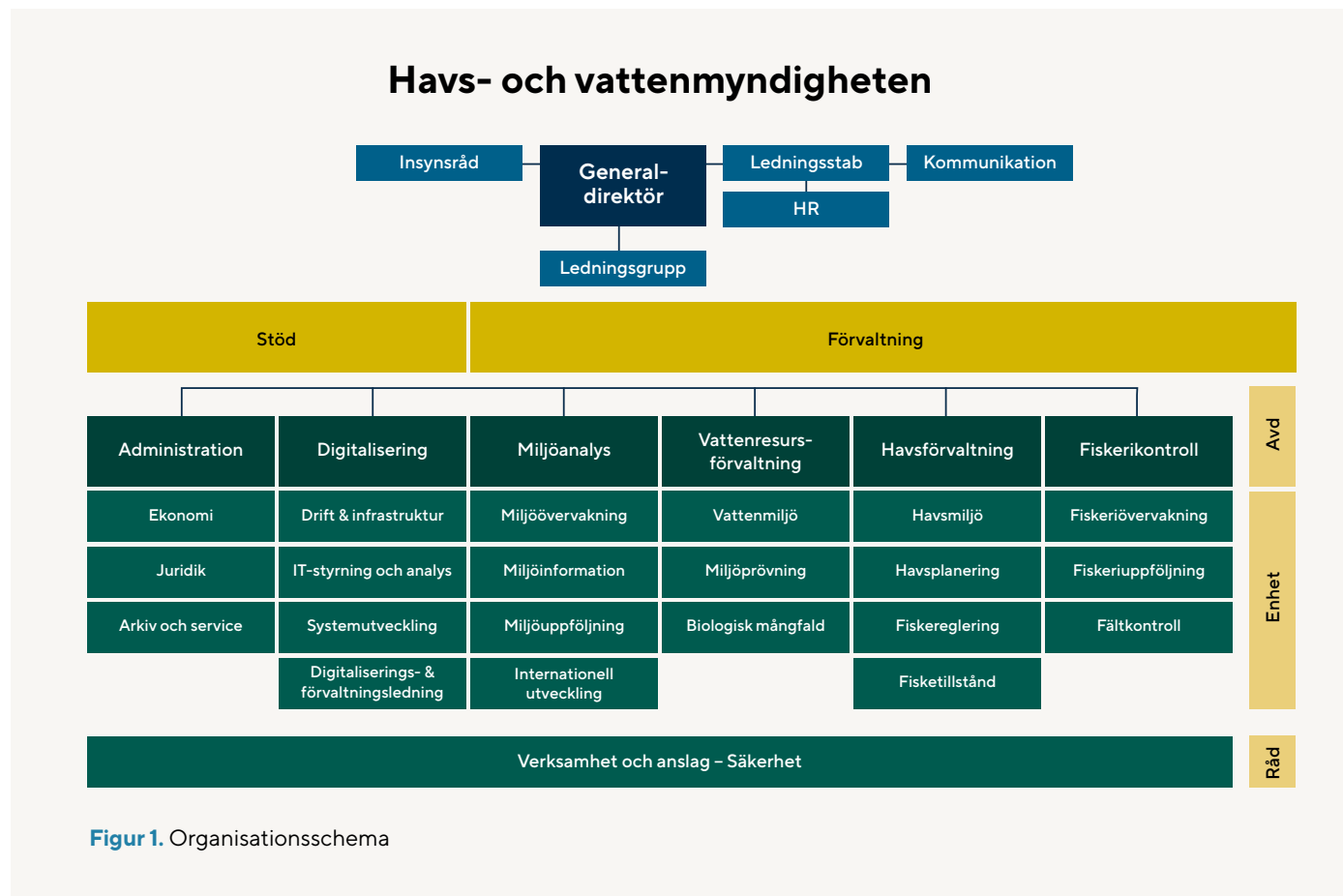
HaV har ett brett ansvar kring miljöanalys och relevanta miljösmål och är samlande i arbetet med vatten- och havsmiljö. Myndigheten ansvarar för att ta fram åtgärdsprogram för havsmiljön samt

samordnar de fem vattenmyndigheterna. HaV genomför EU:s gemensamma fiskeripolitik i Sverige och förvaltar den gemensamma fiskeresursen. Myndigheten arbetar även inom regionala konventioner som Oslo-Pariskonventionen (OSPAR) och Helsingforskonventionen (HELCOM) och med andra länder för att skapa ett gott miljöarbete. En viktig del av arbetet är att fördela havs- och vattenmiljöanslaget, 1:11, som används av myndigheter och organisationer för att genomföra åtgärder för en bättre havs- och vattenmiljö.

Det är myndighetens ansvar att bidra till generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. HaV har ett särskilt uppföljningsansvar för målen Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård samt Ingen övergödning. Målen antogs av Sveriges riksdag 1999 med planerad måluppfyllelse till 2030. HaV:s arbete utgår även från målen i Agenda 2030 som är en handlingsplan med mål för omställning till ett hållbart samhälle.

Organisation

HaV har en linjeorganisation med sex avdelningar: två stödavdelningar, administration och digitalisering, och fyra sakavdelningar, miljöanalys, vattenresursförvaltning, havsförvaltning och fiskerikontroll, samt en ledningsstab. Arbetet bedrivs i tvärspektoriella aktiviteter över avdelnings- och enhetsgränserna. Det finns två myndighetsövergripande råd, verksamhets- och anslagsrådet samt säkerhetsrådet. Myndigheten är, enligt myndighetsförordningen (2007:515), en enrådsmyndighet vilket innebär att generaldirektören leder och styr arbetet och får råd av ett kompetent insynsråd.

Intern styrning och kontroll

Havs- och vattenmyndigheten omfattas av förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll samt internrevisionsförordningen (2006:1228). HaV:s interna styrning och kontroll syftar till att säkerställa att myndigheten fullgör sina uppgifter, uppnår verksamhetens mål och uppfyller de krav som framgår av myndighetsförordningen. Det huvudsakliga verktyget för den interna kontrollen är myndighetens ledningsprocess, som bygger på att planera, genomföra, utvärdera och följa upp verksamheten.

Under 2023 har implementeringen av myndighetens nya styrmodell med tillhörande ledningsprocess påbörjats. Inom detta arbete ryms ett förändrat arbete med intern styrning och kontroll. Den nya styrningen ska bland annat medföra att budgetering, kompetensförsörjning och riskhantering tydligare kopplas till myndighetens verksamhetsplanering. Uppföljningen ska utvärdera effekthemtagning, budgetefterlevnad, risk och kompetensförsörjning på ett sammanhållet och balanserat sätt.

HaV har inom ramen för den nya styrmodellen tagit fram en målstruktur, se nästa uppslag. Myndighetens arbete med att identifiera och åtgärda risker sker inom ramen för planerings- och uppföljningsprocessen. Varje kvartal följs målen och dess underliggande aktiviteter upp av ledningsgruppen. Fokus ligger på vilka korrigerande åtgärder som eventuellt krävs för att nå långsiktig måluppfyllelse. På detta sätt fångas risker som innebär att inte klara uppgifter enligt instruktion eller lag och förordning upp i den löpande planeringen och uppföljningen. Därtill eskaleras också andra risker som fångas upp i verksamheten till ledningsgruppen inom ramen för den löpande planeringen och uppföljningen. Implementering och utveckling av styrningens samtliga komponenter fortlöper även under 2024.

Internrevisionen har under året arbetat enligt fastställd revisionsplan. Granskningar av digitaliseringsstrategin, den nya integrerade styrmodellen samt brutna ansvarskedjor i anslagshanteringen har genomförts. Ledningen har tagit del av rapporter från dessa granskningar och har, utifrån dessa, identifierat åtgärder för förbättring.

Myndighetens styrmodell

HaV har under 2023 implementerat en ny styrmodell. Styrmodellen består i huvudsak av en målstruktur och en kvartalsvis planerings- och uppföljningsprocess. Målen i målstrukturen är baserade på HaV:s uppdrag och ansvar enligt myndighetsinstruktionen och myndighetsförordningen.

Målen och dess inbördes relation beskrivs i en målstruktur, se nästa uppslag. Målstrukturen ger stöd för styrning och ledning samt vid prioritering i verksamheten. Målstrukturen utgår från en effektkedja som visar vilka prestationer som tillhör respektive internt mål och hur prestationens effektkedja förväntas leda till effekter i den akvatiska miljön.

På alla delar i effektkedjan har myndigheten beskrivit mål. Målen i botten av strukturen är förutsättningar för att nå målen ovanför. Målstrukturen kan läsas både ovan- och underifrån men effektkedjan byggs underifrån då värdet av myndighetens arbete byggs underifrån.

Målstrukturen delas upp i externa mål i den övre delen och interna mål i den undre delen. De externa

målen är myndighetens tolkning av myndighetens uppdrag. De översta externa målen har sin utgångspunkt i HaV:s bidrag till de svenska miljö kvalitetsmålen och omfattar de delar som myndigheten kan bidra till och har mandat att påverka. Dessa mål kan HaV bara till viss del påverka eftersom myndigheten är en aktör av flera som verkar inom det svenska miljömålsarbetet.

De interna målen består av ett antal aktiviteter som beskriver vad HaV gör för att uppnå respektive mål. Eftersom resurser i form av personal och medel är begränsade, prioriteras aktiviteter av ledningen utifrån i hur stor utsträckning de bidrar till målet. Myndighetens budget är kopplad till de interna målen.

Varje mål i målstrukturen innehåller en beskrivning av vad målet innebär, varför det finns, hur det ska uppnås samt vilket det förväntade resultatet är när målet uppfylls. Till varje mål finns en eller flera indikatorer. Vissa indikatorer används för att följa upp om myndigheten når de effekter och resultat som eftersträvas och andra indikatorer används för styrning.

Den nya styrmodellen kommer fortsatt att utvecklas under 2024. Modellens övergripande principer ska fortsatt gälla men målbeskrivningar och indikatorer för uppföljning kommer att förtydligas och utvecklas.

1. Mål och uppdrag från regeringen

De tre översta målen i bilden är en tolkning av myndighetens uppdrag. Utgångspunkten är HaV:s bidrag till de svenska miljö kvalitetsmålen. HaV kan bara till viss del påverka uppfyllelsen av målen eftersom myndigheten är en av flera som påverkar den akvatiska miljön.

2. Nyttä för externa målgrupper

Myndigheten arbetar genom andra för att nå de övergripande externa målen och skapa nyttä för uppdragsgivaren. HaV vill att myndigheter, samverkanspartners och övriga intressenter får bästa möjliga förutsättningar för att följa HaV:s stöd och styrning, att de ska göra rätt insatser för bevarande och restaurering samt ha beredskap för att hantera framtidens utmaningar.

3. Interna arbetsätt

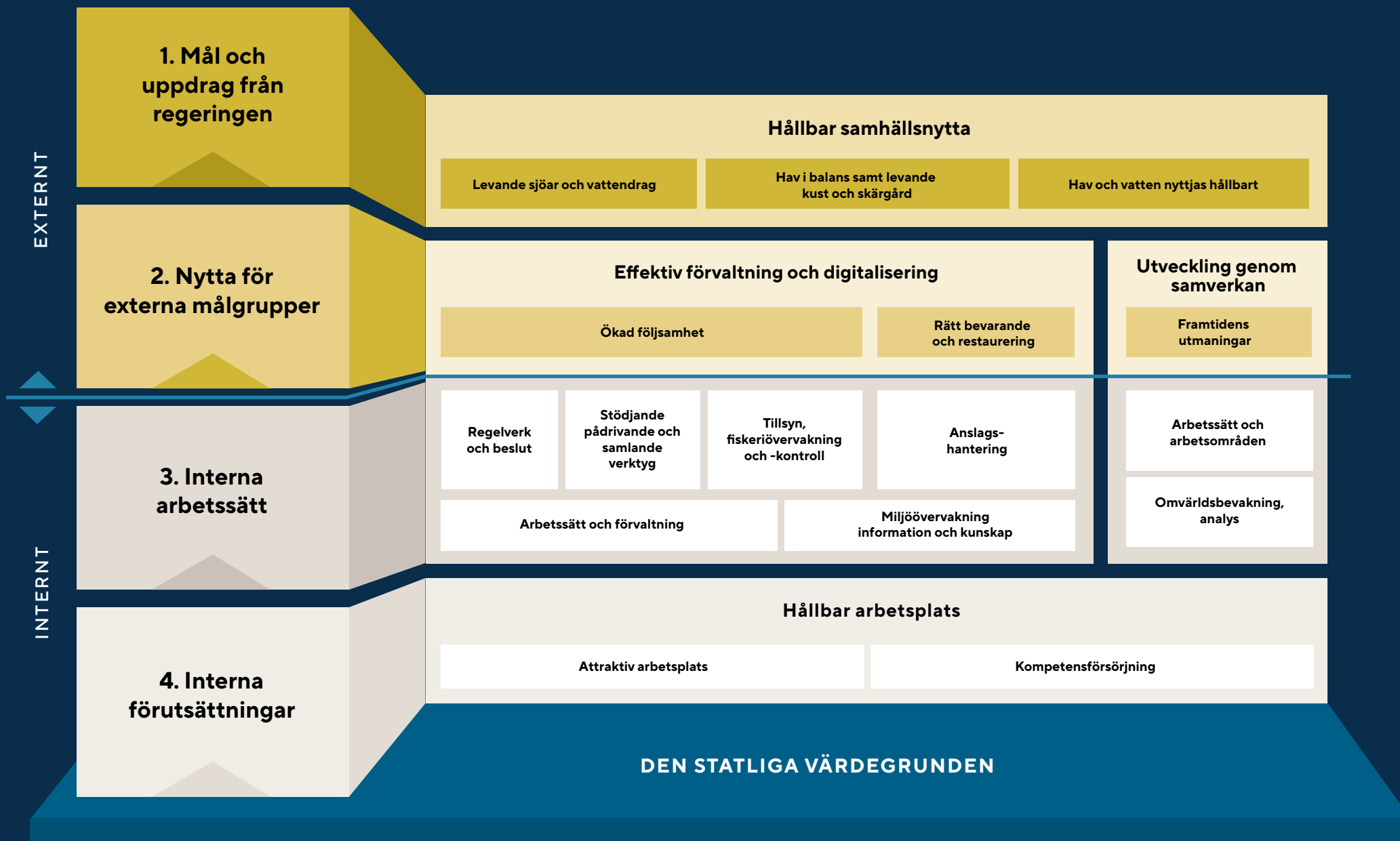
Myndigheten styr i hög grad själv förutsättningar för att nå de interna målen. Målen talar om vad HaV ska uppnå för att skapa nyttä för nästa nivå i målstrukturen. De interna målen skapar nyttä för andra aktörer, utanför HaV, så att de i sin tur kan bidra till de externa målen.

4. Interna förutsättningar

På den nedersta nivån skapar myndigheten förutsättningar för att nå de interna målen. Det handlar om att ha rätt kompetens och att vara en attraktiv arbetsplats.

Årsredovisningen bygger på Havs- och vattenmyndighetens målstruktur

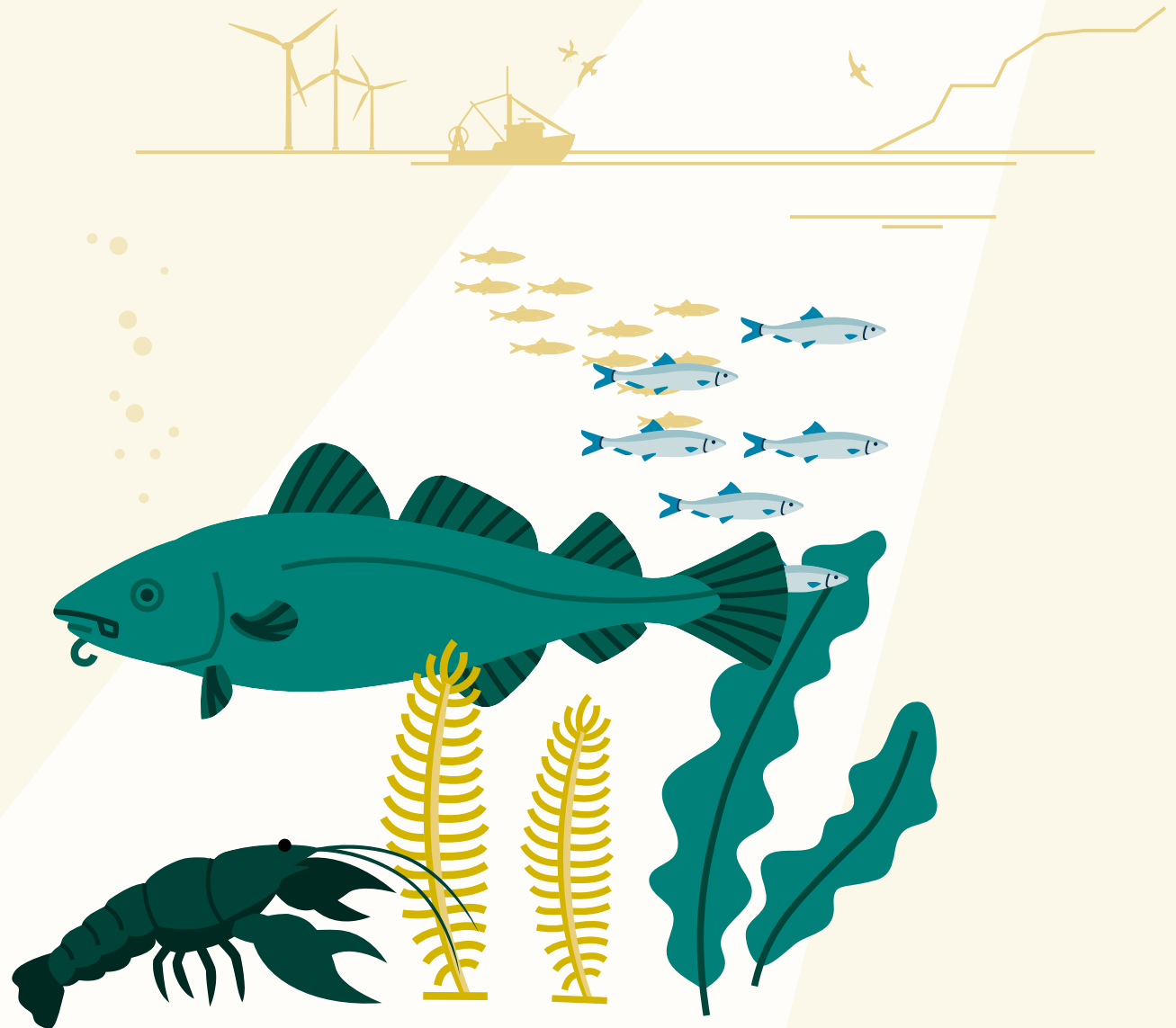
Myndighetens mål och hur dessa hänger samman åskådliggörs i en i en målstruktur. Målstrukturen bygger på en effektkedja i fyra steg. Att nå effekterna i den nedre delen av effektkedjan är en förutsättning för att nå effekterna högre upp. Myndigheten har direkt påverkan på de två nedre nivåerna i målstrukturen. Genom att uppnå dessa mål skapas förutsättningar för andra att bidra till en god akvatisk miljö. I de externa målen i de två övre nivåerna i målstrukturen har myndigheten bara indirekt påverkan. Målstrukturen är uppbyggd för att hantera ändrade politiska uppdrag och ändrade budgetförutsättningar.

Resultatredovisning

1. Mål och uppdrag från regeringen

EXTERNT MÅL

Levande sjöar och vattendrag

Havs- och vattenmyndigheten ska bidra till en god limnisk miljö inklusive minskad övergödning i Sverige och internationellt. Målet är inte liktydigt med miljökvalitetsmålet levande sjöar och vattendrag utan är HaV:s bidrag utifrån myndighetens uppdrag och mandat till dels detta miljökvalitetsmål men också till andra limniska målsättningar.

Bedömning av resultat och effekt

Havs- och vattenmyndigheten har under året bidragit på flera olika sätt för att uppnå ekologiskt hållbara sjöar och vattendrag samt hållbart nyttjande av sötvattenresurserna. Bland annat har myndigheten tagit fram vägledning för att säkerställa en korrekt tillämpning av vattenförvaltningsförordningen. I arbetet har flera organisationer bidragit med värdefulla synpunkter. Under året har myndigheten slutfört vägledning för kraftigt modifierade vatten och miljökvalitetsnormen god ekologisk potential. Den nya vägledningen ska underlätta tillämpningen av dessa begrepp för att kunna fastställa rätt miljökvalitetsnorm enligt vattenförvaltningsförordningen. Myndigheten har också i ett regeringsuppdrag analyserat hur kraftigt modifierade vatten och mindre strängt krav har tillämpats i vattenförvaltningen och om myndighetens vägledning är ändamålsenliga. Slutsatserna redovisades i ett regeringsuppdrag till regeringen i

december 2023 och kommer vara ett värdefullt bidrag till myndighetens fortsatta arbete med vägledningar.

En viktig del av arbetet inom vattenförvaltningen är medverkan i den EU-gemensamma uttolkningen av vattendirektivet. Myndigheten har bidragit med nya vägledande dokument och sammanställningar på EU-nivå, vilket bidrar till en enhetlig tillämpning av vattendirektivet i alla medlemsstater. Under 2023 har HaV arbetat med att utveckla de ekologiska och kemiska bedömningsgrunderna inom vattenförvaltningen. Dessa kommer att leda till bättre statusbedömningar och miljökvalitetsnormer samt ett effektivare nationellt åtgärdsarbete.

Spridningen av invasiva främmande arter förväntas öka med ett varmare klimat och under året har nya invasiva främmande arter tillkommit i Sveriges sjöar och vattendrag. HaV har, tillsammans med länsstyrelserna och andra centrala myndigheter, utvecklat ett samarbete för dessa frågor samt har bidragit med finansiering till konkreta åtgärder. En del av myndighetens medel har avsatts för akuta insatser i tidigt skede för att förebygga och hindra spridning av nya arter. Se även målet Rätt stödjande, pådrivande och samlande verktyg används.

Avseende arter och naturtyper har myndigheten under året arbetat med art- och habitatdirektivet, underlag för referensarealer samt Sveriges bidrag till fritt strömmande vattendrag i kommande restaureringsförordning. Myndigheten har under året påbörjat

genomförandet av den nationella strategin för skydd av sjö- och vattendragmiljöer med höga natur- och kulturvärden, vilken bland annat omfattar vägledning och översyn av kunskapsunderlaget för ekologiskt värdefulla vatten. Strategin är en ambitionshöjning och förväntas ge ökat skydd av sötvattensmiljöer under de närmaste åren.

Nationella planen för moderna miljövillkor i vattenkraften (NAP) är en viktig motor för att bevara och förbättra sjöar och vattendrag eftersom denna sektor påverkar två tredjedelar av Sveriges sjöareal och 40 procent av vattenförekomsterna i vattendrag. Även om nya ansökningar för omprövning inom ramen för NAP har varit pausade under 2023 har myndigheten fortsatt att utveckla uppföljningen av planen. Bland annat genom regeringsuppdraget Uppdrag att följa upp och analysera arbetet med att förse vattenkraften med moderna miljövillkor. Myndigheten har även deltagit i viktiga omprövningar samt samverkat och väglett länsstyrelserna i deras arbete med samverkansprocesser. Myndigheten har påvisat behovet av att processen för miljö kvalitetsnormer samordnas bättre med samverkansprocesserna i den nationella planen.

Under året har myndigheten också yttrat sig i flera stora miljöprövningar bland annat inom gruvsektorn, pappersmassaindustrin och avloppsreningsverk. I flera fall har myndigheten haft framgång i att förtydliga lagstiftningen vilket underlättar vattenmiljöarbetet och även tydliggör för verksamhetsutövarna.

Myndigheten har under året medverkat i arbetet med den nationella tillsynsstrategin och uppdaterat flera tillsynsvägledningar vilket förväntas underlätta tillsynen för både myndigheter och verksamhetsutövare.

Finansiering av åtgärder är en viktig del i arbetet med att bevara och förbättra sjöar och vattendrag som idag, på olika sätt och i olika omfattning, är påverkade av både nuvarande och äldre verksamheter. Närmare 600 miljoner kronor från havs- och vattenmiljöanslaget 1:11 har bidragit till en bättre vattenmiljö i sjöar och vattendrag under 2023. Flera stora restaureringsprojekt har påbörjats, både i södra och norra Sverige, som tillsammans återställer flera hundra kilometer vattendrag. Även om många ekologiska effekter kan ta lång tid, så bedöms att det blir en snabb respons på vissa organismgrupper såsom fiskfauna. Restaurering av sjöar och vattendrag ger också andra positiva värden exempelvis för lokal och regional utveckling genom ökad sysselsättning och rekreation. Myndigheten har även genom bidrag till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) och till kalkning kunnat bidra till att bibehålla och förbättra många sötvattensmiljöer. För att effektivisera åtgärdsarbetet och säkerställa mångfunktionella åtgärder är regional och lokal åtgärdssamordning viktiga funktioner. Se mer under målet Effektiv anslagshantering.

Under 2023 har kostnaderna för att genomföra åtgärder ökat med upp till 20%, framförallt är det drivmedelskostnader som har ökat jämfört med

tidigare år. Konsekvensen är att det blivit färre utförda åtgärder i våra vattenmiljöer vid samma bidragsnivå. Flera stora projekt har dock kunnat öka i omfattning genom uppväxling av havs- och vattenmiljöanslaget genom medfinansiering från EU-fonder. Medel från EU:s miljöprogram LIFE är idag ett betydande stöd i åtgärdsarbetet.

Under 2023 har myndigheten påbörjat ett arbete med att öka effektiviteten i det fysiska åtgärdsarbetet genom starkare resultatuppföljning och att koppla åtgärdsfinansieringen till konkreta avrinningsområdesvisa åtgärdsplaner. En insikt har varit att HaV behöver arbeta samlat med mångfunktionella åtgärder och samordna åtgärder inom flera miljöproblem som dålig vattenkvalitet, hotade arter och naturtyper. Klimatförändringar ger perioder av högre temperaturer och mindre med vatten vilket kommer att öka behovet av fungerande konnektivitet för att arter och livsmiljöer ska kunna anpassa sig. För att korrekta avvägningar ska kunna göras mellan skydd av vattenmiljön och nyttjandet av vattenresurserna krävs att man har både det lokala, regionala och nationella perspektivet.

EXTERNT MÅL

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Havs- och vattenmyndigheten ska bidra till en god havs- och kustmiljö inklusive minskad övergödning i Sverige och internationellt. Målet är inte liktydigt med miljökvalitetsmålet hav i balans samt levande kust och skärgårdar utan är HaV:s bidrag utifrån myndighetens uppdrag och mandat till detta miljökvalitetsmål men också till andra målsättningar inom havs- och kustmiljö.

Bedömning av resultat och effekt

Havs- och vattenmyndighetens roll är att se till att myndighetens arbete inom havsmiljöförvaltningen, den gemensamma fiskeripolitiken, havsplaneringen och arbetet med arter och marina habitat bidrar till en bättre havs- och kustmiljö. HaV har under 2023 genomfört den nationella bedömningen av havsmiljöns status enligt havsmiljöförordningen, vilken visar att miljötillståndet i de svenska haven inte är tillfredsställande. Målen för många av de arter och livsmiljöer som finns längs med kusterna och i havsbassängerna uppnås inte. Bedömningen visar att svenska hav skulle kunna ge större samhällsekonomisk nytta om de var friskare. Samtidigt så ökar påverkan på havsmiljön med nya eller utökade verksamheter som energiutvinning, turism och transporter, men även från accelererande klimatförändringar.

Myndigheten har under året genomfört och finansierat åtgärder för en bättre havsmiljö. Bland dessa finns bland annat åtgärder för att främja ett mer hållbart fiske med mer selektiva redskap, skydda havsbottnens integritet, minska belastningen av farliga ämnen från sjöfart och fritidsbåtar, minskat marint skräp och åtgärder för undervattensbuller. Myndigheten har även genomfört åtgärder inom ramen för åtgärdsprogrammet för havsmiljön 2022–2027 enligt havsmiljöförordningen, Helcoms aktionsplan för Östersjön (BSAP) och Osparns miljöstrategi för Nordostatlanten (NEAES). Åtgärdstakten är fortfarande för långsam. Gemensamt för alla åtgärder är att insatserna inte visar effekt förrän efter lång tid och återhämtningen i miljön därtill är långsam.

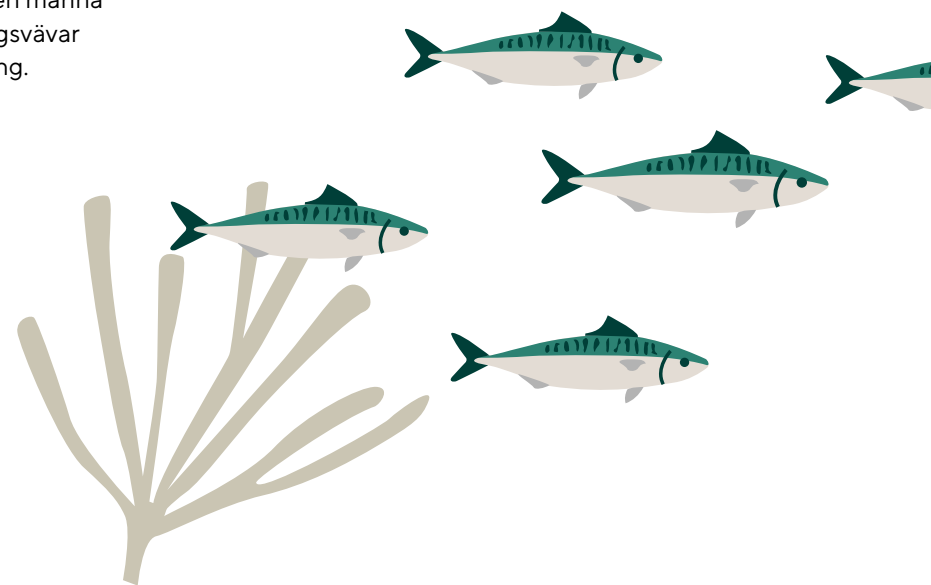
Under året har HaV bidragit med statusbedömningar av havsmiljöns tillstånd i Östersjön (Helcom Holas III) och Nordostatlanten (Ospar QSR2023). Den bedömning av havsmiljöns status som HaV gjort under året är nu ute på remiss. Beslut kommer att tas under 2024. Bedömningen ligger till grund för kommande åtgärdsprogram för havsmiljön för perioden 2027–2032.

Under året har HaV bidragit i arbetet för en förbättrad havsmiljö internationellt genom myndighetens internationella utvecklingsamarbete och bilaterala samarbeten. Myndigheten har även medverkat i internationella konventioner, till exempel i det globala

BBNJ-avtalet för skydd och hållbart nyttjande av biologisk mångfald bortom nationell jurisdiktion. HaV har bistått regeringen i förhandlingar inom Helcom och Oskar.

HaV har under året genomfört flera regeringsuppdrag om skydd av sill/strömming och fördelning av fiskemöjligheter av bottenlevande fisk och skaldjur. Uppdragen har bidragit till bättre kunskaper om bland annat beståndsstruktur vilket i sin tur bidrar till en bättre förvaltning av fiskeresursen. Myndigheten har också gett ett omfattande stöd till regeringen med underlag och expertis vid förhandlingar i Östersjön och Nordsjön kring fiskemöjligheter och tekniska regleringar under EU:s gemensamma fiskeripolitik. Fortsatt utveckling av fiskerikontrollen har bidragit till ett fiske inom överenskomna kvoter och tillförlitlig fångstrapportering som ligger till grund för kvoterna. Dessa åtgärder bedöms också ha bidragit till ett mer hållbart nyttjande av fiskeresursen.

Flera fiskbestånd har minskat under senare år, framför allt i Östersjön. Minskningen ses både i biomassa och i individuell storleksfördelning. Anledning till minskningen är för stort fisketryck och förändringar i havsmiljön. Kustområden är viktiga uppväxtområden för fisk. Dessa fortsätter att försämrats genom exploatering och fysisk påverkan. För att motverka detta har HaV fortsatt att arbeta under året med fiskereglering i marina skyddade områden, med marina pilotområden för ekosystembaserad förvaltning samt med fredningsområden för fisk i kustzonen. Effekter av klimatförändringarna börjar dock märkas i den marina miljön i form av förändringar av marina näringsvävar och fiskpopulationers tillväxt och uppvandring.

EXTERNT MÅL

Hav och vatten nyttjas hållbart

Havs- och vattenmyndigheten ska bidra till att hav och vatten nyttjas hållbart. Målet är HaV:s bidrag utifrån myndighetens uppdrag och mandat. Det innefattar både näringar och friluftslivets nyttjande av hav och vatten. Ett hållbart nyttjande bidrar till klimatanpassning och begränsad klimatpåverkan och integreras i allt HaV:s arbete för att skapa ett hållbart samhälle med friska ekosystem.

Bedömning av resultat och effekt

Sverige har ett alltmer omfattande nyttjande av vattenresurserna i inlandsvatten och i havsmiljön. Övergång till en hållbar elektrifiering och industriell utveckling ställer allt större krav på vattenresurserna. Vattenreglering för kraftändamål ökar i samma takt som andra förnybara elproduktionskällor växer. Enligt SCB:s statistik är det vattenanvändningen inom jordbruket som ökar snabbast. Därtill tillkommer det effekter som kan bero på klimatförändringarna, till exempel mer frekvent vattenbrist. I och med att olika typer av påverkan ökar är det viktigt att hållbarhetskrav ställs både på nya och befintliga verksamheter för att den totala påverkan inte ska bli för omfattande.

Myndighetens analys visar på stora utmaningar i kustmiljöerna och att viktiga områden för ekosystemtjänster försvinner mycket snabbt i delar av kusten

genom exploatering. Den nationella bedömningen av havsmiljöns status enligt havsmiljöförordningen som sammanställdes under året visar att tillståndet för havens arter och livsmiljöer är fortsatt kritiskt. Samma bedömning gäller för hur fiskbestånden nyttjas i havsmiljön. Ett för högt fisketryck påverkar storleksfördelning och lokala fiskbestånd negativt, vilket inte är förenligt med att fiskbestånden nyttjas långsiktigt hållbart.

Myndighetens bidrag under 2023 avseende ett mer hållbart nyttjande är flera, bland annat deltagande i tillståndsprocesser, tillsynsvägledning, fiskereglering och fiskerikontroll. Indirekt bidrar även myndigheten till hållbart nyttjande genom att fastställa gränsvärden, bedömningsgrunder, vägledning för miljö kvalitetsnormer men också genom att ta fram kunskapsunderlag kring verksamheters påverkan och lämpliga skyddsåtgärder.

HaV har under året bidragit med yttranden i både prövningar av verksamheter och yttranden som berör lagstiftning. Under året har prövningar av havsbaserad vindkraft ökat kraftigt i omfattning och det är ofta långa prövningsprocesser. Antalet gruvprövningar har varit betydligt fler än tidigare år och dessa är också generellt mycket omfattande och komplexa processer. Mot bakgrund av ett stort antal inkommande ärenden och myndighetens begränsade resurser har prioriteringsprinciper tagits fram sedan

tidigare. Då situationen skärpts under 2023 ses prioriteringsprinciperna över för att begränsa antalet miljöprövningar HaV deltar i.

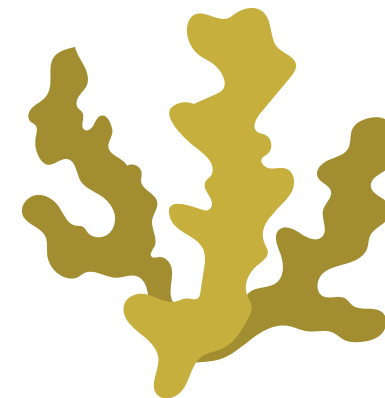
Myndigheten analyserar fortlöpande förslag till nyttjande av de gemensamt förvaltade fiskbestånden från Internationella havsforskningsrådet (ICES) och EU-kommissionen. Analyserna omfattar vad dessa förslag innebär för de bestånd som nyttjas i svenska vatten och om förslagen innebär ett hållbart nyttjande. Detta resulterar i årlig rådgivning till regeringen för ett långsiktigt hållbart nyttjande av de fiskeresurser som är tillgängliga för svenskt fiske, samt hur småskaligt fiske kan gynnas. För att verka för att fisket bedrivs inom beslutade kvoter och regelverk har myndigheten ett fortsatt fokus på fiskerikontroll. Bland annat har myndigheten under 2023 utvecklat en ny kontrollmetodik. Under året har även övervakningen av marina skyddade områden med särskild fiskereglering utvecklats, liksom förmågan när det gäller kontroll av vägning och rapportering av osorterade pelagiska landningar.

En viktig del för att nå hållbart nyttjande av vattenresurserna i inlandsvatten och i havet är att geografiskt planera var verksamheter gör minst skada och kunna avväga nyttjandet mot behovet av hållbara ekosystem. Under 2023 har myndigheten samarbetat med flera centrala myndigheter och länsstyrelser kring avvägningar mellan nyttjande och skydd av

vattenmiljön. Myndigheten har fortsatt verka för en hållbar vattenresursförvaltning där samhällets olika behov av vattenresurser integreras med behovet av fungerande ekosystem i vattenmiljön. En viktig utveckling i denna riktning är pågående revidering av havsplanerna för att skapa ett utökat utrymme för mer energiutvinning till havs och att bidra till nyttjande av havet för olika behov. Myndigheten har också bidragit i fråga om nationell planering inom miljömålsrådet.

Under året har myndigheten beställt flera underlag och skapat förutsättningar för forskning och utveckling kring påverkan från olika sektorer. Exempel är rapporter kring vattenkraftens påverkan på sedimenttransport i vattendrag och möjliga skyddsåtgärder samt vägledning för att minska buller i havet, något som kan få stor påverkan på marina däggdjur. Myndigheten har också arbetat med underlag till vägledning för miljöanpassad vattenreglering. Inom små avlopp samlar myndigheten fortlöpande ny kunskap på myndighetens webbplats till stöd för tillsynsmyndigheter och fastighetsägare. Myndigheten har också verkat för forskning och utveckling genom nationella forskningsfinansiärer, inte minst kopplat till vattenkraft och nationella planen. Myndighetens bedömning är att de kunskapsunderlag och vägledningar som har tagits fram kommer att bidra till ökad hållbarhet bland olika sektorer under de närmaste åren.

En del påverkan på vattenmiljöerna härstammar från tidigare nyttjande men där vattenmiljöerna aldrig återställdes efter det att verksamheten avslutades. Flottledsrensning och flottningsdammar förekommer över stora delar av Sverige och det finns ett stort antal dammar där det idag inte bedrivs någon verksamhet i övrigt. Dessutom finns en omfattande påverkan från tidigare nyttjande av sjöar, vattendrag, kust och hav som idag har ett begränsat eller inget syfte. Myndigheten har under året bidragit med finansiering för att åtgärda denna fysiska påverkan och avhjälpa bristande konnektivitet genom dammar.

2. Nytt för externa målgrupper

EXTERNT MÅL

Ökad följsamhet hos målgrupperna

Målet är att målgrupperna ska få en ökad förståelse och följsamhet av HaV:s stöd och styrning. För att nå detta arbetar HaV genom de interna målen med att förbättra arbetet med regelverk och andra myndighetsbeslut, se till att verktyg som ger önskad effekt används samt förbättrar arbetet med tillsyn, fiskeriövervakning och fiskerikontroll. Detta ger en ökad regelefterlevnad hos målgrupperna och ett förbättrat stöd till dem för att genomföra sina uppdrag.

Bedömning av resultat och effekt

En viktig del i arbetet för att nå de övergripande målen för myndighetens verksamhet är att reglera, kontrollera och vägleda andra aktörer och målgrupper i deras direkta påverkan på miljön. Myndigheten har regeringens uppdrag att reglera fiskets bedrivande och att genom kontroll, uppföljning och övervakning verka för att beslutat regelverk efterlevs. När det gäller andra målgrupper, som till exempel länsstyrelser och vattenmyndigheter, sker HaV:s påverkan genom föreskrifter, vägledning, samordning och stöd.

För att öka målgruppernas bidrag till de övergripande målen arbetar myndigheten bland annat med att förenkla och tillgängliggöra föreskrifter, utveckla vägledningar och underlag samt genom att

kontrollera och följa upp målgruppernas bidrag till de övergripande målen.

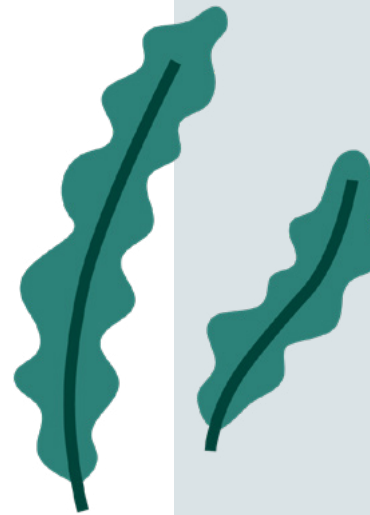
När det gäller fisket konstateras att följsamheten mot regelverket brister i vissa delar. Skillnader finns mellan olika segment av fisket och inom de olika segmenten, men övergripande konstateras att regelefterlevnaden brister när det gäller landningsskyldighet i demersalt fiske och kraven på korrekt vägning och rapportering av artsammansättning i osorterat, pelagiskt fiske.

Någon tydlig positiv trend för utvecklingen kan inte konstateras trots de insatser myndigheten har gjort genom åren och fortsatt under det gångna året. När det gäller vägning har HaV till exempel fattat beslut om särskilda lossningstider i utpekade hamnar. Regelförändringen träder i kraft i januari 2024 och ökar möjligheterna till kontroll av osorterade pelagiska landningar. Förändringen bedöms leda till en ökad följsamhet. När det gäller landningsskyldigheten har myndigheten under året genomfört riktade insatser tillsammans med Kustbevakningen. Den stora effekten avseende ökad regelefterlevnad kommer dock först med införandet av den reviderade kontrollföreläggningens krav på kamerabevakning av fartyg i risksegment. Ändringen i kontrollföreläggningen kommer ge fullt genomslag om cirka fyra år. Läs mer om myndighetens pågående pilotförsök med kamerabevakning och övrigt arbete med att genomföra och utveckla fiskerikontrollen under målet

Förbättra arbetet med tillsyn, fiskeriövervakning och fiskerikontroll.

Ett positivt exempel på följsamhet är den tillsynsvägledning myndigheten ger kommunerna och länsstyrelserna för små avlopp samt arbetet som görs inom de regionala grupperna för nationell fiskförvaltning som bedöms fungera väl.

Under 2023 har HaV rapporterat regeringsuppdraget om förutsättningar för normsättning tillsammans med vägledning om kraftigt modifierade vatten (KMV). En insikt från regeringsuppdraget är att myndigheten behöver stödja ytterligare med utbildning, metoder och underlag i det fortsatta arbetet för att få ökad följsamhet till följd av vägledningsarbetet.

EXTERNT MÅL

Rätt bevarande och restaurering genomförs

Målet är att målgrupperna genomför rätt miljöåtgärder för att få största möjliga positiva effekt i miljön. För att nå detta arbetar HaV genom att anslagna medel används effektivt. Resultatet visas genom att återrapporteringen från genomförande aktörer visar på åtgärder som ger störst möjliga nytta.

Bedömning av resultat och effekt

För att arter, naturtyper och ekosystemtjänster ska bevaras och utvecklas utifrån tillgängliga resurser förutsätts att bevarandeåtgärder genomförs där de ger störst effekt. Det förutsätts också att restaurering i alla dess former prioriteras till de områden där de ger störst värde för arter, livsmiljöer, vattenkvalité och ekosystemtjänster.

Havs- och vattenmyndigheten har under året tagit fram flera kunskapsunderlag och åtgärdsprogram för hotade arter, till exempel flodnejonöga, vimma och id. Ett särskilt arbete har lagts på havsnejonöga som idag är akut hotad. Havsnejonöga är en art som indikerar om vattenmiljön fungerar från källa till hav. Åtgärder behövs både i havsmiljön och vattendrag för att bevara arten. Myndigheten bidrog under året till en internationell konferens om arten för att bättre förstå vilka åtgärder som kan ge bäst effekt för att bevara havsnejonöga.

För att bevara viktiga naturtyper har myndigheten under 2023 påbörjat arbetet att genomföra den nationella strategin för skydd av sjöar och vattendrag med höga natur- och kulturvärden. Arbetet genomförs tillsammans med Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna. Ett första steg är att identifiera områden med nationellt höga värden som på sikt behöver skyddas. Myndigheten har också fortsatt arbetet med marina skyddade områden utifrån ett fastställt ramverk. Myndigheten har stöttat arbetet med regionala handlingsplaner, vilket förväntats bidra till ett bättre sammanhängande nätverk av marina skyddade områden. Även arbete med fiskereglering i marina skyddade områden under året säkerställer bevarandevärdena i dessa områden. Sammantaget kommer arbetet med områdesskydd bidra till ökade ekosystemtjänster.

Myndigheten har även bidragit med finansiering för att uppdatera bevarandeplaner för akvatiska Natura 2000-områden. Inom EU-arbetet har myndigheten bidragit med underlag till de utfästelser som regeringen lämnat till EU om Sveriges bidrag till genomförandet av EU:s biodiversitetsstrategi. Detta omfattar bland annat referensarealer för olika naturtyper vilket är en förutsättning för kommande restaureringsförordning. Det är också viktig information för att prioritera bevarandeåtgärder och restaurering.

Den negativa påverkan på många sjöar och vattendrag härrör både från historiska och pågående verksamheter. Restaurering och andra miljöåtgärder är avgörande för att uppnå ett hållbart tillstånd i sjöar, vattendrag, kust och hav. Under året har myndigheten i samverkan med länsstyrelserna fortsatt utvecklat arbetat med bidragsfinansiering av fysiska miljöåtgärder till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA), kalkning, restaurering och fiskevård. Myndigheten har även finansierat kunskapssammanställningar för restaurering samt två strategier för restaurering av vattendrag respektive kust. Detta har gjorts i samarbete med länsstyrelserna och bidrar till EU:s biodiversitetsstrategi och andra internationella åtaganden. Arbetet med strategierna förväntas vara klart under 2024 och ska leda till ett effektivare åtgärdsarbete. Myndigheten har också finansierat flera rapporter kring restaurering och bidragit till EU-arbetet inom frågan, bland annat kring en standard för restaurering.

Regional och lokal åtgärdssamordning är viktig för att öka effektiviteten med restaurering och andra fysiska miljöåtgärder. Myndigheten har arbetat inom

projektet lokalt engagemang för vatten (LEVA) samt som nationell stödfunktion till lokala åtgärds-samordnare under 2023. Detta arbete kommer att utvecklas under kommande år i en ny form genom LOVA-bidraget. Under 2023 har myndigheten påbörjat ett arbete att förbättra effektuppföljningen i samband med bidragsbeslut, men också utveckla restaurering- och åtgärdsarbetet utifrån kust- och avrinningsområdets olika förutsättningar.

En insikt under året är att åtgärdsarbetet måste ske samordnat utifrån flera miljöproblem och knyta samma arbete med vattenkvalité och livsmiljöer i större utsträckning. Åtgärdsarbetet behöver utgå från kust- och avrinningsområdets förutsättningar enligt principerna i integrerad vattenresursförvaltning. Finansieringsformerna för fysiska miljöåtgärder kommer därför att ses över under 2024.

EXTERNT MÅL

Hantera framtidens utmaningar

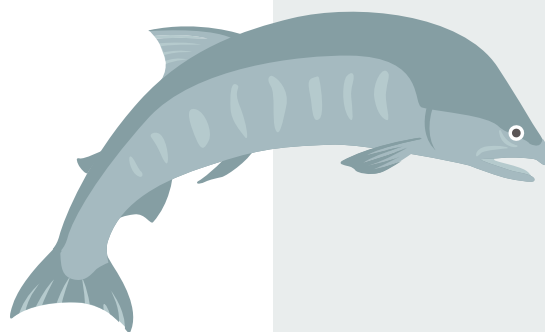
För att målgrupperna fortsatt ska kunna bidra till de tre översta målen behöver HaV hantera framtida utmaningar. För att nå detta arbetar HaV genom de interna målen med att utveckla nya arbetssätt och arbetsområden samt att göra en strukturerad omvärldsbevakning och framtidsanalys. Målgrupperna får nya insikter som skapar värde i deras arbete.

Bedömning av resultat och effekt

HaV arbetar för att hela myndigheten ska bli mer medveten om och bättre rustad för att hantera externa faktorer samt kända osäkerheter som kan komma påverka myndigheten och myndighetens målgrupper. Därför har ett arbetssätt för strukturerad omvärldsbevakning utvecklats. En metod för strukturerad framtidsanalys, som bygger på tre olika delar, har tagits fram under året. Metoden har använts under 2023 och har varit till stor nytta för myndigheten och arbetet med strategisk planering för 2024.

Då utvecklingen av artificiell intelligens (AI) sker i en snabb takt har HaV under året arbetat med att utveckla förståelsen på detta område. HaV har analyserat användningsområden inom AI-teknologi för myndigheten och myndighetens målgrupper. Tre huvudsakliga områden har identifierats; AI-förstärkt beslutsfattande, ökad effektivitet och högre precision i specifika arbetsflöden samt värdeskapande tjänster och användarupplevelser.

Ett användningsområde där AI-baserat stöd har testats under året är ett internt verktyg för informationshantering. Verktyget ger medarbetaren stöd med olika uppgifter inom informationshantering som till exempel automatiserade sammanställningar och informationsklassning av olika dokument och datakällor. Detta stöd kommer att testas och implementeras under 2024.

Återrapportering

Genomförande av Agenda 2030

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa hur myndigheten i sitt arbete med frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav har bidragit i genomförandet av målen i Agenda 2030. Myndigheten ska också redovisa hur myndigheten har samverkat med andra aktörer i arbetet med att genomföra Agenda 2030.

Inom ramen för Agenda 2030 och särskilt hållbarhetsmålen 6, 14 och 15 arbetar myndigheten främst med de verktyg som erbjuds under EU:s olika direktiv för vatten, havsmiljö samt arter och habitat.

Under året har myndigheten fortsatt genomföra åtgärder i Helcoms aktionsplan för Östersjön (BSAP) och Ospars miljöstrategi för Nordostatlanten (NEAES). Åtgärderna bidrar både till ett mer välmående ekosystem och till ökad motståndskraft mot klimatförändringar. Bland annat har myndigheten, tillsammans med Jordbruksverket, gett stöd till genomförandemyndigheter att starta upp ett 20-tal uppdrag eller projekt som genomför BSAP eller NEAES. Exempel är stöd till projektet om läkemedelsrester (Helcom Pharmasea) som genomförs tillsammans med Läkemiddelsverket, samt ett projekt kring Best

Available Techniques (BAT)/Best Environmental Practices (BEP) för att minska tillförsel av näringsämnen till Östersjön. HaV har också fortsatt genomföra myndighetens åtgärder i åtgärdsprogrammet för havsmiljön 2022–2027 enligt havsmiljöförordningen, varit pådrivande i genomförandet av åtgärder genom rapportering och uppföljningsmöten, tagit fram genomförandepaner samt gett bidrag till myndigheter för genomförande av åtgärder.

Under 2023 har förvaltningen av fiskeresurserna dominerats av frågor som rör genomförande av regelverk kring landningsskyldighet, fleråriga planer, tekniska regleringar och fastställande av fiskemöjligheter för Östersjön respektive Västerhavet och Nordsjön. Arbetet sker i samråd med fiskets organisationer. HaV:s fiskerikontroll har fortsatt att agera pådrivande och samlande för att Sveriges fiskekvoter inte ska överskridas så att ett hållbart fiske med livskraftiga bestånd kan nås. I dialog med berörda EU-medlemsstater och intressenter har myndigheten under året arbetat samlande, stödjande och pådrivande med att ta fram rekommendationer om åtgärder för bevarande i marina skyddade områden, för att bidra till EU:s strategi för biologisk mångfald, samt lämnat utfästelser till EU-kommissionen om att bidra till målet om att skydda 30 procent, varav tio procent

strikt skydd av havsmiljön. Myndigheten arbetar stödjande genom att fortsatt finansiera ett stort antal restaureringsprojekt för att skapa fungerande nätverk av sammanhängande livsmiljöer för biologisk mångfald och ekosystemtjänster som bidrar till ökad motståndskraft mot klimatförändringar. Mer arbete behövs dock i kustzonen.

Den energiomställning som pågår innebär en fortsatt stor mängd miljöprövningsärenden som rör vindkraft till havs. I prövningarna antar myndigheten en helhetssyn för långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Det innebär till exempel att fokusera på de behov av skyddsåtgärder och bedömningar som är relevanta för att åstadkomma en hållbar utveckling av användningen av havsområden samtidigt som skyddet för arter och livsmiljöer kan upprätthållas. En viktig del är att det tas hänsyn till riksintresset för yrkesfiske så att den fysiska planeringen av vindkraftsparkar möjliggör samexistens.

HaV genomför också ett regeringsuppdrag att ta fram förslag till ändrade havsplaner med nya områden för energiutvinning. Syftet är att möjliggöra för produktion av betydligt mer fossilfri energi, vilket behövs i klimatomställningen. Ett första steg i uppdraget samordnades av Energimyndigheten och handlade

om att identifiera och ta fram underlag för nya eller ändrade områden för energiutvinning till havs. Denna del av uppdraget levererades den 31 mars 2023. Flera myndigheter, däribland HaV, deltog i arbetet. I ett andra steg tar HaV fram förslag till havsplaner. Under hösten genomförde HaV ett första nationellt samråd för förslag till ändrade havsplaner och har i detta tagit in yttranden från offentliga och privata aktörer, samt privatpersoner. Samråd med grannländerna inleddes i slutet av året.

Tillsammans med Svenska kraftnät och Energimyndigheten har myndigheten under året följt upp och analyserat arbetet med att förse vattenkraften med moderna miljövillkor. Syftet är att få till en samordnad prövning med största möjliga nytta för vattenmiljön med fastställande av moderna miljövillkor och för nationell tillgång till vattenkraftsel.

Internationellt har myndigheten under året fortsatt ge expertstöd till, och utbytt erfarenheter med, ministerier samt regionala och globala organisationer i såväl tillväxt- som utvalda utvecklingsländer. Samarbetet bidrar till ekosystembaserad havsplanering och havs- och vattenförvaltning. Exempelvis har myndigheten i samverkan med Nairobi konventionen och dess medlemsstater Somalia, Kenya,

Tanzania, Moçambique, Madagaskar, Comorererna, Mauritius, Sydafrika och Seychellerna arbetat med erfarenhetsutbyte och kapacitetsuppbyggande åtgärder inom ekosystembaserad havsplanering. I samarbete med Brasilien, USA, Indonesien, Vietnam och Storbritannien har HaV stärkt samarbetet för samexistens och effekter av storskalig utbyggnad av havsbaserad energiproduktion. I Tanzania och på Komorererna har myndigheten bidragit till adaptiv förvaltning av marina skyddade områden genom att stärka kompetensen hos cirka 40 marina förvaltare, vilket säkerställer förvaltningens funktionalitet.

3. Interna arbetssätt

INTERNT MÅL

Förbättra arbete med regelverk och andra myndighetsbeslut

MÅLBESKRIVNING

Arbetet med föreskrifter och myndighetsbeslut ska vara rättssäkert och effektivt. Föreskrifter och myndighetsbeslut ska vara tillgängliga för den som behöver informationen så att de som nyttjar informationen kan förstå den och veta att den är tillförlitlig. Myndighetens beslut och föreskrifter ska vara tydliga och korrekta och lätta att hitta. För att uppnå detta målgruppsanpassas kommunikationen om föreskrifterna och dessa ska vara lättillgängliga, digitala och geografiskt sökbara.

Bedömning av resultat och effekt

Myndigheten arbetar fortlöpande med föreskrifter som ett verktyg för ett hållbart nyttjande av hav, sjöar, vattendrag och fiskeresurserna. För att arbetet med föreskrifter ska ske på ett likartat sätt inom hela organisationen finns en rutin som säkrar en effektiv och rättssäker process. Rutinen är dock snart tio år gammal och myndigheten har därför under året påbörjat en revidering med fokus bland annat på

konsekvensutredning till föreskrifterna. Genom att arbeta med konsekvensutredningar och klarspråk höjs kvaliteten på föreskrifterna och möjliggör på så sätt en ökad förståelse hos den det berör. Myndighetens arbete med föreskrifter har under året gått enligt plan, med några få förseningar.

Myndighetens arbete med beslut riktade mot enskilda rör huvudsakligen fiskerelaterade ärenden och en stor del rör överträdelseärenden inom fiskets område. Endast en mindre andel av årets beslut har överklagats till domstol. Under 2023 har i stort sett inga beslut ändrats av överinstanserna.

Föreskriftsarbete

Utifrån skyldigheten enligt EU-rätten har myndigheten beslutat om föreskrifter gällande förbudstid för ålfiske och tidsbegränsad stängning av vissa områden på grund av för hög andel småräka.

HaV har också beslutat om föreskrifter som på annat sätt följer av EU-rättsliga regler; tillåtelse av visst begränsat fritidsfiske efter pigghaj, fördelning av den svenska laxkvoten, ändrad kvotperiod för räka samt ändrade landningstider för osorterade pelagiska landningar för att kunna öka kontrollmöjligheterna. Myndigheten har också beslutat om föreskrifter som varit viktiga av fiskevårdande skäl; ökat skydd för exempelvis harr, lax, öring och sik, för att kunna öka

möjligheten till uppföljning av rapportering vid fiske i sötvatten och om ersättning för viltskada orsakad av säl på fångad fisk och fiskeredskap.

Under 2023 har inga föreskrifter beslutats på miljöområdet. Ett arbete med föreskrifter har dock initierats inom områdena badvatten, vattenförvaltning och havsmiljö. När det gäller Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HVMFS 2023:14) om badvatten har en jämförelse visat att den nationellt godkända metoden för mätning av badvatten har gett högre mätvärden av bakterier än den metod som anges i badvattendirektivet. HaV har därför remitterat ett förslag till revidering av föreskriften och allmänna råd där myndigheten föreslår att den nationellt godkända metoden tas bort. För havsmiljöföreskrifterna HVMFS 2012:18 pågår en uppdatering och remittering av bland annat nya och justerade bedömningsgrunder och indikatorer för god miljöstatus.

Effekter av HaV:s föreskrifter inom fiskeområdet

Nedan ges några exempel på effekter under året av Hav- och vattenmyndighetens reglering inom fiskeområdet. Sammantaget bedömer HaV att exemplen visar att de av myndigheten framtagna föreskrifterna bidrar till ett hållbart nyttjande. Beroende på vad en reglering syftat till att uppnå kan det dock behövas kortare eller längre tid för den eftersträvade effekten att uppstå.

Ändrade regler för fiske med burar/tinor *Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2022:11) om ändring i Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:36) om fiske i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön*

Från och med den 1 januari 2023 ska burar/tinor vara försedda med rymningshål för att motverka spökfiske. Kravet på rymningshål gäller inte vid fiske efter snäckor med bur, eller den som fiskar med stöd av fiskelicens efter krabbtaska och havskräfta. Effekten av regeländringen är att burar som förloras inte längre fortsätter fånga fisk och kräftdjur. Hur många som förlorat sina burar sedan regeln trädde i kraft är svårt att uppskatta men tidigare sammanställningar indikerar att runt 3 000 burar förloras varje år.

Förlängd fredningstid och fångstbegränsning av öring runt Gotland *Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2023:11) om ändring i Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:36) om fiske i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön*

På grund av låga vattenflöden, framför allt under hösten i samband med lekvandring av öring från kusten upp i kustmynnande vattendrag, har fredningstiden ändrats i 25 fredningsområden runt Gotland. Fredningstiden är förlängd med två månader. En fångstbegränsning har införts så att det nu endast är tillåtet att behålla en vild öring per person och dag i fisket med handredskap och ryssjor som medger återutsättning. Reglerna trädde i kraft den 1 september 2023. De biologiska effekterna av regeländringarna

kommer att följas upp av Länsstyrelsen i Gotlands län. De följer utvecklingen av dels lekvandrande fisk i vattendragen men också tillsynar att allmänheten följer reglerna. Under september har länsstyrelsen haft ökad tillsyn i områdena. Fångstbegränsningen vad gäller vild öring har tagits emot väl och det upplevs som positivt att regeln införts. Inga regelöverträdelser har rapporterats.

Fiske efter lax, öring och harr samt användning av fiskeredskap i kustmynnade vattendrag i Norrland *Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2023:3) om ändring i Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:37) om fiske i sötvattensområdena*

HaV beslutade under maj 2023 om ändring av Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:37) om fiske i sötvattensområdena. De nya bestämmelserna innebär en anpassning till aktuell status och skyddsbehov. Hänsyn har tagits till miljö kvalitetsmålen och HaV:s och Jordbruksverkets gemensamma strategi för framtidens fiske. Förbudstid för fiske under hösten har ändrats. Den är nu anpassad till att det skett en viss förskjutning av lekperioden. Ändrad lekperiod kan bero på klimatförändringar som påverkar vattentemperaturer under hösten då lax och öring leker. För några vattendrag utökades tillämpningsområdet eftersom det skett åtgärder som till exempel utrivning av vandringshinder, som gör att lax och havsöring kan vandra högre upp i vattendragen. Översynen av

föreskrifterna tog också hänsyn till att det i flera av vattendragen finns väl fungerande förvaltning av fisket genom till exempel fiskevårdsområdesföreningar. Detta kan komplettera och skärpa myndighetens föreskrifter för fiske genom egna beslut om fiskeregler.

Klarspråkssatsning för bättre kommunikation med näringsidkare inom fiske

Myndigheten har i en tidigare undersökning konstaterat att näringsidkare som arbetar inom fiskesektorn är minst nöjda med kontakterna med HaV. Det omfattar begripligheten i information och beslut samt möjligheten att hitta information och få svar på frågor. För att internt öka kunskapen om att myndighetens kommunikation har betydelse för allmänhetens förtroende för myndigheten har medarbetare som arbetar med föreskrifter och beslut inom fiskets område gått en klarspråksutbildning under hösten 2023. Eftersom utbildningarna avslutades i november har ännu inga effekter kunnat mätas. Förhoppningen är att ökad kunskap om och förståelse för vikten av klarspråk ska leda till tydligare information och föreskrifter riktade till näringsidkare inom fiskesektorn.

Överträdelseärenden

Under året har myndigheten hanterat ett antal överträdelseärenden, se Tabell 1. Likt tidigare är rör de flesta ärenden som lett till administrativa sanktionsavgifter olika typer av loggboksfel och annan bristande rapportering. Exempel är uteblivna förhandsanmälningar, överskridna toleransmarginaler och rapportering som kommer in för sent.

TABELL 1: ÖVERTRÄDELSEÄRENDEN 2021–2023.

Överträdelser	2023	2022	2021
Beslut om att påföra sanktionsavgift	101	109	112
Beslut att inte påföra sanktionsavgift	35	27	31
Beslut om anmälan till åtal	13	9	9
Beslut om särskild avgift	7	17	4
Beslut genom avskrivning	0	2	9
Ärendet avslutas med information	13	18	23
Beslut om att påföra prickar	21	2	6
Beslut om att inte påföra prickar	11	11	2
Föreläggande att vidta rättelse eller underrättelse om föreläggande	15	8	2
Överklagade ärenden	5	14	9
Upphävda beslut efter överprövning av domstol	0	0	0
Totalt antal beslut (rad 1–6 och 9 ovan)	184	190	190

Åtalsanmälningar

HaV har lämnat in sammanlagt tretton åtalsanmälningar om misstänkta fiskebrott under 2023, se Tabell 1. Åtalsanmälningarna gäller misstänkta brott mot landningsskyldigheten, vägningsbestämmelserna, underlåtenhet att genomföra artsammansättningsprov samt otillåtet fiske under fiskeförbud, i fiskefria områden, med otillåtna redskap och utan

giltig fiskelicens. HaV har även handlagt sex ärenden där fiskaren inte anmälts till åtal utan istället har fått information om gällande lagstiftning.

I tio av de anmälda ärendena har åklagaren beslutat att inleda förundersökning, och i ett av dessa har åklagaren även beslutat att väcka åtal. I ett av de

anmälda ärendena har åklagaren beslutat att lägga ned förundersökningen. I övriga två anmälda ärenden avvaktar HaV ännu åklagarens beslut. HaV har inte mottagit några domar i något av dessa ärenden.

Under 2023 har HaV fått slutligt besked i form av fällande domar i tre av de nio ärenden som myndigheten åtalsanmälde under 2022. HaV avvaktar fortfarande åklagarens beslut i ytterligare två ärenden, samt dom i ytterligare ett ärende.

Särskild avgift

Under 2023 har överträdelsehanteringen hanterat ärenden som rört överskridna begränsningar av bifångst bland annat för vitfisk vid räkfiske samt för sill/strömning vid skarpsillfiske. Denna typ av överträdelse leder till att HaV påför en så kallad särskild avgift för den del av fångsten som överskridit den tillåtna fångstmängden. HaV har fattat beslut om särskild avgift i sju ärenden under 2023. Inget av årets beslut har överklagats till Förvaltningsrätten. Bristen på överklaganden under 2023 beror dels på att det har fattats färre beslut om särskilda avgifter än under 2022 och dels på att de särskilda avgifterna som HaV har beslutat om under 2023 har uppgått till förhållandevis ringa belopp.

HaV har under året mottagit domar i fyra av de sju ärenden avseende särskilda avgifter från 2022 som överklagades. I tre av dessa ärenden avlog förvaltningsrätten överklagandet. I det fjärde ärendet meddelade Kammarrätten inte prövningstillstånd och förvaltningsrättens avslag vann därefter laga kraft. Under 2023 har ett av HaV:s beslut om särskild avgift från 2021 överklagats till Högsta förvaltningsdomstolen. Högsta förvaltningsdomstolen har även meddelat prövningstillstånd avseende ett ärende från 2020. I det senare har HaV även yttrat sig till domstolen.

Prickar

Om HaV bedömer att en överträdelse eller ett brott är av allvarlig art ska den ansvarige befälhavaren och fartygets fiskelicensinnehavare påföras prickar (förordning (EG) nr 1224/2009). Om befälhavaren eller fiskelicensinnehavaren kommer upp i 18, 36, 54 och 72 prickar återkallas fiskelicensen tillfälligt och ett förbud att verka som befälhavare meddelas. Om man kommer upp i 90 prickar dras fiskelicensen in permanent.

Under 2023 har HaV meddelat prickar i sammanlagt 21 ärenden. Åtta av dessa grundade sig i att tingsrätten meddelat dom om fiskebrott och ett av ärendena grundade sig i en dom från utlandet. Övriga 12 ärenden grundade sig i ärenden som initierats av HaV. Prickärendena under 2023 gäller bland annat otillåtet fiske i fiskefria zoner, fiske av för liten hummer och hot mot tjänsteman, samt uteblivna förhandsanmälningar, felaktiga uppgifter i förhandsanmälan och för tidig ankomst till hamn.

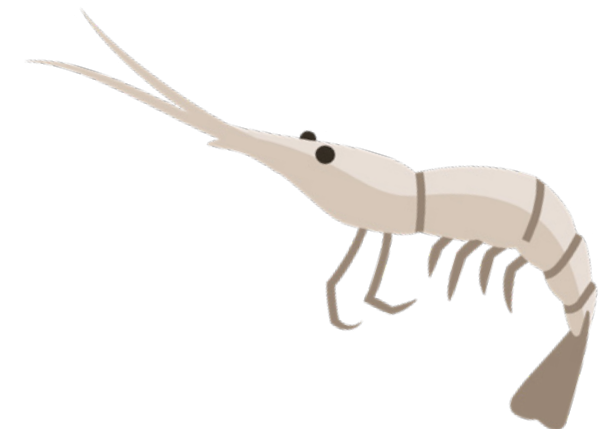
Det är svårt att svara på vad den stora ökningen av antalet ärenden där HaV beslutat om prickar beror på. Det kan dels bero på att de överträdelser som identifierats har varit sådana som HaV typiskt sett bedömer är allvarliga och dels kan det bero på en ökning av antalet domar som HaV mottagit under året.

Förelägganden spårbarhet

Myndigheten har under 2023 fattat beslut att förelägga två spårbarhetsaktörer vid vite att lämna uppgifter genom HaV:s centrala spårbarhetssystem. I ett av ärendena beslutade HaV senare att begära att Förvaltningsrätten skulle döma ut vitet på 50 000 kr. HaV har inte fattat beslut om huruvida vitet ska begäras utdömt i det andra ärendet.

HaV har under året handlagt ytterligare tolv ärenden i vilka spårbarhetsaktörer har underrättats om att myndigheten övervägde att förelägga dem vid vite. Sex av ärendena avsåg förelägganden att registrera sig som aktör i spårbarhetssystemet. Sex av ärendena avsåg felaktiga eller uteblivna uppgifter i spårbarhetssystemet. Samtliga aktörer efterlevde sina skyldigheter efter att HaV underrättat dem och myndigheten beslutade därför att inte förelägga dem vid vite.

Föreläggande är ett effektivt verktyg för att få aktörerna att fullfölja sina skyldigheter. När HaV underrättar en aktör om att myndigheten överväger att förelägga dem vid vite ser myndigheten i stort sett alltid en förbättring av deras rapportering, detta ibland utan att HaV behöver besluta om föreläggandet.

Föreskrifter inom fiskets område

Under året har myndigheten tagit fram 15 föreskrifter inom fiskets område, se Tabell 2 och Tabell 3.

TABELL 2: FÖRESKRIFTER 2021–2023.

	2023	2022	2021
Föreskrifter inom fiskets område	15	20	25
Verksamhetsrelaterade föreskrifter	0	0	0
Totalt antal föreskrifter	15	20	25

TABELL 3: FÖRESKRIFTER INOM FISKETS OMRÅDE 2023.

HVMFS-nummer	Ändrad eller ny föreskrift	Föreskrift
2023:1	Ändring 2004:36	Ändringar relaterade till ålfisket, fastställande av tid för ålfiskeförbudet
2023:2	Ny	Realtidsstängning av fiske efter räka
2023:3	Ändring 2004:37	Ändringar om bland annat minimimått och fredningstider vid fiske efter lax, öring och harr i sötvatten
2023:4	Ändring 2004:37	Ändrad fredning för Dalälven med ikraftträdande den 1 jan. 2024
2023:5	Ändring 2004:25	Fördelning av laxkvot 2023
2023:6	Ändring 2004:36	Ändringar om bland annat minimimått för harr och vissa fredningsområden för lax
2023:7	Ändring 2004:36	Ändringar som tillåter visst fiske efter pigghaj och stillahavsstron
2023:8	Ändring 2014:19	Ändrad kvotperiod för räka samt förtydliganden och redaktionella ändringar
2023:9	Ändring 2004:36	Regler om möjlighet till kvotbestämning av siklöja
2023:10	Ändring 2004:37	Ändring av rapporteringstid i sötvattensjournal samt borttagande av krav på att rapportera individer av gös och gädda
2023:11	Ändring 2004:36	Ändringar för ökad skydd av öring på Gotland
2023:12	Ändring 2022:20	Ändringar i föreskrifterna om sälskadeersättning till följd av nya statsstödsregler
2023:13	Ändring 2004:25	Ändringar avseende elektronisk rapportering av avräkningsnota och deklaration om övertagande
2023:14	Ändring 2023:4	Ändring av ikraftträdande gällande fredning av Dalälven
2023:15	Ändring 2017:8	Begränsade landningstider för osorterade pelagiska fångster över fem ton i Östersjön

Fiskelicenser fördelat per kön

Antalet fiskelicenser i den svenska fiskeflottan fortsätter att minska 2023, se Tabell 4. Maskinstyrkan mätt i kilowatt (kW), som är ett mått på fartygets motorkapacitet, och fartygskapaciteten mätt i bruttoton (bt), som är ett mått på fiskefartygens volym, har också minskat. Minskningen av antalet fiskelicenser, kilowatt och bruttoton beror till viss del på att antalet fartyg i Östersjön minskat, bland annat på grund av torskfiskestoppet som funnits sedan år 2020, men även på grund av att andra fiskbestånd minskat.

För att motverka en ökning av kapaciteten inom fiskeflottan tillämpas EU-regler för ut- och införsel av kilowatt och bruttoton. Kapacitetstaken för Sverige, som framgår av bilaga II i EU:s grundförordning, är 210 829 kW och 43 386 bt. Sveriges samlade fartygskapacitet ligger under gränsen för den svenska delen av EU:s kapacitetstak. Vid yrkesmässigt fiske i de fem stora sjöarna Väneren, Vättern, Hjälmarens, Mälaren och Storsjön krävs personlig fiskelicens.

Fisketillstånd och fiskelicenser

HaV förvaltar tillträdet till fisket genom handläggning och beslut om fiskelicenser (se Tabell 4), personliga fiskelicenser (se Tabell 4) och fisketillstånd (se Tabell 5). För att få lov att fiska efter en viss art, i ett visst område eller med vissa typer av redskap krävs, utöver fiskelicens, i många fall också fisketillstånd. I Tabell 5 redovisas antal fisketillstånd för olika typer under perioden 2021–2023. Tillstånden är årliga och prövas varje år.

TABELL 4: UTVECKLING I DEN SVENSKA FISKEFLOTTAN 2021–2023.

Per den 31 december	2023	2022	2021
Antal fiskelicenser	937	993	1 029
– män	837	900	941
– kvinnor	8	9	9
– juridiska personer	92	84	79
Kilowatt (kW)	127 142	136 265	139 452
Bruttoton (bt)	23 759	25 525	26 725
Antal personliga fiskelicenser	157	157	156
– män	153	154	153
– kvinnor	4	3	3

TABELL 5: FISKETILLSTÅND 2021–2023.

Fisketillstånd	2023	2022	2021
Fiske efter nordhavsräka	61	62	62
Fiske efter havskräfta med bur	99	99	103
Fiske med trål i Gullmarsfjorden	4	4	4
Fiske efter ål*	182	199	207
Fiske efter siklöja med partrål i kustvattenområdet	34	35	35
Fiske inom trålfiskeområden i Östersjön	6	6	6
Fiske efter snäckor med bur	3	2	3
Fiske med torskfångande redskap i västra Östersjön**	44	49	83
Fiske med torskfångande redskap i östra Östersjön	88	99	105
Pelagiska tillstånd ***	25	29	29
Pelagiskt tillstånd för skarpsill i Skagerrak/ Kattegatt/Nordsjön****	13	14	
Fiske efter konsumfisk inom Norges ekonomiska zon i Nordsjön söder om 62° N	9	9	9
Trålfiske efter nordhavsräka inom Norges ekonomiska zon i Nordsjön söder om 62° N	19	19	19
Fiske med torskfångande redskap i Västerhavet	122	128	131
Trålfiske efter nordhavsräka innanför trålgränsen norr om latituden 58 31,50 N	58	59	60
Demersala fiskemöjligheter	301	316	326

* Det är inte möjligt att överlåta ålfisketillstånd och antalet tillstånd har minskat över tid och nya tillstånd medges inte på grund av beståndssituationen. De senaste åren har antalet tillstånd minskat med 25 stycken och antalet förväntas fortsätta minska i takt med att flera ålfiskare upphör med sin verksamhet.

** Antalet fisketillstånd för torskfångande redskap i västra Östersjön har minskat det senaste året på grund av att inga tråltillstånd beviljades under år 2023. Endast fiske med passiva redskap har varit möjligt. Kvoten för torsk i västra Östersjön bedömdes otillräcklig för fiske med bottentrål.

*** Pelagiska tillstånd gäller arter som lever i öppet hav, till exempel sill, skarpsill, makrill, blåvitling och tobis.

**** Den 1 juli 2022 införde HaV ett kompletterande pelagiskt tillstånd som omfattar kvoten för skarpsill i Skagerrak, Kattegatt och Nordsjön, vilken har brutet kvotår (1 juli innevarande år till 30 juni påföljande år). Införandet av det kompletterande fisketillståndet görs för att underlätta vid fördelningen av kvoterna i samband med årsskifte.

Fiskets ekonomi

Ekonomiska data för yrkesfisket i havet styrs av rådsförordningen (EU 2017/1004) och samlas in enligt Sveriges nationella datainsamlingsprogram. HaV ansvarar för officiell statistik och EU-reglerad statistik inom yrkesfisket och fritidsfisket. Ekonomiska data samlas in året efter verksamhetsåret, eftersom företagens bokslut inte är tillgängliga förrän ett halvår efter verksamhetsårets slut. Det innebär två års eftersläp på statistik, därav att HaV nedan presenterar 2021 års siffror.

Intäkterna i det svenska fisket styrs huvudsakligen av fiskekvoter, priset på den landade fångsten och valutan. Priset på den svenska landade fångsten sätts framför allt utifrån priset på världsmarknaden när det gäller pelagiska arter (sill och strömming samt makrill). Arter som fiskas på mer lokala, kustnära, bestånd är inte lika beroende av prisnivån på världsmarknaden, med undantag för siklöjan i Bottenviken. Utöver världsmarknadspriset påverkas fiskpriserna av inhemska marknadskrafter. Det totala infiskade värdet uppgick år 2022 till cirka 1,17 miljarder kronor, vilket innebär en minskning på cirka två procent jämfört med föregående år. Det är framförallt den pelagiska delen av den svenska flottan som driver det totala infiskade värdet och därmed influeras detta av kvotnivåer, priser på dessa arter men även växelkursen. De ekonomiskt viktigaste arterna för svenskt fiske, baserat på landningsvärde, är i nämnd ordning sill, kräfta, skarpsill, räka och siklöja.

Tabell 6 visar en ekonomisk översikt över Sveriges yrkesfiske till havs, uppdelat på redskaps- och fartygssegment. Uppgifterna baseras på loggböcker, avräkningsnotor, enkätsvar samt företagsdata från Företagens Ekonomi (SCB). Senaste året med fullständig statistik är 2021 varpå detta referensår

har använts genomgående i detta underlag vad gäller ekonomiska data. År 2021 var förädlingsvärdet cirka 615 miljoner kronor. Det är vad yrkesfisket bidrar med till Sveriges bruttonationalprodukt (BNP). De som främst använder aktiva redskap står för den största delen av förädlingsvärdet och det största längdsegmentet står för cirka 62 procent av förädlingsvärdet.

Ett effektivitetsmått (förädlingsvärde per heltids-ekvivalent) visar att de som använder aktiva redskap är något effektivare än de med passiva redskap. En tumregel är att värdet bör ligga runt 350 000–400 000 kr eller över för att anses som ekonomiskt effektivt. En stor del av det passiva fisket i Sverige drivs av egenföretagare på deltid.

TABELL 6: FÖRÄDLINGSVÄRDETS UTVECKLING FÖR SVERIGES YRKESFISKE TILL HAVS I OLIKA SEGMENT.

FÖRÄDLINGSVÄRDE MILJONER KRONOR

Fartygssegment	2021	2020	2019
Passiva <10 meter	34	38	40
Passiva >10 meter	33	26	37
Aktiva <12 meter	33	32	35
Aktiva 12–18 meter	72	77	71
Aktiva 18–24 meter	58	73	84
Aktiva >24 meter	385	378	324
Totalt	615	624	591

FÖRÄDLINGSVÄRDE PER HELTIDSEKVALENT TUSEN KRONOR

Fartygssegment	2021	2020	2019
Passiva <10 meter	177	184	178
Passiva >10 meter	644	452	533
Aktiva <12 meter	730	568	731
Aktiva 12–18 meter	763	861	778
Aktiva 18–24 meter	586	709	722
Aktiva >24 meter	1 973	1 824	1 608

Kommentar till tabellen

Siffrorna kan skilja sig mot tidigare år på grund av utvecklad insamling av data. Jämförelse över tid bör därför göras med försiktighet. Redskapssegmentet bygger på vilket redskap som i huvudsak har använts. Det gör att segmenten ändras i storlek över tid vilket leder till stora variationer i resultat mellan åren.

Återrapportering

Regleringar avseende fiske, inklusive bottentrålning, i marina skyddade områden

Havs- och vattenmyndigheten ska redogöra för arbetet med att införa nödvändiga regleringar avseende fiske, inklusive bottentrålning, för att nå bevarandemålen i marina skyddade områden.

HaV arbetar löpande, med stöd av vetenskapligt underlag, för att införa nödvändiga fiskeregleringar i marina skyddade områden. Arbetet baseras på de behov som pekats ut av berörda länsstyrelser. För att säkerställa att regleringarna följs inför HaV lämpliga åtgärder för kontroll och övervakning, bland annat genom att följa fartyg via system för positionsövervakning.

HaV utvecklar ett uppföljningsprogram i samarbete med SLU Aqua för att följa upp och studera effekter av fiskereglering kopplat till bevarandevärden i marina skyddade områden. Reglering av bottentrålning i marina skyddade områden införs löpande inom ramen för myndighetens generella arbete med att nå bevarandemålen i dessa områden. I de fall bottentrålning anses utgöra ett hot mot bevarandevärdena, arbetar myndigheten för en reglering av fisket. HaV har under året fortsatt arbeta för att införa fiskeregleringar i marina skyddade områden. Exempel är skydd av bland annat tumlare i nordvästra Skånes havsområde och i havet kring Ven, att förbjuda allt fiske i vissa marina skyddade områden i Östersjön

med koppling till opåverkade områden/strikt skydd, samt fiskeregleringar i ett flertal marina skyddade områden i Öresund. Dessa processer beräknas fortgå även under 2024.

Effekter av dessa regleringar förväntas bland annat bli en ökad biologisk mångfald genom minskad bifångst och därmed minskad dödlighet av tumlare och sjöfågel, samt en effektivare förvaltning i de marina skyddade områdena. Uppföljningsprogrammet kommer i första hand kunna svara på effekter kring ökad biologisk mångfald kopplad till havsbotten och fisksamhället, det vill säga sammansättningen av olika arter av fisk i ett område.

Återrapportering

Återställning av beståndet av europeisk ål

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa hur myndigheten i det svenska genomförandet av nationell och EU-reglerad förvaltning av ål säkerställt att alla åtgärder genomförts så att skyddet av beståndet prioriteras utöver det frivilliga programmet för uppköp av ålfiskefångster.

HaV arbetar löpande med genomförande av den nationella ålförvaltningsplanen. Arbetet ska öka kunskapen samt genomföra och följa upp åtgärder för skydd och bevarande av den europeiska ålen. SLU Aqua ges årligen i uppdrag att utvärdera genomförandet av planen och sammanställa underlag inför rapporteringarna till EU-kommissionen, i enlighet

med krav i EU:s ålförordning (1100/2007). Nästa rapportering sker 2024. I uppdraget ingår bland annat även att se över och föreslå förbättrade metoder för datainsamling, underlag för bedömning och uppföljning av åtgärder. Preliminära resultat visar bland annat att den relativa andelen utsatt ål som återfångats i provfisken har minskat sedan 2015, men att utsatt ål har högre tillväxttakt i ung ålder jämfört med naturligt hitvandrande ålen.

Åtgärder som gjorts i ålfisket sedan 2007 har haft en påtaglig effekt på både antal fiskare och den landande fångsten. Genom att inte tillåta någon ny-etablering och att inte bevilja några förnyade tillstånd har ålfiskets fångster minskat med omkring 90 procent och antalet åltillstånd med drygt 75 procent.

HaV införde det årliga förbudet för fiske i havet under perioden 1 oktober 2023 till 31 mars 2024 med stöd av EU:s förordning (2023/194). HaV gjorde en sammanvägd bedömning där hänsyn framförallt har tagits till att den blankål som vandrar ut genom Öresund ska kunna bidra till reproduktionen. Hänsyn har även tagits till åtgärdens förväntade effekt på det europeiska ålbeståndet, effekten av de omfattande åtgärder som genomförs/genomförts inom ramen för den nationella ålförvaltningsplanen för att reducera det nationella fiskets påverkan samt effekter av införande av tidigare förbudsperioder. Åtgärden förväntas bidra till att en högre andel blankål kan lämna Östersjön genom Öresund. För att säkerställa att fiskebestämmelserna följs arbetar myndigheten bland annat efter en riskbaserad kontrollplan, myndighetssamverkan samt förbättrade metoder för att underlätta och effektivisera kontrollen.

HaV avbröt upphandling av en aktör att administrera ett frivilligt program för uppköp, transport och återutsättning av ålfiskefångster då inga anbud inkommit. Åtgärden skulle genomföras med stöd av regleringsbrevet för att öka möjligheten för den lekvandrande ål som fångas i insjöfisket uppströms vandringshinder att bidra till rekryteringen. HaV har med stöd av villkoret i regleringsbrevet gett SLU Aqua i uppdrag att effektivisera genomförande av ett program, bland annat genom att studera satellitmärkt ål som flyttats från Väneren och Glan. Denna studie fortgår fram till hösten 2024.

För att nå det långsiktiga målet bör åtgärder som berör påverkan från vattenkraft effektiviseras. Genomförandet av den Nationella planen för omprövning av vattenkraften för moderna miljövillkor (NAP) är ett mycket viktigt verktyg. Den nationella planen är pausad till den 1 april 2024.

Återrapportering

Hållbart nyttjande och hållbar förvaltning

Havs- och vattenmyndigheten ska inom ramen för sitt arbete med ett hållbart nyttjande och en hållbar förvaltning av fiskresurserna redovisa hur myndigheten beaktat blå näringars, inklusive fiskerinäringens och vattenbrukets, förutsättningar och vilka effekter myndighetens arbete och förvaltningsbeslut har haft på fiskerinäringens utveckling och långsiktiga konkurrenskraft. Redovisningen ska särskilt belysa det småskaliga kustnära fisket och arbetets bidrag till riksdagens beslutade mål för livsmedelsstrategin.

HaV ser vikande trender, med några undantag för vissa fisk- och skaldjursbestånd, när det gäller beståndens biomassa. Eftersom målen i fiskförvaltningen under den gemensamma fiskeripolitiken inte tar hänsyn till beståndens storleks- och åldersfördelning får vi bestånd med mindre och yngre fiskar.

Ekosystemet som helhet är i dåligt skick med fortsatt stor påverkan från övergödning med utbredning av syrefria botten. Detta gäller framförallt i Östersjön. HaV konstaterar också att klimateffekterna påverkar ekosystemet och fiskbestånden i både Östersjön och Västerhavet. Sammantaget innebär det att det blir svårare att genomföra en hållbar och långsiktig förvaltning som skapar goda förutsättningar för blå näringars, inklusive fiskerinäringens, utveckling och konkurrenskraft. Myndigheten skapar förutsättningar för blå näringar och för det småskaliga kustnära fisket framförallt genom att tilldela detta fiske kust- och regionalkvot och genom regional och lokal samverkan i pilotområden för ekosystembaserad förvaltning.

Havs- och vattenmyndigheten genomför politikens beslut om årliga kvotnivåer genom att fördela årliga fiskemöjligheter till yrkesfiskets olika kategorier. Kvotnivåer ska vila på vetenskaplig grund och baseras på fiskeriberoende och fiskeriberoende data. Därför är korrekt fångstrapportering från yrkesfisket en mycket viktig del i en hållbar förvaltning. Fördelningen av de nationella fiskemöjligheterna är nödvändig för att säkra försörjningen av fisk som livsmedel.

De demersala och pelagiska kustkvoter som fördelas till det småskaliga kustnära fisket justerades inför år 2023. På grund av en hög infiskning år 2022 höjdes några av kustkvoterna medan andra sänktes på grund av låg infiskning under flera år. Målsättningen är att kustkvoterna inte ska vara begränsande för det

småskaliga kustnära fisket under året. Vid fördelning av de svenska kvoterna mellan olika kategorier av fiskare så prioriteras tilldelningen till detta fiske. Genom att prioritera det mest småskaliga fisket kan det fortsatt utvecklas och vara konkurrenskraftigt. Inom det pelagiska fisket avsattes en regional extratilldelning av fiskemöjligheter för de fiskefartyg som endast bedriver fiske i Östersjön och landar i Östersjöhamnar. Detta har bidragit till förbättrade möjligheter för fortsatt verksamhet för många av dessa fiskefartyg och som inte har möjlighet komplettera med fiske i andra havsområden.

HaV har under året bjudit in till samverkan mellan myndigheter och vattenbruksnäringen för att diskutera olika frågor som berör verksamheten och dess utveckling framöver. Samverkan har bidragit till ökad förståelse för myndighetens uppdrag men också förmedlat information mellan parterna som kan bidra till att utveckla näringen.

En stor del av myndighetens arbete kopplat till livsmedelsstrategin genomförs inom ramen för strategin för svenskt fiske och vattenbruk. Läs mer under Återrapportering av arbete med den gemensamma strategin för fiske och vattenbruk.

INTERNT MÅL

Rätt stödande, pådrivande och samlande verktyg används

MÅLBESKRIVNING

Myndighetens arbete med stödande, pådrivande och samlande verktyg så som metoder, underlag, vägledning, rapportering och remisser ska vara de bästa möjliga. Vid rätt valt verktyg eller paket av verktyg ges bättre förutsättningar för målgrupperna att skapa värde och bidra till målen. Myndigheten arbetar med att dels göra strukturerade analyser om det mest effektiva vägledande, stödande och pådrivande verktyget och dels genom att samverka med myndigheter, länsstyrelser och andra intressenter för att hitta nya verktyg och rätt nivå. Detta görs för att säkerställa att verktygen ger god styrning och stöd.

Bedömning av resultat och effekt

HaV:s verktyg för att verka pådrivande, stödande och samlande syftar till att öka takten i att uppnå miljö-kvalitetsmålen. Varje verktyg har sina begränsningar och möjligheter och måste därför användas under rätt förutsättningar och i rätt kombinationer. Myndigheten bedömer att årets resultat har bidragit väsentligt för att nå de viktigaste målgrupperna men att det behövs vidare utveckling. HaV kommer därför att fortsätta utveckla metoder och stöd för att göra prioriteringar och ta fram stöd i förvaltning av vattenmiljöerna ur ett geografiskt perspektiv.

Miljöprovningar är ett viktigt verktyg för att bland annat säkerställa balansen mellan att bibehålla ekosystemens förmåga att leverera ekosystemtjänster och samhällets behov att nyttja vattenresurser hållbart. De är också viktiga för att Sverige ska nå de beslutade miljökvalitetsmålen och uppfylla de krav som följer av nationell lagstiftning och EU-rätten. HaV bedömer att myndighetens arbete med miljöprovningar främst berör miljökvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag samt Giftfri miljö.

Myndigheten stöttar Regeringskansliet i genomförandet av olika konventioner och genom att delta

i internationella utvecklingssamarbeten inom miljö och klimat. Under året har HaV bidragit till ekosystembaserad förvaltning och skydd av biologisk mångfald. Trots ett geopolitiskt komplicerat läge har insatserna lett till förbättrade förutsättningar för miljön.

Myndigheten samverkar med berörda intressenter i arbetet med exempelvis restaurering, områdesskydd och invasiva främmande arter. Under året har HaV fortsatt utvecklat förvaltningen av vattenmiljöerna, bland annat genom pilotområden för att utveckla en regional förvaltningsmodell för ekosystembaserad havsförvaltning. Projektet har engagerat en stor bredd av aktörer som nu arbetar aktivt med att bidra till att uppnå miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Under året har HaV färdigställt bedömningen av havsmiljöns status enligt havsmiljöförordningen. Underlaget är nu på remiss och kommer att fastställas under 2024. Bedömningen är en del av förvaltningscykeln inom havsmiljödirektivet och ligger till grund för att ta fram ett åtgärdsprogram för Sveriges havsmiljö. Bedömningen ger underlag för att prioritera de viktigaste och mest effektiva åtgärderna för att uppnå havsmiljödirektivets normer och fungerar därmed som ett pådrivande verktyg. HaV har även arbetat med genomförandet av de regionala havsmiljökonventionernas åtgärdsprogram för Östersjön (BSAP) samt för Nordostatlanten (NEAES).

Pilotprojekt för ekosystembaserad havsförvaltning

Havs- och vattenmyndigheten har under åren 2021–2023 bedrivit ett projekt för att utveckla en regional förvaltningsmodell för ekosystembaserad havsförvaltning. Tre kustområden i Sverige har valts ut som pilotprojekt. Där har myndigheten samlat och stöttat aktörer som är beroende av havet för sin utkomst. I dessa pilotområden prövas olika former för att agera pådrivande och samlande i lokalt, regionalt och nationellt förvaltningsarbete. Pilotområdena är Stockholms skärgård, Södra Bottenhavet och 8+fjordar i Bohuslän. 8+fjordar är ett samarbete mellan kommunerna Uddevalla, Stenungsund, Orust, Tjörn och Kungälv. I pilotområdena har aktörerna arbetat i arbetsgrupper för fiske (yrkesfiske och fritidsfiske), vindkraft, säl och skarvproblematik samt fritidsbåtar. Den förvaltningsmodell som utvecklats innebär en konkret applicering av ekosystemansatsen och skulle kunna utvecklas för flera svenska kustområden.

I pilotområde Stockholms skärgård har en konceptuell modell för en ekosystembaserad regional förvaltningsplan för fiske utvecklats i samarbete med forskare och intressenter. Pilotområde 8+fjordar har gjort en kartläggning av hur ekosystemet nyttjas och påverkas. Kartläggningen har resulterat i en ekosystemtjänstanalys som identifierar områden för kommande åtgärdsplanering. Pilotområdena i Stockholms skärgård och Södra Bottenhavet har också gjort kartläggningar av ekosystemtjänster.

Så här långt har nyttan varit att olika aktörer samlas och enas kring målkonflikter och åtgärder samt att de getts möjlighet att föra fram ett lokalt bidrag

till en nationell förvaltning. Projektet fortsätter i en ytterligare treårsperiod 2024–2026 då det går in i en mer praktisk fas. I mars 2023 beviljades HaV medel från Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden (EHFVF) för att finansiera lokal projektledning inom pilotområdena. Finansieringen löper till mars 2026 och innebär att pilotområdena kan genomföra prioriterade åtgärder inom flera områden. Till exempel fritidsbåtslivets och marinors miljöpåverkan, naturresursförvaltning, åtgärder vad gäller säl och skarv samt fiskevård.

Åtgärdsarbete per avrinningsområde

Rätt åtgärd på rätt plats kräver att lokala intressenter deltar aktivt i vattenförvaltningen. I samverkan och samråd med myndigheter bidrar lokal kunskap till kloka avvägningar mellan regelmässiga krav och samhällsekonomiska behov. Kunskapen är viktig vid fastställande av miljö kvalitetsnormer och åtgärdsplanering.

För att öka olika aktörers möjlighet att delta i och påverka vattenförvaltningen har Havs- och vattenmyndigheten vidareutvecklat det arbetssätt som beskrivs om deltagande i vattendirektivet. Tillsammans med vattenmyndigheterna, länsstyrelsen i Hallands län och Himleåns vattenråd har HaV gemensamt tagit fram en metod för att skapa helhetsperspektiv i ett avrinningsområde. Metoden förutsätter att olika intressen i avrinningsområdet deltar i diskussioner om hur olika intressen, inklusive ekosystemets behov, ska kunna hanteras lokalt.

Projektets resultat i år avser leda till bättre underlag för fastställande av miljö kvalitetsnormer samt en plan för de åtgärder som krävs för att nå föreslagna normer.

Resultatet kommer även att vara ett stöd när vattenmyndigheterna ska förklara en ytvattenförekomst som kraftigt modifierad (KMV) och för att definiera dess ekologiska potential. Projektet har också arbetat med att bidra med erfarenheter som kan användas för att bygga upp lokal förankring och inflytande i arbetet med att samordna olika behov och förbättra miljön i våra vattendrag.

Restaurering och bevarande

Restaurering av vattenmiljöer ger tydliga resultat, stärker ekosystemtjänster och skapar möjligheter till synergieffekter med klimatanpassning. Under året har EU-kommissionens förslag till restaureringsförordning förhandlats. Ett färdigt lagförslag väntas vara på plats under 2024. Med anledning av detta har HaV arbetat med att långsiktigt bygga upp och skapa förutsättningar för ett utökat arbete med restaurering. Ett strategiskt ramverk för restaurering av limniska och marina miljöer håller på att tas fram. Ramverket omfattar styrning och prioritering av åtgärder, uppbyggnad av kunskap och uppföljning av åtgärder.

Både kunskapsutbyte och samverkan med olika aktörer är viktiga för att kunna förvalta vattenlandskapet ur ett helhetsperspektiv. En tät samverkan med länsstyrelserna har skapat goda förutsättningar för ett nationellt samordnat restaureringsarbete och ett effektivt åtgärdsarbete. Länsstyrelserna har under året fått bidrag för restaurering från havs- och vattenmiljöanslaget 1:11.

HaV har också medfinansierat LIFE-projekt med 46 miljoner kronor, vilka växlats upp med EU-medel med ytterligare 48 miljoner kronor. Omkring 75 procent av HaV:s finansiering till LIFE-projekt går till restaureringsprojekt. Ett exempel är LIFE-projektet TRIWA som ska genomföra omfattande restaurering i Torne älvs biflöden. Myndigheten har även finansierat

en förstudie om förutsättningarna för att starta ett nationellt kompetenscentrum för vattenvård. Ytterligare underlag som också har finansierats är bland annat en kartläggning av metoder för biotop- och åtgärdskartering för att förbättra datahantering och planering av åtgärder samt en rapport om restaurering av vattendrag i torvrika jordar. HaV har även finansierat en utredning om möjligheten att starta gymnasieutbildningar för maskinförare med inriktning mot akvatisk restaurering, eftersom myndigheten identifierat bristen på utförare som en flaskhals i arbetet med åtgärder. Underlagen kommer att bidra till effektivare restaureringar under 2024 och framöver.

Sverige har cirka 4 100 Natura 2000-områden. Omkring tio procent av dessa påverkas av vattenkraft. Länsstyrelserna har sedan 2021 i uppdrag att se över de bevarandeplaner för Natura 2000-områden som berörs av den nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraft (NAP). HaV vägleder länsstyrelserna i översynen av bevarandeplanerna. Vägledningen gör att bevarandeplanerna blir tydligare avseende bevarandevärden, påverkan och behov av åtgärder. Under året gjordes en översyn av 146 bevarandeplaner och HaV har beviljat länsstyrelserna 3,9 miljoner kronor för arbetet. Drygt 40 bevarandeplaner har remitterats, men alla är ännu inte fastställda.

Under 2023 har arbetet med den nationella strategin för skydd av sjö- och vattendragmiljöer påbörjats i samverkan med flera andra myndigheter. Arbetet kommer att leda till fler skyddade områden i värdefulla sötvattensmiljöer. Myndigheten har arrangerat två fysiska möten och ett webinarium för länsstyrelserna för att se till att åtgärderna utförs i dialog med aktörerna. Eftersom arbetet har påbörjats har inga större effekter uppnåtts ännu. HaV har också påbörjat en vägledning för limniska naturreservat samt en översyn

av planeringsunderlaget Värdefulla vatten. Värdefulla vatten är ett underlag som lyfter fram de vattendrag och sjöar som har störst naturvärden.

Det svenska ordförandeskapet i EU

Havs- och vattenmyndigheten stöttar regeringens arbete inom EU och internationellt. Inför och under EU-ordförandeskapet, det första halvåret 2023, bidrog myndigheten med underlag och förberedelser och deltog i större förhandlingsmöten inom flera områden. Några exempel ges nedan:

Den gemensamma fiskeripolitiken

De EU-externa förhandlingarna inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken (GFP) är omfattande. HaV har bidragit med att ta fram mandat i rådsarbetsgrupp, deltagit i Sveriges delegation vid externa möten och som ordförande vid EU-samråden. Arbetet med revidering av fiskerikontrollsystemet inklusive kontrollförordningen har pågått sedan maj 2018. Här har HaV bidragit med verksamhets- och juridisk kompetens i det svenska ordförandeskapsteamet under 2023. HaV tog fram underlag, analyser och förslag till förordningstexter. Resultatet blev en politisk överenskommelse om ett kompromissförslag mellan rådet, kommissionen och parlamentet om ett nytt fiskerikontrollsystem.

HaV har även bidragit i andra EU-interna frågor, bland annat vid beredning av slutsatser från ordförandeskapet kring kommissionens GFP-paket samt med underlag inför fiskeridirektörmöte, där HaV:s expertkompetens var till stor fördel. HaV anser att samarbetet inom de svenska ordförandeskapsteamerna inom GFP samt mellan teamen och rådssekretariatet, övriga medlemsstater, kommissionen och EU-parlamentet har fungerat mycket väl.

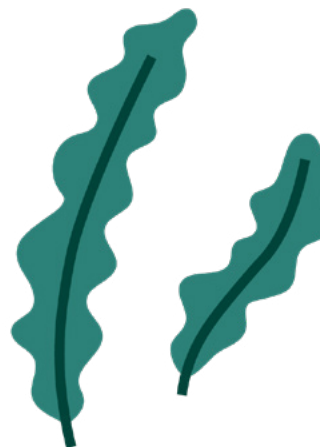
Ny förordning om restaurering av natur

HaV medverkade i det svenska teamet i förhandlingarna om EU-kommissionens förslag till ny förordning om restaurering av natur. Myndigheten stöttade Sveriges miljöråd och företrädarna från Regeringskansliet vid möten i Bryssel samt bidrog aktivt till det löpande arbetet genom att förbereda de många mötena, bearbeta textförslag och söka kompromisslösningar utifrån medlemsstaternas positioner. Arbetet var en avgörande faktor till att rådet i juni kunde enas om en allmän riktlinje som legat till grund för slutförhandlingarna med Europaparlamentet om lagförslaget. I november nådde rådet och parlamentet en preliminär överenskommelse som i stora delar följer rådets allmänna riktlinje.

FN-förhandlingar om biologisk mångfald bortom nationell jurisdiktion

I mars 2023 avslutades förhandlingarna om det nya globala BBNJ-avtalet för skydd och hållbart nyttjande av biologisk mångfald bortom nationell jurisdiktion med ett enhälligt antagande. I nuläget har över 80 stater signerat, vilket är ett steg framåt mot ratificering av avtalet och dess ikraftträdande. BBNJ-avtalet förväntas innebära ett ökat skydd för biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion jämfört med idag.

Som ordförandeland i EU deltog Sverige aktivt i arbetet med att samordna EU:s position och slutförandet av förhandlingarna. HaV har under förhandlingarna deltagit i den svenska delegationen och bidragit med kunskap till förhandlingarna. Framför allt i den del av avtalet som rör inrättande av områdesbaserade skyddsåtgärder samt med praktisk erfarenhet kring bedömning av kumulativa effekter och strategisk miljöbedömning i delen som rör miljöbedömning. Båda dessa delar finns nu med i det slutliga avtalet.

Övrigt stöd till Regeringskansliet och internationellt arbete

Myndigheten ger stöd till Regeringskansliet inom olika områden.

I vårt regionala närområde har myndigheten nått ökad samordning och kompetenshöjning tack vare myndighetens medverkan i holistiska statusbedömningar för havsmiljön i Östersjön inom Helcom-samarbetet samt i Nordostatlanten inom Ospar-samarbetet. Myndigheten har startat genomförandet av de över 200 åtgärderna i Helcoms aktionsplan för Östersjön (BSAP) som förväntas ge god miljöeffekt i Östersjön framöver. Inom Ospar har HaV medverkat vid framtagande av viktiga förvaltningsverktyg som utveckling av regional vägledning om bästa praxis för restaurering av ålgräs, pilotstudier om vindkraftens miljöeffekter på fåglar samt till en färdplan för utökat skydd i områden utanför nationell jurisdiktion.

Myndigheten avslutade i maj 2023 det tvååriga ordförandeskapet för Arktiska rådets PAME-grupp (Protection of the Arctic Marine Environment). Ordförandeskapet har ökat Sveriges kontaktnät med den arktiska forskningsvärlden, urfolken, de många observatörerna inom Arktiska rådet samt med de olika ländernas förvaltningar. Myndigheten har också bidragit till att ta fram en rapport över ekosystembaserad förvaltning av centrala Norra Ishavet. I Antarktis har HaV, genom kommissionen för bevarande av marina levande tillgångar i Antarktis (CCAMLR), medverkat till ökad gemensam förståelse för vad som behövs för att etablera ett representativt system av marina skyddade områden. Kommissionens årsmöte 2023 präglades av geopolitiska frågor. Trots detta kunde mötet besluta om grundläggande fiskförvaltning och om att öka integrationen av klimataspekter i kommissionens arbete.

Globalt har myndigheten stöttat Regeringskansliet i utveckling och uppföljning av det nya globala Kunming-Montrealramverket för biologisk mångfald inom konventionen om biologisk mångfald (CBD). HaV har även bidragit i Naturvårdsverkets regeringsuppdrag om att ta fram ett förslag till nationell strategi och handlingsplan med utgångspunkt i det globala ramverket vars syfte är att stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald och återställa naturen till år 2030.

Inom konventionen om handel med hotade arter (CITES) har arbetet med att skydda hotade akvatiska arter ökat betydligt efter det att fler akvatiska hotade arter har tagits upp i nya CITES-listan som trädde i kraft i år. Totalt har 94 nya akvatiska arter tillkommit på listan. För att kunna rapportera och bedriva tillsyn på dessa arter och implementera CITES-reglerna har HaV arbetat för att förbättra samarbetet mellan CITES och fisket, samt mellan myndigheter nationellt och på EU-nivå.

Myndigheten har under året bidragit till genomförandet av regeringens strategi för Sveriges globala utvecklingsamarbete inom miljö och klimat genom det Sida-finansierade programmet SwAM Ocean. Programmet stärker kapacitet kring havsplanering och marint områdesskydd i tio länder med sammanlagt 250 miljoner invånare i västra Indiska oceanen. Ett verktyg för kumulativ miljöbedömning i havet har tagits fram och överlämnats till förvaltning av Nairobi-konventionen i regionen. Verktyget ger beslutsstöd för ekosystembaserad havsplanering och havsförvaltning och har exempelvis använts i domstolsbeslut i Tanzania och i Kenyas havsplanering. HaV har även genomfört den första delen av ett internationellt träningsprogram i västra Indiska Oceanen med finansiering från Sida. Träningsprogrammet har

bidragit till att ytterligare stärka förmågan till havsplanering i åtta länder i regionen.

HaV har samarbetat bilateralt med flera strategiska länder som har stor betydelse i det globala miljö- och klimatsamarbetet. Arbetet finansieras av anslag 1:13 för internationellt miljösamarbete. Fokus har legat på samarbeten med Sydafrika, Brasilien, USA, Indonesien och Kina. Indonesien har till exempel tagit fram en färdplan för blå ekonomi där kunskapsutbyte med HaV bidragit positivt och skapat förutsättningar för fortsatt samarbete inom havsmiljöfrågor.

Arbete med invasiva främmande arter (IAS)

För att motverka invasiva främmande arter (IAS) på ett effektivt sätt behövs rätt verktyg. Under 2023 har stort fokus legat på att ta fram underlag till en nationell förteckning i Sveriges förordning om invasiva främmande arter (SFS 2018:1939). Underlaget lämnades över till Regeringskansliet i juni 2023. Ett annat viktigt verktyg som utgör prioriteringsgrund för allt arbete med IAS är riskklassificeringen. Det är viktigt att de klassningar som finns är uppdaterade utifrån aktuellt kunskapsläge och att nya arter (både nyfunna och nya dörrknackararter) klassas så att både det nationella och regionala arbetet kan riktas mot de arter som har störst effekter på biologisk mångfald. Under 2023 har SLU Artdatabanken fått i uppdrag från HaV att uppdatera riskklassificeringen av främmande arter. Projektet sträcker sig till 2024.

Det finns nu ett etablerat arbete mot invasiva främmande arter i samtliga län. Under 2023 bidrog HaV med drygt 35 miljoner kronor till länsstyrelserna för arbetet med att förebygga och förhindra introduktion och spridning av invasiva främmande arter. Bidragen har bland annat gått till projekt som begränsar

spridning, eller syftar till utrotning, av signalkräfta och sjögull samt för arbete mot den nyupptäckta större rovmärlan i Vättern. Dessutom har cirka tre miljoner kronor gått till akuta insatser som genomförts i samband med att lädersjöpung upptäcktes på västkusten samt för den lyckade utrotningen av vandrarmussla i Skåne.

Kommunikation är ett annat viktigt verktyg. Ökad medvetenhet och kunskap om invasiva främmande arter är det bevisat mest effektiva och billigaste sättet att undvika spridning av dessa arter. Därför har HaV och Naturvårdsverket tillsammans med 88 organisationer för femte året i rad gjort en informations-satsning riktad till allmänheten. Tillsammans nåddes en total räckvidd i sociala medier på 3 859 595 (+8 %) och antal klipp i media under perioden maj till september uppgick till 2 741, (+28 %). HaV och Naturvårdsverket har även tagit fram en utställning om invasiva främmande arter för landets naturum. Tjugofem naturum visade utställningen och totalt har närmare 500 000 besökare har sett den.

Övervakning av invasiva främmande arter och möjliggörandet av tidig upptäckt är grunden för ett effektivt arbete mot IAS. HaV arbetar med att förbättra övervakning längs kusterna och med att etablera övervakning i sötvatten. Under 2023 har även HaV:s tillsynsvägledning uppdaterats och en sammanställning över prioriterade verksamheter för tillsyn har tagits fram.

Miljöprövningar

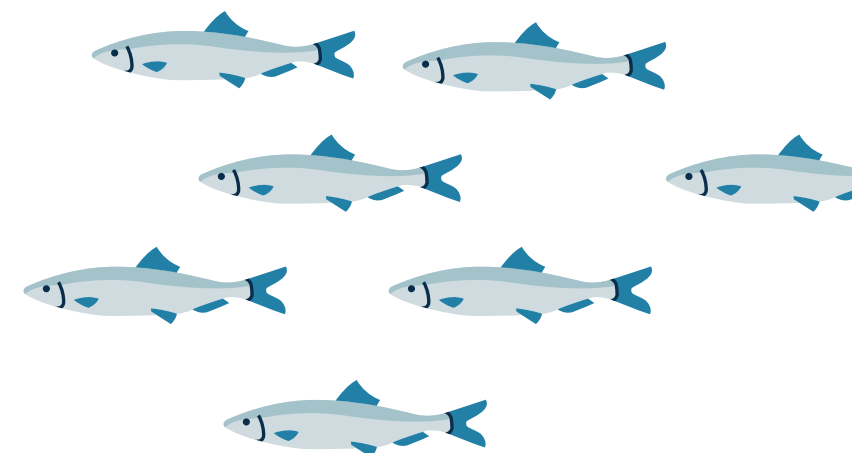
HaV för talan i mål och ärenden där miljöbalken tillämpas och bevakar allmänna miljövårdsintressen. Myndigheten deltar i miljöprövningar som gäller åtgärder och verksamheter som är principiellt viktiga eller har stor betydelse för havs- och vattenmiljön eller fisket. HaV:s arbete med miljöprövningar består i huvudsak i att delta vid samråd och den skriftliga beredningen av tillståndsprövningar samt huvudförhandlingar i domstol. Myndigheten har också rätt att överklaga tillståndsbeslut och domar.

Myndigheten har under året yttrat sig och fört talan i mål och ärenden där vattenmiljön och därtill anknutna värden har haft särskild relevans. De mål som myndigheten har engagerat sig i har bland annat avsett tillståndsprövning för pappersmassaindusti, metallindustri, gruvor, hamnverksamhet, muddring, kemikalieindustri, raffinaderi, vattenbruk och avloppsreningsverk. Myndighetens fokus har bland annat varit utsläpp till vattendrag och kustvatten från miljöfarliga verksamheter av förorenande ämnen såsom metaller. Även utsläpp av näringsämnen och behovet av att bedöma och reglera dess påverkan på vattenmiljön har uppmärksammats i flera fall. Myndigheten har också fört talan i överklagat mål om dispensprövning för dumpning av muddermassor till havs där fråga varit om kraftigt förorenade massor och förutsättningarna för att få dumpa dessa.

Myndigheten har också yttrat sig i flera ärenden som rör havsbaserad vindkraft där miljöbalken tillämpas. Yttrande har även gjorts där prövning sker enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon eller lagen (1966:314) om kontinentalsockeln. Etablering av vindkraft kan potentiellt medföra negativ påverkan på den marina miljön där skyddade områden, förekomst av tumlare eller fisklekområden kan nämnas

särskilt. Denna ärendegrupp har fortsatt att öka. Myndighetens arbete har fokuserat på de behov av skyddsåtgärder och bedömningar som är relevanta för att åstadkomma en hållbar utveckling av användningen av havsområden med havsbaserad vindkraft samtidigt som skyddet för arter och livsmiljöer kan upprätthållas samt att det tas hänsyn till riksintresset för yrkesfiske. I de ärenden där riksintresseområden för yrkesfiske berörs förespråkar exempelvis myndigheten dialog med fiskets producentorganisationer så att den fysiska planeringen av parken möjliggör samexistens. Myndigheten har påtalat behovet av att beskriva påverkan av etablering av vindkraft på miljö kvalitetsnormer för havsmiljön. Myndigheten har noterat att detta numera sker i större utsträckning.

Myndigheten har även yttrat sig i ärenden om att förse vattenkraften med moderna miljövillkor. Bland annat har synpunkter lämnats om urminnes hävd samt

i ärenden som rör tillämpningen av bestämmelser som relaterar till vattenförvaltningen och hantering av förorenade sediment.

HaV har därutöver yttrat sig till Naturvårdsverket i ett flertal ärenden inom ramen för konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang enligt den så kallade Esbokonventionen. Myndigheten har även i sin roll som bevakningsmyndighet enligt lagen om gränsöverskridande överenskommelse mellan Sverige och Finland under året handlagt tre ärenden.

HaV bedömer att myndighetens arbete med miljöprövningar under året har haft direkt betydelse för skyddet av havs- och vattenmiljön och att yttrandet och deltagande i huvudförhandlingar har stor påverkan på den slutliga utgången i målen. Tabell 7 sammanfattar ett urval av viktiga ärendena under året.

TABELL 7: URVAL VIKTIGA MILJÖPRÖVNINGSÄRENDEN UNDER 2023.

EXEMPEL PÅ PRÖVNINGAR	RESULTAT	MILJÖ-KVALITETSMÅL	EXEMPEL PÅ PRÖVNINGAR	RESULTAT	MILJÖ-KVALITETSMÅL
<p>Överklagat dom om slutliga villkor för utsläpp av uran och sulfat till vatten i Gällivare.</p> <p>Yrkat att prövotiden för utsläpp till vatten ska förlängas i syfte att på sikt öka reningen av sulfat och uran.</p>	<p>Myndighetens överklagande fick gehör och Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) ändrat underinstansens dom genom att förlänga prövotiden för utsläpp till vatten.</p> <p>(MÖD dom 2023-11-07 i mål M 5532-22)</p>	<p>Giffri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Ett rikt växt- och djurliv</p>	<p>Yttrande i prövning för tillstånd till anläggning för återvinning av fosfor i Helsingborg.</p> <p>Svarat på remiss från Mark- och miljööverdomstolen om yttrande om tillämpningen av 5 kap. 4 § miljöbalken.</p>	<p>MÖD ändrade underinstansens dom i huvudsaklig linje med vad HaV anförde.</p> <p>Tillstånd till återvinningsanläggningen kunde ges men målet är återförvisat för fortsatt handläggning</p> <p>(MÖD dom 2023-10-25 i mål M 692-22)</p>	<p>Hav i balans samt levande kust och skärgård, Giffri miljö</p>
<p>Yttrande i prövning för pappersmassaindustri i Värö.</p> <p>Yrkat att ytterligare rening av organiska ämnen ska införas för att minska övergödningen i Kattegatt och att utsläppen av syreförbrukande ämnen och närsalter med bolagets processavloppsvatten ska minska trots ökad produktion.</p>	<p>Myndighetens yrkanden fick gehör och mark- och miljödomstolen (MMD) beslutade att reningsåtgärder skulle införas.</p> <p>Domen är överklagad till Mark- och miljööverdomstolen och handläggning pågår</p> <p>(MMD Vänersborg deldom 2023-04-14 i mål M 683-14)</p>	<p>Ingen övergödning och Hav i balans samt levande kust och skärgård</p>	<p>Yttrande i prövning för tillstånd till recirkulerande vattenbruksanläggning i Strömstad.</p> <p>Yrkat om kompletteringar av ansökan för att säkerställa att verksamhetens utsläpp kan regleras med avseende på bland annat näringsämnen</p>	<p>Handläggning av målet pågår alltjämt.</p> <p>(MMD Vänersborg mål M 411-21)</p>	<p>Ingen övergödning och Hav i balans samt levande kust och skärgård</p>
<p>Yttrande i prövning för pappersmassaindustri i Husum.</p> <p>Yrkat att rening av utsläpp ska ske för att begränsa det totala utsläppet från verksamheten av näringsämnen till nivåer som motsvarar de lägre värdena i BAT-AEL så att belastningen till vattenförekomsten inte ökar jämfört med dagens nivåer trots ökad produktion.</p>	<p>Dom i målet meddelades 26 januari 2024.</p> <p>(MMD Umeå M 2697-21)</p>	<p>Ingen övergödning och Hav i balans samt levande kust och skärgård</p>	<p>Överklagat dom (2022) om dispens för dumpning av avfall till havs i Skellefteå med efterföljande handläggning under 2023.</p> <p>Yrkat att de muddermassor som får dumpas ska begränsas till dem som är mindre förorenade</p>	<p>Myndighetens överklagande fick gehör och Mark- och miljööverdomstolen ändrade underinstansens dom.</p> <p>De massor som är mest förorenade får inte dumpas utan ska istället omhändertaras på land av en mottagare som har för ändamålet erforderliga tillstånd eller dispenser.</p> <p>(MÖD dom 2023-06-12 mål M 7543-22)</p>	<p>Hav i balans samt levande kust och skärgård, Giffri miljö</p>

FORTS. TABELL 7: URVAL VIKTIGA MILJÖPRÖVNINGSARENDEN UNDER 2023.

EXEMPEL PÅ PRÖVNINGAR	RESULTAT	MILJÖ- KVALITETSMÅL	EXEMPEL PÅ PRÖVNINGAR	RESULTAT	MILJÖ- KVALITETSMÅL
Yttrande i prövning i MÖD om slutliga villkor för utsläpp till vatten för gruva i Svappavaara. Yrkat i MMD att provotiden för utsläpp till vatten ska förlängas i syfte att på sikt öka reningen av bland annat uran. Målet är överklagat till MÖD.	Handläggning pågår alltjämt. (MÖD mål M 4320-23)	Gifrfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Ett rikt växt- och djurliv	Yttrande i prövning av olika tillstånd för havsbaserade vindkraftparken Kattegatt Syd. Yrkat på villkor för verksamheten som syftar till att minska risken för störning eller skada på marina däggdjur, fisk och känsliga habitat. Yttrande kring påverkan på riksintresse för yrkesfisket samt förhållandet till havsplaner.	Regeringen har meddelat tillstånd (maj 2023, KN2023/01060). Natura 2000-tillstånd har meddelats av Mark- och miljödomstolen (M 4698-22). I beslutet har bland annat myndighetens yttrande beaktats.	Hav i balans samt levande kust och skärgård
Yttrande i prövning för tillstånd om utrivning av dammanläggningar i Klippans kommun. I remissvar redogjort för myndighetens syn på tillämpningen av bestämmelser med betydelse för vattenförvaltningens mål särskilt 24 kap. 10 § samt 5 kap. 4 § miljöbalken	Handläggning pågår alltjämt. (MMD Växjö mål M 520-22 samt mål M 515-22)	Gifrfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Ett rikt växt- och djurliv	Yttrande i prövningen av olika tillstånd för den havsbaserade vindkraftparken Galatea-Galene. Yrkat på villkor för verksamheten som syftar till att minska risken för störning eller skada på marina däggdjur, fisk och känsliga habitat. Yttrande kring påverkan på riksintresse för yrkesfisket samt förhållandet till havsplaner	Regeringen har lämnat tillstånd till delområde Galene (maj 2023, KN2023/01077). I beslutet har bland annat myndighetens yttrande beaktats.	Hav i balans samt levande kust och skärgård
Yttrande i prövning för tillstånd till avloppsreningsverk i Svalövs kommun. I remissvar redogjort för myndighetens syn på tillämpningen av bestämmelser med betydelse för vattenförvaltningens mål med frågor kopplade till statusklassificering och särskilt förorenande ämnen.	Handläggning pågår alltjämt. (MMD Växjö mål M 6495-21)	Gifrfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Ett rikt växt- och djurliv	Yttrande i prövningen av tillstånd för en havsbaserad vindkraftpark inom Natura 2000-området Stora Middelgrund. Myndigheten yrkade på avslag efter bedömningen att parken skulle medföra alltför stor negativ påverkan på utpekade naturtyper och arter inom Natura 2000-området.	Tillstånd till parken har inte lämnats av regeringen regeringsbeslut (juni 2023, KN 2023/01037) eller länsstyrelsen (2023-03-13 dnr 3406-2021). Skälen var huvudsakligen de höga naturvärden som finns på Stora Middelgrund. I beslutet har bland annat myndighetens yttrande beaktats.	Hav i balans samt levande kust och skärgård
Överklagat dom om slutliga villkor för utsläpp till vatten i anläggning för anrikningsverk samt rening av sanitärt avloppsvatten i Boliden. Yrkat att provotiden ska förlängas för att tillgodose skyddet för vattenmiljön enligt ny vattenförekomstindelning. Yrkat att verksamheten ska utreda möjligheten att rena sanitärt avloppsvatten i särskild anläggning för ändamålet.	Handläggning pågår alltjämt i Mark- och miljööverdomstolen. (MÖD M 3278-23)	Gifrfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Ett rikt växt- och djurliv			

Antalet inkommande remisser om miljö-
prövningsärenden är mycket stort, se Tabell 8. Av
resursskäl måste HaV därför noggsamt prioritera
bland de ärenden som myndigheten avser att
delta i. Exempel på prioriteringsfaktorer är om
verksamheten medför stor miljöpåverkan, om
verksamheten ligger i eller nära skyddad natur såsom
Natura 2000 och naturreservat samt påverkan på
möjligheten att följa beslutade miljö kvalitetsnormer.
Domstolar, länsstyrelser och centrala myndigheter
har uttryckt att de ser ett stort värde i att
myndigheten engagerar sig i fler prövningar. Utöver
bevakning av allmänna miljö värdsintressen kan
myndigheten bidra med expertkunskaper om
bland annat recipientförhållanden och skyddsvärda
marina och akvatiska livsmiljöer. HaV ser också

utvecklingsmöjligheter i kopplingen mellan myndig-
hetens föreskriftsansvar, vägledningsarbete och
miljöprövningarna.

Antalet mål i domstol som kunnat prioriteras är
fler än 2022 och 2021 vilket är en direkt följd av att
vakanser kunnat ersättas under 2023. Utvecklingen
av vindkraft har genererat fler remisser och samråd,
dessa har också prioriterats. Även gruvprövningar
har prioriterats. Även om den nationella planen för
omprövning av vattenkraften har varit pausad under
2023 har det inkommit ärenden. När pausen upphör
kan antalet ärenden antas öka kraftigt.

Tabell 8 visar antalet inkomna ärenden från
domstolar, andra myndigheter och övriga intressenter
och hur många av dessa remisser som HaV yttrat sig
över. Myndigheten har också drivit fyra mål genom

överklagande. Förutom skriftliga yttranden över mål i
domstol deltar HaV i ett antal huvudförhandlingar i
miljöbalksprövningar varje år. Deltagande i huvud-
förhandlingar kräver omfattande förberedelser och
det förekommer att huvudförhandlingen pågår i flera
veckor. Av de 95 remissyttranden till andra myndighe-
ter ingår också lämnade synpunkter över förslag till
ändrad lagstiftning eller förordningar som får direkt
inverkan på miljöprövningar.

Åtterrapporing

Ekosystembaserad fiskförvaltning

*Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa hur
myndigheten arbetar för att en ekosystembaserad
fiskförvaltning ska vara en integrerad del i att uppfylla
målen i havs- och vattenförvaltningen samt miljö-
målen, särskilt med hänsyn till Gemensam strategi
för fiskets framtid. Redovisningen ska även innehålla
en beskrivning av hur Havs- och vattenmyndigheten
samarbäder med Statens jordbruksverk och andra
berörda myndigheter, näringar och intresseorganisa-
tioner i frågan.*

För att kunna vara pådrivande, samlande och stöd-
jande i utvecklingen av ekosystembaserad fiskförvalt-
ning beställer HaV vetenskapliga kunskapsunderlag
om nationellt förvaltade fiskbestånd i sötvatten och
i havet avseende status och påverkan. Underlagen
har utvecklats till att omfatta inte bara status och
påverkan utan också en ekologisk riskbedömning
för relevanta bestånd av havslevande arter. Den
ekologiska riskbedömningen väger bland annat in
bifångster, fiskerirelaterade och icke-fiskerirelaterade
påverkansfaktorer, ekosystemeffekter av fiske och

TABELL 8: YTTRANDEN

	2023	2022	2021
Totalt antal inkomna remisser	1162	1233	1153
Yttranden till mark- och miljödomstol, mark- och miljööverdomstol, antal	62	39	44
Yttranden till andra myndigheter, antal	95 *	85	80
Samrådsyttranden (kommuner, enskilda, konsulter med flera), antal	30	28	34
Totalt antal yttranden	187	152 **	158

* av de 95 utgående yttrandena för 2023, är 70 stycken yttranden i direkta prövningsärenden medan resterande 25 berör yttranden över exempelvis ändrad lagstiftning/förordning/föreskrift med koppling till miljöprövning.

** I Årsredovisning 2022 blev det fel summeringen i tabellen, vilket nu har justerats. Summan utgående yttranden var 152, inte 276 som då angavs.

kvotsättningens påverkan på havsmiljödirektivets miljö kvalitetsnormer. Bedömningen används vid analyser av förvaltningsförslag och rådgivning inom fiskförvaltning.

Under året har drygt 20 bestånd analyserats. HaV har även publicerat en analys och utvärdering med förslag från SLU Aqua om hur resursövervakningen för fisk och kräftdjur i de stora sjöarna kan förbättras och samordnas med miljöövervakningen.

HaV är pådrivande och samlade i det löpande arbetet inom de fem nationella beredningsgrupperna för att identifiera och systematiskt bygga upp kunskap och prioritera översyner av fiskeregleringar. De fem beredningsgrupperna är uppdelade geografiskt (fyra för kusterna och en för inlandsvatten: Västerhavet, Östersjön, Bottniska viken, Utsjöområdet samt de stora sjöarna) och består av representanter från länsstyrelserna, Jordbruksverket och SLU Aqua. Länsstyrelserna ansvarar för att identifiera regionala kunskapsbehov och förankra förslagen regionalt.

Myndigheten är samlade och stödjande vid samråd med bland annat fiskets representanter och deltar på regionala möten. Myndigheten har publicerat en kartläggning över regionala och lokala samrådsstrukturer inom den svenska fiskförvaltningen. Kartläggningen visar hur dessa strukturer nyttjas och kan utvecklas för att öka delaktighet och samverkan med fiskets aktörer för att både bevara och få ett långsiktigt hållbart nyttjande av fiskeresurserna.

Återrapportering

Genomförande av den gemensamma fiskeripolitiken

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa resultat av de insatser som har gjorts för att genomföra regelverket för den gemensamma fiskeripolitiken och då särskilt avseende förstärkt fiskerikontroll, inklusive landningsskyldigheten. I detta ingår att redovisa hur myndigheten tillämpar den gemensamma fiskeripolitikens mellanarts- och mellanårsflexibilitet för att underlätta landningsskyldigheten.

HaV samordnar Sveriges genomförande av den gemensamma fiskeripolitiken (GFP) för en hållbar förvaltning av fiskeresurserna enligt GFP:s mål och principer. I EU-kommissionens årliga meddelande om GFP:n konstateras att bevarandeinsatserna fortsätter ge resultat och att EU:s fiskeripolitik har lyckats minska överfisket i flera europeiska vattenområden. Det finns dock utmaningar med status för fiskbestånd i Östersjön som påverkas av både fiske och av andra faktorer. Samtidigt behövs ytterligare insatser för att skydda marina resurser, både genom att upprätthålla höga ambitioner inom EU och genom att sträva efter att uppnå samma standard i arbetet med länder utanför EU, som Norge, Storbritannien och kuststater.

EU-kommissionen påbörjade arbete med EU:s marina aktionsplan under 2023. Den 6 oktober träffades för första gången representanter för både miljö- och fiskeförvaltning för att diskutera åtgärder inom aktionsplanen. Denna "Joint special group" ska fungera som diskussionsforum och stödjande organ för implementering av aktionsplanen. Sverige företräds av två representanter från fisk- och

havsförvaltning. Syftet med mötet var att diskutera arbetsformen i gruppen och utbyta reflektioner kring aktionsplanen. Det blev tydligt att Sverige ligger i framkant, tillsammans med några andra länder, när det gäller samordning mellan fisk- och havsförvaltning genom ekosystembaserad havsförvaltning. Mötet kommer att följas upp med dedikerade workshopar under kommande år.

Genom grundförordningen för GFP:n har förvaltningen av fisket övergått från att vara landningsbaserad till fångstbaserad genom att alla fångster ska landas och räknas av kvoten, den så kallade landningsskyldigheten. EU-kommissionen har sett över samtliga undantag från landningsskyldigheten i de utkastplaner som löper ut i december 2023. I den regionala gruppen för Nordsjön, Skagerrak, Kattegatt, Scheveningen-gruppen, där HaV bidragit med underlag, rekommenderade medlemsstaterna att samtliga undantag skulle förlängas, vilket EU-kommissionen godkände. I det regionala arbetet har HaV tagit fram underlag till en gemensam rekommendation för fredning under lekperioden för hälleflundra i Skagerrak och Kattegatt. Motsvarande regel ingår i svensk reglering (FIFS 2004:36), men föreslås nu införas i EU-förordning för att omfatta alla fiskare i området. EU-förordningen förväntas träda i kraft i slutet av 2023 eller i början av 2024.

Det finns olika möjligheter för medlemsstaterna att minska oönskade fångster och uppfylla landningsskyldigheten, bland annat genom utveckling av selektiva fiskemetoder, kvotbyten med andra medlemsstater och olika undantag från landningsskyldigheten. Ytterligare en möjlighet är mellanårsflexibilitet. Det innebär att för de bestånd som omfattas av landningsskyldigheten får medlemsstaten använda sig av en flexibilitet mellan år för upp till tio procent av sina tillåtna landningar. Detta innebär

att ett enskilt fartyg som har individuell tilldelning av pelagiska fiskemöjligheter kan spara tio procent av sin tilldelning till nästkommande år. Att spara fiskemöjligheter på individuell nivå mellan år kan underlätta planeringen för det enskilda fiskefartyget istället för att fångstmöjligheterna fördelas ut till samtliga licensinnehavare med fiskerättigheter för den aktuella arten i ett område. En ökad planeringsmöjlighet för den enskilde bedöms därför kunna underlätta landningsskyddigheten. HaV remitterade 2023 ett förslag med de justeringar i föreskriften som krävs för att implementera mellanårsflexibiliteten för pelagiska arter på individuell nivå i fiskförvaltningen. De systemtekniska anpassningar som krävs har också genomförts.

Ytterligare en möjlighet är mellanartsflexibilitet. Enligt EU:s grundförordning innebär detta att medlemsstaten i sista hand kan räkna av bifångsterna kvoten för målarternas om de aktuella bifångstarterna är inom biologiskt säkra gränser. Detta kan bli aktuellt om kvoter av vissa bifångstarter tagit slut tidigare än beräknat. HaV:s befintliga system för kvothantering tillåter inte en effektiv hantering av denna typ av flexibilitet. Arbetet med att ersätta systemet för kvotuppföljning har därför påbörjats under 2023.

Återrapportering

Redovisning av arbetet med att stärka det marina områdesskyddet

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa arbetet med att genomföra ramverket för marint områdesskydd inklusive säkerställande av funktionaliteten i och en effektiv förvaltning av nätverket av marina skyddade områden.

Havs- och vattenmyndigheten har fördelat drygt 10,9 miljoner kronor till kustlänsstyrelserna för arbete med att skydda värdefulla marina miljöer genom marina skyddade områden. Bidraget gör det möjligt att skapa nya skyddade områden, ta fram och utveckla bevarandeplaner och skötselplaner och att genomföra de regionala planerna för marint områdesskydd. Under året har sex nya marina naturreservat beslutats av länsstyrelserna, varav ett kommunalt. HaV har också kommit ett stort steg på vägen med att ta fram enkäter för att kunna svara på om nätverket av marina skyddade områden förvaltas effektivt.

I oktober 2023 startade arbetet med tre regionala förvaltningsråd för marint områdesskydd i Västerhavet, Egentliga Östersjön och Bottniska viken. De har till uppgift att stärka och utveckla nätverken av marina skyddade områden genom att säkerställa att de mål om ekologisk representativitet och funktionalitet som tagits fram i de båda regionala planerna för marint områdesskydd i Östersjön och den strategi som tagits fram för Västerhavet uppfylls.

Myndigheten har deltagit i starten av Horizonprojektet Protect Baltic i Östersjön för att bidra med erfarenheter från arbete med ramverket för marint områdesskydd och verktyget Mosaic. Syftet är att

vidareutveckla och tillhandahålla den infrastruktur, support och kapacitet som länderna kring Östersjön behöver för att utvidga nätverket av marina skyddade områden och säkerställa deras funktion i Östersjöregionen och därmed bidra till arbetet inom Helcom.

Sverige är en av få medlemsstater som rapporterat in utfästelser till EU-kommissionen. HaV har bidragit med underlag till Sveriges utfästelser för målet i EU:s strategi för biologisk mångfald 2030 om att skydda minst 30 procent av EU:s havsområden, varav minst tio procent ska vara strikt skyddade. Myndigheten har deltagit i de biogeografiska seminarier som EU-kommissionen anordnar för att utvärdera hur de olika medlemsstaternas utfästelser bidrar till målet på EU-nivå. Vid seminarierna har HaV presenterat Sveriges arbete med akvatiskt områdesskydd.

Återrapportering

Bidrag till internationella förhandlingar om plast

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa hur myndigheten bidragit till de internationella förhandlingarna om ett nytt globalt avtal mot plastföroreningar.

Plastföroreningar är ett gränsöverskridande problem där 5–13 miljoner ton plastavfall beräknas hamna i haven varje år. Under 2022 påbörjade FN-förhandlingar för att ta fram ett globalt avtal mot plastföroreningar. Målet är att ett avtal ska förhandlas fram under fem globala möten för att vara på plats till 2025. Ambitionen är att avtalet ska täcka in plastens hela livscykel.

Under Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd, våren 2023, arbetade Sverige tillsammans med EU:s övriga medlemsländer för att ta fram och utveckla gemensamma EU-positioner för förhandlingarna. HaV ledde arbetet i den skrivargrupp som tog fram förslag till positioner gällande åtgärder för att begränsa produktionen av plast, farliga ämnen, problematiska och onödiga plastprodukter inklusive mikroplast samt åtgärder för att adressera existerande plastföroreningar.

Under 2023 hölls två globala förhandlingar. Det första mötet, som hölls i maj, resulterade i att mötets ordförande fick ett mandat att ta fram ett initialt utkast till en konventionstext. Texten låg sedan till grund för diskussionerna på höstens förhandlingar. På mötet, som ägde rum i november 2023, framförde länderna sina synpunkter på utkastet och därefter enades man om en sammanslagen text som kommer att utgöra utgångspunkt för nästa förhandlingar som planeras till april 2024.

Myndigheten bistår med sin kompetens inom marina plastföroreningar särskilt när det gäller förlorade fiskeredskap. HaV deltog i flera event, bland annat som panellist i ett sidoevent anordnat av Världsbanken samt i flera informella möten med andra länder och regioner om behovet av att adressera fiske- och vattenbruksredskap genom hela dess livscykel på ett adekvat sätt i det framtida avtalet. Mötena bidrog till ett starkt stöd för dessa frågor men förhandlingskommittén kunde inte enas om något formellt intersessionellt arbete inför nästa förhandlingar i april 2024. Det fortsatta arbetet sker istället mer informellt länder emellan.

Återrapportering

Arbete med den gemensamma strategin för fiske och vattenbruk

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa myndighetens arbete med myndigheternas strategi för svenskt fiske och vattenbruk 2021–2026 och tillhörande handlingsplaner. Av redovisningen ska det framgå vilka åtgärder som myndigheten har genomfört eller planerar att genomföra i syfte att bidra till att målen i strategin uppnås samt hur myndigheten har samverkat med Statens jordbruksverk.

HaV och Jordbruksverket har under året fortsatt arbetat med strategin för svenskt fiske och vattenbruk. Strategin och dess handlingsplaner utgår från ekosystemansatsen och ska bland annat bidra till ett hållbart nyttjande av fiskeresurserna samt stärka måluppfyllnaden i livsmedelsstrategin och den maritima strategin. Arbetet med att genomföra handlingsplanerna bedrivs inom sektorsspecifika fokusgrupper. Det konkreta åtgärdsarbetet görs delvis inom särskilda åtgärdsgrupper som sorterar under respektive fokusgrupp.

En åtgärdsgrupp som ska utveckla samrådsstrukturen för ekosystembaserad fiskförvaltning håller på att byggas upp. En metod för att mäta yrkesfiskets samhällsnytta håller på att tas fram och en kunskapsinventering görs för att analysera samhällsnyttan av väl avvägda förvaltningsbeslut.

Myndigheterna har initierat en åtgärdsgrupp för att arbeta med frågor om cirkulär blå bioekonomi för att stärka konkurrenskraft, lönsamhet och sociala värden. Analyser för samhällsekonomiska effekter av fritidsfiske och fisketurism efter vildlax i älvar görs också. Detta

förväntas bidra till bättre kunskap om fritidsfiskets samhällsnyttor och förbättra hur fisket förvaltas långsiktigt hållbart. Flera åtgärder ur handlingsplanen för vattenbruk har genomförts under ledning av Jordbruksverket under 2023.

Under året har myndigheterna publicerat en årsrapport samt påbörjat förberedelserna inför en halvtidsutvärdering om strategins genomförande under 2024.

Återrapportering

Effekter av licensjakter på säl

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa myndighetens arbete med att följa upp effekterna av licensjakt på gråsäl och knobbsäl. Av redovisningen ska det framgå hur effekterna av jakten utvärderats i enlighet med målen i förvaltningsplanen och hur en mer ekosystembaserad förvaltning beaktas. Myndigheten ska också redovisa hur myndigheten har samverkat med Naturvårdsverket samt hur möjligheterna för en geografisk fördelning och flerartsmodellen för förvaltning vidareutvecklats.

Licensjaktens effekter utvärderas genom att samla in jaktstatistik, dietdata och geografisk fördelning av jakt och skador, vilket bidrar till att öka kunskapen om gråsälens och knobbsälens roller i ekosystemet och effekterna av jakt på säl ur ett ekosystemperspektiv. Uppföljningen av effekterna av licensjakt på gråsäl och knobbsäl följer de övergripande målen i förvaltningsplanerna och utförs i nära samverkan med Naturvårdsverket. Arbetet görs genom dialog, gemensamma samverkansmöten och avstämningsmöten.

I samverkan mellan myndigheterna fokuserar HaV på skador orsakade av säl och kostnader kopplade till dessa, gynnsam bevarandestatus, ekosystemeffekter samt övervakning. Naturvårdsverkets fokus är på jakten; fyller den syftet som ligger till grund för beslutet om licensjakt, har jakten lett till ökad acceptans, fördelar och nackdelar med geografisk fördelning samt om det finns några tydliga förbättringsområden inom sälförvaltningen med fokus på jakt. Arbetet förväntas leda till ökad kunskap, underlag för analyser av jakt och dess effekter, möjliggöra ekosystembaserad förvaltning i komplexa system, ökad samverkan och en tydligare förvaltning.

SLU Aqua har på uppdrag av HaV fortsatt att samla in jaktstatistik och dietdata för gråsäl och knubbsäl under 2023. Den nationella övervakningen av säl utförs av Naturhistoriska riksmuseet på uppdrag av HaV. Övervakningen är en viktig del av uppföljningen tillsammans med åldersbestämning av sälar och geografiska data. Det senaste året syns en tendens till nedgång av sälbestånden när det gäller knubbsäl men också för gråsäl, särskilt inom viktiga områden för övervakning.

Inom uppdraget har det tagits fram en flerartsmodell för gråsäl, torsk, sill och skarpsill som är under utvärdering för att kunna användas praktiskt i en ekosystembaserad förvaltning. Det har också initierats en riskmodellering för knubbsäl via SLU och en riskmodellering för gråsäl finansierad via viltvårdsfonden.

Återrapportering

Fiskars betydelse för den marina näringsväven

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa hur myndigheten har arbetat för att utveckla ett samlat kunskapsunderlag om olika fiskarters betydelse för den marina näringsväven och interaktioner dem emellan, både för utsjö och kust. Av redovisningen ska framgå hur myndigheten har arbetat med detta på kort sikt genom att systematisera, sammanställa och syntetisera befintlig kunskap samt hur myndigheten avser att arbeta på lång sikt. Av redovisningen ska också framgå hur myndigheten använt sig av kunskap från yrkes- och fritidsfisket.

HaV har uppdaterat och utvecklat befintliga kunskapsunderlag om fiskars betydelse för den marina näringsväven och interaktioner dem emellan samt klimatförändringarnas effekter på svenska fiskbestånd. Tillsammans med SLU Aqua utvecklas dessutom riskanalyser för viktiga fiskarter för att kunna bedöma påverkan från mänskliga aktiviteter men även beroenden mellan arter. Denna information kommer att användas i påverkansanalyser för att identifiera åtgärder för att förbättra fiskars status i ekosystemet. HaV har också gjort en statusbedömning enligt havsmiljöförordningen av nationellt och regionalt förvaltade arter enligt havsmiljödirektivets deskriptor ett (biologisk mångfald) och deskriptor tre (kommersiellt nyttjade fiskar och skaldjur). Havsmiljöbedömningen ska beslutas 2024.

I bedömningen ingår data som samlas in i samarbete med yrkesfiskare och som även används inom internationella havsforskningsrådet ICES

för att ge rådgivning om fiskemöjligheter under följande år. Havsmiljöbedömningen kompletterades med en analys över åldersfördelning och förslag på ett nationellt tröskelvärde. Därmed kan fiskars betydelse i näringsväven få ett bättre avtryck i den övergripande havsförvaltningen. Bedömningar av bestånden på enartsnivå måste kompletteras med näringsvävsmodeller.

Pilotstudier om tillstånd i näringsväven har inkluderats i nuvarande samrådsunderlag för havsmiljöbedömningen för Kattegatt. HaV har också tillsammans med SLU Aqua utvecklat enklare näringsvävsmodeller för att kunna bedöma påverkan från naturlig predation på pelagiska fiskarter i Östersjön. Modellen ligger även till grund för att kunna bedöma fiskets påverkan i olika regeringsuppdrag som till exempel att på prov genomföra fiskeförvaltningsåtgärder som motsvarar en utflyttning av trålgränsen.

Regeringsuppdrag

Insamling och återvinning av fiskeredskap och fritidsbåtar

HaV ska genomföra städinsatser för att samla in historiskt uttjänta och förlorade fiskeredskap och återvinna dessa i linje med omställningen till en cirkulär och giftfri ekonomi. Myndigheten ska med stöd av undersökningar och utredningar möjliggöra effektiva och prioriterade städinsatser. Myndigheten ska också främja insamling och återvinning av fritidsbåtar samt genomföra informationsinsatser m.m. för att fiskeredskap inte ska förloras. Myndigheten ska göra en kartläggning av hur stort problemet med övergivna fritidsbåtar är ut ett livscykelperspektiv

samt föreslå åtgärder för att fler båtar ska återvinnas, denna del av uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (M-dep) senast den 1 september 2023. Myndigheten ska redovisa ett årligt resultat av uppdraget i årsredovisningen för 2022 och 2023 och lämna en slutlig redovisning av resultatet av uppdraget till RK (M-dep) senast den 1 februari 2025.

Regeringsuppdraget påbörjades 2022 och uppdraget om fritidsbåtar delredovisades 2023. Delredovisningen omfattade en kartläggning av hur stort problemet med övergivna fritidsbåtar är ur ett livscykelperspektiv samt förslag på åtgärder för att fler båtar ska återvinnas. Förslagen som lämnades innehåller ett långsiktigt återvinningsystem, tydligare befogenheter för kommuner för att kunna ta hand om övergivna båtar, ett fritidsbåtsregister samt ett producentansvar för fritidsbåtar. 532 uttjänta och övergivna fritidsbåtar har samlats in och destruerats genom riktade insatser, informationskampanjer och subventioner.

HaV initierade totalt åtta delprojekt under 2022 som pågått under 2023. Under året genomfördes till exempel tio riktade draggningsinsatser där förlorade fiskeredskap tagits upp från havsbotten. Resultatet blev 954 burar, tinor och ryssjor samt 33 178 meter spöknät. Myndigheten har även fortsatt att utveckla en systematisk metod för att planera, utföra och samla in havsbottendata med syfte att effektivisera och prioritera städinsatser. 237 ton uttjänta fiskeredskap har samlats in och 176 ton har sorterats för att möjliggöra återanvändning, materialåtervinning och i sista hand energiåtervinning. En prototyp av en cirkulärt utformad trål som går att demontera

och återvinna har tagits fram med goda resultat av Chalmers Industriteknik i samarbete med FF Norden. Genom dessa åtgärder har mängden marint skräp minskat, vilket bidragit till minskat spökfiske och minskad spridning av mikroplaster. Åtgärderna har bidragit till genomförandet av åtgärd 19 (att främja en effektiv och hållbar insamling och mottagning av förlorade fiskeredskap samt förebygga förlusterna av nya) samt åtgärd 42 (bidra till produkt-, material- och märkningsutveckling när det gäller fiskeredskap) i åtgärdsprogrammet för havsmiljön 2022–2027 enligt havsmiljöförordningen.

INTERNT MÅL

Förbättra arbete med tillsyn, fiskeriövervakning och fiskerikontroll

MÅLBESKRIVNING

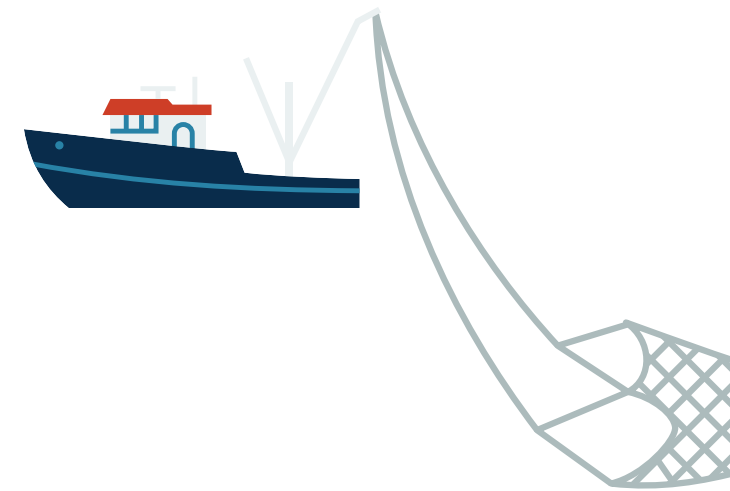
Myndigheten ska bli bättre på att analysera, planera, genomföra och följa upp tillsyn, fiskeriövervakning och fiskerikontroll. Detta för att säkerställa användandet av tillgängliga resurser och verktyg så de ger största möjliga nytta. Genom att planera tillsyn, fiskeriövervakning och fiskerikontroll för största nytta, nyttja de kontrollverktyg som ger störst effekt och utveckla kontrollmetodiken och genomföra tillsyn/kontroll på ett serviceinriktat sätt säkerställs genomförande av rätt kontroll, övervakning och uppföljning samt ger support och vägledning.

Bedömning av resultat och effekt

Under 2023 har HaV fortsatt arbetet med att förstärka och utveckla fiskerikontrollen. Fokus ligger på de delar av fisket där förekomsten och konsekvenserna av överträdelser är som störst. Till exempel hur landnings-skyldigheten efterlevs samt vägning och rapportering av artsammansättning i osorterade landningar.

HaV fortsätter utveckla samverkan med Kustbevakningen i frågor som rör reglerna för fiskebe-gränsningar och områdesbestämmelser. Den utvecklade samverkan med Kustbevakningen innebär ett effektivare arbetssätt och att fler ärenden kan leda till påföljd. Under perioden januari till och med april 2023 gjorde HaV och Kustbevakningen riktade insatser mot olovliga utkast i räkfisket på Västkusten. Resultaten ligger i linje med tidigare års insatser och visar att det finns skillnader mellan resultatet av kontroller till sjöss och den sammansättning av stor och liten räka som fisket rapporterar, detta på en övergripande nivå. En liknande insats mot det demersala fisket i Västerhavet och olovliga utkast av fisk visar att kontrollerna till sjöss innehåller betydligt högre andel liten fisk än vad yrkesfisket övergripande uppger i sin rapportering.

Båda insatserna stärker tidigare konstateranden att det förekommer omfattande problem med olovliga utkast i svenskt räk- och demersalt fiske. HaV har

därför haft ett fortsatt fokus på landningsskyldigheten under 2023. Myndigheten har bland annat utvecklat kontrollverktyg och analyser för att påvisa att det sker olovliga utkast. Med bättre underlag är målet att fler överträdelser kan leda till åtal. Ett ökat fokus på landningsskyldigheten förväntas också leda till en förbättrad fångstrapportering från fisket, en förbättrad kvotavräkning och i förlängningen till ett mer hållbart nyttjande.

Remote Electronic Monitoring (REM) med kameror och sensorer ombord är det mest effektiva verktyget för att säkerställa att landningsskyldigheten efterlevs. HaV arbetade under 2023 vidare med regeringsuppdraget att genomföra ett pilotprojekt med REM-teknik ombord på fiskefartyg. REM-systemet har varit installerat på två fartyg under året, båda fartygen fiskar inom det pelagiska segmentet. Kunskaperna och erfarenheterna från projektet är värdefulla för att möta kraven i den reviderade kontrollförordningen som beslutats under senare delen av hösten 2023 och som träder i kraft i januari 2024.

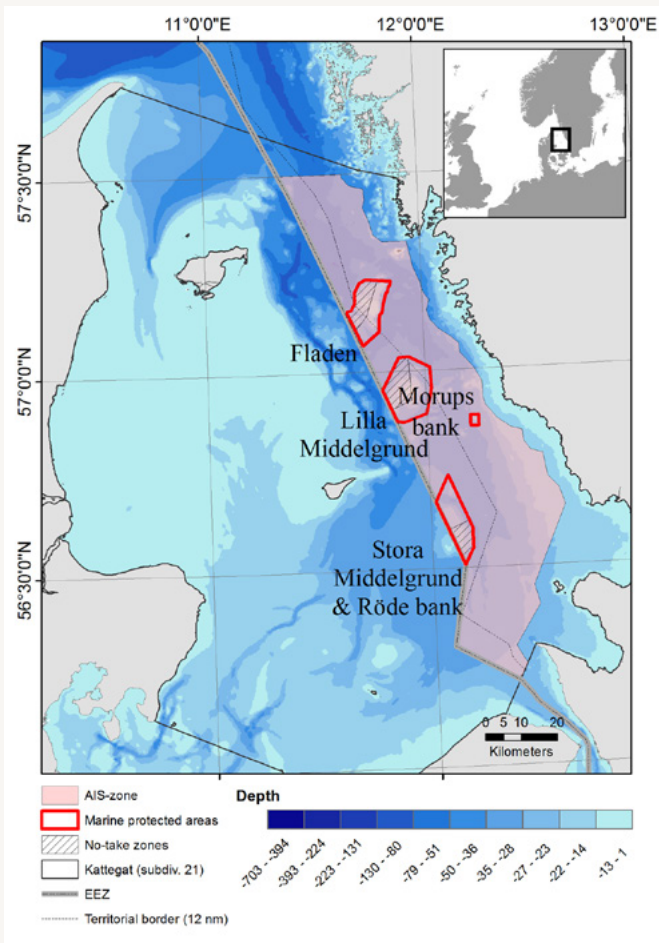
HaV fortsätter att utveckla det svenska regelverket för vägning av fångster. Fokus under året har legat på metoder för vägning av osorterade fångster av framförallt sill och skarpsill för industriändamål. Korrekt vägning per art är mycket viktigt, både för en rätt kvotavräkning och för vetenskapliga beståndsuppskattningar. Arbetet består dels av att tydliggöra förstahandsmottagarnas ansvar, dels att utveckla metoder för fältkontroll kopplat till vägning.

Under 2023 har HaV fortsatt arbetet med ett utvecklat kontrollsystem för spårbarhet av fiskeriprodukter. Arbetet görs i nära samarbete

med Livsmedelsverket enligt regeringsuppdraget från 2022 års regleringsbrev. Grundläggande gäller fortsatt EU:s krav på särskild spårbarhet av vissa fiskeri- och vattenbruksprodukter som går utöver kraven på allmän livsmedelsspårbarhet. Särskilt när det gäller intern spårbarhet hos de aktörer som hanterar dessa produkter. Men i det nya svenska kontrollsystemet förväntas bördan för berörda aktörer minska när det inte längre är obligatoriskt att dela all spårbarhetsinformation via HaV:s centrala informationsdelningsplattform. Obligatoriet kvarstår endast för de aktörer som köper fångst från fiskare eller odlare. För övriga aktörer blir det fritt att dela informationen på det sätt man finner lämpligt. HaV kommer fortsatt vara övergripande ansvarig myndighet med särskilt ansvar för administrativ kontroll baserad på information som vid behov begärs in från berörda aktörer. Livsmedelsverket ansvarar för kontroller i fält som en del av myndighetens kontroller av allmän livsmedelsspårbarhet.

Sjöövervakning

Under 2022 infördes ett antal nya zoner i Kattegatt med fiskebegränsningar; Fladen, Lilla Middelgrund, Morups bank samt Stora Middelgrund och Röde bank. Begränsningarna består av fiskefria zoner, zoner med begränsat fiske samt en AIS-zon där alla fiskefartyg måste skicka sin position via AIS, Automatic Identification System (se Figur 2). Under 2023 har övervakningen av de marina skyddade områdena fortsatt, med fokus på Kattegatt. Om ett fartyg med svensk flagg befinner sig i, eller nära, ett fiskereglerat område och går i trålfart eller uppvisar rörelsemönster som tyder på fiske, kontaktas fartyget av HaV:s Fisheries Monitoring Center, FMC, och får information om vilka regler som gäller. Det samma gäller om fartyget befinner sig i AIS-zon utan AIS. Är det ett utländskt fartyg kontaktas istället kontrollmyndigheten i fartygets flaggstat. Vid misstanke om olovligt fiske kontaktas Kustbevakningen och HaV upprättar ett ärende.

Figur 2. Karta över zoner i Kattegatt med fiskebegränsningar.

Ljusrosa markerar AIS-zon, där alla fiskefartyg måste skicka sin position med hjälp av ett Automatiskt identifieringssystem (AIS). Röd markering visar marina skyddade områden med fiskebegränsningar. Streckat visar fiskefria zoner.

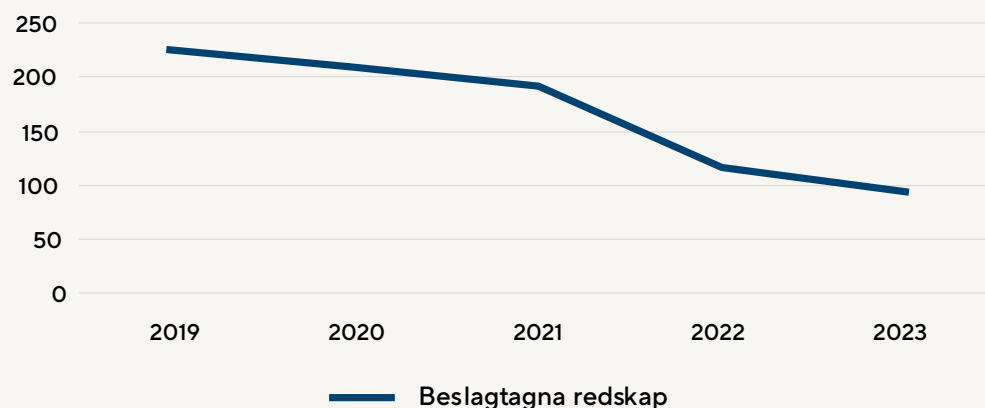
Under 2023 har mängden misstänkta överträdelser minskat i de marina skyddade områden i Kattegatt. Antalet varningar om misstänkta överträdelser var 622 i januari 2022. Samma månad 2023, efter ikraftträdandet, genererades 47 varningar, främst för danska fiskefartyg. Fortsatt information om regleringar i området samt gemensamma insatser med Kustbevakningen tros kunna ge en lika hög regelefterlevnad som idag uppnås i de skyddade områdena Koster och Bratten.

Kustbevakningen genomförde 14 provtagningar för realtidsstängning (RTC) för skydd av liten räka under 2023. En av provtagningarna resulterade i att HaV beslutade om realtidsstängning.

Fältkontroll

HaV gör fältkontroller utifrån en målstyrd, årlig tillsynsplan för att upprätthålla och säkra en generell regelefterlevnad. Mål och inriktningar bygger på riskanalyser och uppdateras vid behov. Under början av 2023 observerade myndigheten stora variationer i rapportering vid kontroller av osorterade pelagiska landningar från Östersjön. Det rörde landningar för industriändamål som främst lossades i södra Sverige. Myndigheten ökade kontrollfrekvensen och kunde konstatera att stora delar av fångsterna redovisades som okvoterade arter för att spara kvot. Insatserna resulterade i två åttalsanmälningar mot en fiskare respektive en förstahandsmottagare. En kortsiktig effekt av insatserna var att fartygens rapportering ändrades och att vissa fartyg slutade landa i Sverige. Myndigheten har gjort ändringar i föreskrifter för att öka möjligheterna till kontroll av osorterade pelagiska landningar och på så sätt säkerställa en mer korrekt kvotavräkning.

Beslagtagna ålredskap

Figur 3. Antal beslag av ålredskap längs syd- och ostkusten (Karlskrona till Simrishamn) år 2019 till år 2023. Diagrammet visar på hur kontinuerlig kontroll av området har effekt på det illegala fisket. Arbetsinsatsen har legat på samma nivå under perioden.

Arbetet med att motverka det illegala ålfisket har fortsatt varit i fokus under 2023. En ny och effektivare drönare har gett effekter för både havsmiljö och ål. Det illegala ålfisket fortsätter att minska i områden med frekventa kontroller. Nästan 70 av redskapen har hittats med drönare för att sedan bärgas med hjälp av båt. Det illegala ålfisket fortsätter att minska i områden med frekventa kontroller, se Figur 3.

Uppföljning av kvoter

Svenskt fiske hade under 2023 tillgång till 54 kvoter. Kvoterna uppgick under året till 158 ton samt 22 953 laxar. Sverige nyttjade 140 ton som motsvarar ett kvotutnyttjande på 89 procent samt 16 365 laxar som motsvarar 71 procent. Sverige genomförde 202 kvotbyten med andra länder under året. Byten berörde framförallt tobis, sill, skarpsill, makrill och blåvitling. Kvotbytena gjordes främst med Danmark, men också

med Finland, Litauen, Estland, Polen, Nederländerna och Tyskland.

De svenska kvoterna baseras på de data som HaV har tillgång till. Dock ser myndigheten att reglerna kring landningsskyldigheten i framförallt räkfisket och det demersala fisket inte efterlevs fullt ut. Det finns också utmaningar i uppskattning av fångsternas sammansättning framförallt för sill och skarpsill. Detta innebär att fisket inom vissa kvoter sannolikt använder mer av kvoten än vad fångstrapporteringen visar. Effekterna kan på sikt bli sämre förutsättningar för ett långsiktigt hållbart fiske och brister i de dataunderlag som bland annat används för vetenskapliga råd om beståndens storlek.

Återrapportering

Förstärkning av fiskerikontrollen

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa vilka åtgärder myndigheten genomfört för att förbättra och effektivisera den svenska fiskerikontrollen.

En generell kompetenshöjning har fortsatt under 2023. Dels genom kompetensväxling och kompetenshöjande insatser av medarbetare och dels genom rekrytering av nya kompetenser inom till exempel EU-frågor och utredningsarbete. Resurstillskottet har bidragit till att HaV kan delta i fler kontrollrelaterade möten inom EU-samarbetet och gemensamma arbetsgrupper inom till exempel EU- och Norgesamarbetet samt att HaV inlett ett strukturerat arbete med implementering av den reviderade kontrollförfordningen.

INTERN MÅL

Effektiv anslagshantering

MÅLBESKRIVNING

Myndigheten ska bli bättre på att planera, genomföra och följa upp finansieringen av åtgärder för havs- och vattenmiljön, detta för att finansiera rätt åtgärder. Genom att prioritera de åtgärder som bedöms ge mesta miljönytta och utveckla uppföljningen av effekter säkerställs att rätt anslagshantering sker vilket leder till ett effektivare åtgärdsarbete.

Bedömning av resultat och effekt

Finansiering av fysiska åtgärder i sjöar, vattendrag, kust och hav är ett av myndighetens viktigaste instrument för att bibehålla och förbättra vattenmiljöerna. Finansieringen görs i huvudsak via anslag 1:11 åtgärder för havs- och vattenmiljö. Under året har myndigheten fortsatt utveckla anslagshantering bland annat genom att fokusera resurserna till områden där behoven och miljönyttan bedöms som störst, samordna länsstyrelsernas åtgärdsarbete, öka andelen medfinansiering från främst EU-fonder och på så sätt växla upp anslaget med ytterligare medel samt att utveckla systematisk uppföljning och utvärdering av både miljöeffekter och samhällsnytta.

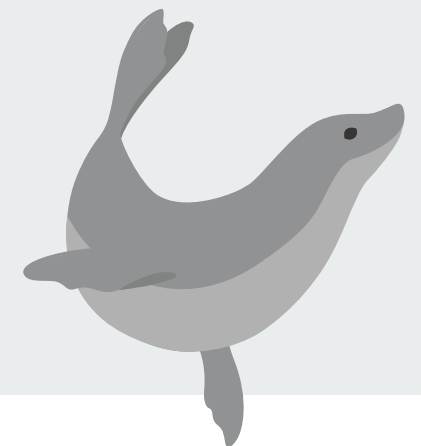
Många av de genomförda åtgärderna tar tid att uppnå full effekt i ekosystemen och dess förmåga att leverera ekosystemtjänster. Det finns inte resurser att följa upp de ekologiska effekterna i varje åtgärd var för sig. Av den anledningen är det viktigt att miljöövervakningen är tillräckligt omfattande för att möjliggöra en verifiering av den prognosticerade effekten mot verklig effekt i vattenmiljön. I de flesta fall sker en bedömning av den prognosticerade effekten i samband med finansieringsbeslut, men denna behöver verifieras av den faktiska effekten i miljön en tid efter åtgärden är genomförd.

Under 2023 har myndigheten genomfört en internrevision av anslagshantering av fysiska miljöåtgärder. Revisionen visar på flera förbättringsförslag som kan stärka både styrning och kontroll av finansiering av åtgärder och resultatuppföljning. Utifrån revisionens rekommendationer har ett utvecklingsarbete påbörjats som samordnas med regeringsuppdraget kring åtgärdssamordning. Bedömning är att denna utveckling kommer stärka effektiviteten i både anslagshantering och åtgärdernas effektivitet under de närmaste åren.

Den statliga finansieringen av fysiska miljöåtgärder har under lång tid utgått från miljöproblem. Den privata finansieringen, som inte är ett krav i en verksamhet, är fortfarande begränsad. Risken med finansiering per miljöproblem är att samordningsvinster mellan

olika miljöproblem tappas och att man kan missa multifunktionella åtgärder som samtidigt löser flera miljöproblem eller bidrar med klimatanpassning. Myndigheten har därför fortsatt arbetet utifrån en hållbar vattenresursförvaltning under 2023. Målet är ett åtgärdsarbete som utgår från kust- och respektive avrinningsområdes förutsättningar enligt principerna för integrerad vattenresursförvaltning. Ett aktivt deltagande från alla aktörer i området är viktigt och kommer att utvecklas ytterligare. Förväntningen är att arbetet med fysiska miljöåtgärder nu ska utvecklas i positiv riktning och bli effektivare under kommande år.

Under året genomförde myndigheten regeringsuppdraget om stärkt uppföljning och effektivitet inom LOVA. Syftet var att undersöka hur uppföljningen kan stärkas och effektiviteten kan öka. Regeringsuppdraget gav myndigheten ytterligare förståelse för hur effektiviteten i åtgärdsarbetet generellt kan öka och vad som behövs för bättre effektuppföljning. Slutsatserna var att det behövs automatiserade och samordnade informationsflöden för att följa åtgärderna och att myndigheten behöver utökade resurser att kraftsamla uppföljning och bedömning av miljöeffekter av åtgärder.

Bidragsbeslut till länsstyrelserna

Länsstyrelserna tilldelas årligen medel från 1:11-anlaget i ett samlat bidragsbeslut. Bidraget ska användas för arbete med kalkning, fiskevård, åtgärdsprogram för hotade arter, invasiva främmande arter (IAS), medfinansiering av EU-medel samt övrigt åtgärdsarbete för havs- och vattenmiljön inom det allmänna nyttjandet. För arbete med lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) tilldelades medel under året i ett separat beslut.

Processen med LOVA-bidraget utvärderas och utvecklas kontinuerligt. Det tar tid innan pengar omvandlas till åtgärder och ytterligare tid innan det går att följa upp vilka effekter åtgärderna ger i miljön.

HaV kan dock se hur finansieringsflödet påverkar möjligheterna att genomföra åtgärder. Budgetramen för LOVA har hållit sig på en stabil nivå de senaste åren. År 2023 fördelades 235 miljoner kronor till länsstyrelserna för arbete inom förordning (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA). I kombination med olika insatser för en effektivare användning av bidraget har både antalet LOVA-projekt och förbrukningen av bidraget ökat, se Tabell 9. Under året har HaV arbetat för att ytterligare öka effektiviteten i LOVA-processen. Bland annat genom att utveckla det löpande stödet och vägledningen till länsstyrelserna för att bidragsgivningen på regional och lokal nivå ska bli effektivare.

TABELL 9: ANDEL FÖRBRUKAT LOVA-BIDRAG HAR ÖKAT EFTER INSATSER FÖR EN EFFEKTIVARE ANSLAGSHANTERING.

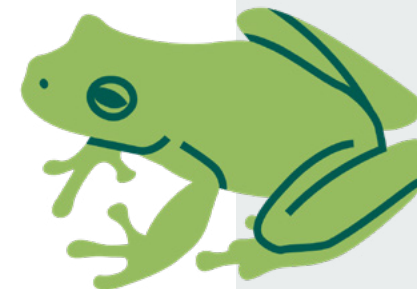
LOVA-bidrag	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Fördelat till länsstyrelserna (tkr)	135 000	200 000	237 000	219 000	275 000	235 000
Förbrukad av länsstyrelserna (tkr)	99 000	145 500	187 300	176 200	252 000	213 500
Andel förbrukade medel	73%	73%	79%	81%	92%	91%
Antal nya projekt	218	233	362	298	326	333

Havs- och vattenmyndigheten utvärderar och utvecklar kontinuerligt kalkningsbidraget. Under 2023 fördelades 172 miljoner kronor till kalkning i det länsstyrelsegemensamma beslutet. HaV fördelade ytterligare 12 miljoner kronor till kalkningen i juni 2023 för att kompensera för ökade kostnader. Kalkningen, liksom övriga miljöåtgärder har haft betydligt ökade kostnader under de senaste åren, vilket i praktiken inneburit mindre mängd kalk ut i sjöar och vattendrag. Detta i sin tur innebär att en del av de kalkade vattendragen och sjöarna inte kommer kunna upprätthålla nuvarande pH-nivåer och övergår till att vara försurade. Myndigheten har därför bidragit med ytterligare 6 miljoner kronor för att genomföra uppföljning av de vattenmiljöer som nu inte kommer att kalkas, detta för att bättre förstå hur förändringen till ett lägre pH slår igenom och påverkar ekosystemen.

Avseende restaurering finns det inte en specifik anslagspost i regleringsbrevet. En del av restaureringsfinansieringen har därför skett genom LOVA-bidraget men också med andra 1:11-medel. Myndigheten har under 2023 utöver LOVA-bidraget bidragit med 33 miljoner kronor till restaurering via 1:11-anslaget. Finansieringen bedöms dock vara långt från behovet utifrån miljöproblemets omfattning i sjöar, vattendrag och kust. Finansieringen har utgått från en lista med prioriterade projekt som länsstyrelserna har bidragit till att ta fram. Genomförda åtgärder följs upp i databasen Åtgärder i vatten.

EU-finansiering, framöverallt från LIFE-fonden, har bidragit med ytterligare finansiering till restaurering. Under året har 44 miljoner kronor getts till medfinansiering av LIFE-projekt vilket i sin tur växlats upp med EU-medel. Detta är en viktig förstärkning för åtgärdsarbetet, inte minst inom restaurering.

Även fiskevården bidrar med åtgärdsfinansiering. Dessa åtgärder samverkar ofta med såväl restaurering, kalkning och åtgärder finansierade genom LOVA. En effekt av fiskevården är en ökad förståelse för vattenmiljöerna värden och dess ekosystemtjänster samtidigt som det är en viktig rekreation för ett stort antal människor.

INTERNT MÅL

Säkerställa ändamålsenlig miljöövervakning, information och kunskapsunderlag

MÅLBESKRIVNING

HaV:s information och kunskapsunderlag ska vara relevanta och av rätt och känd kvalitet. Myndighetens beslut ska vila på kvalitets-säkrad kunskap och ska uppfylla lagkraven på miljöövervakning. Genom att analysera vilken kunskap myndigheten behöver, vara god beställare av information och underlag samt förbättra kvaliteten på vår information och underlag skapas bra beslutsunderlag och informationen kommer att nyttjas av flera.

Bedömning av resultat och effekt

Under året har ett arbete genomförts med att ta fram ändamålsenlig miljöövervakning, information och kunskapsunderlag som stödjer myndighetens behov.

I samarbete med forskningsfinansiärer har HaV identifierat och prioriterat forskningsbehov som hanterats genom forskningsutlysningar som i sin tur genererar forskningsprojekt. Genom att forskningsprojekt följs av myndighetens utredare skapas tätare och effektivare återkoppling av resultat och innovationer som kommer snabbare till nytta i natur- och samhällsförvaltningen. Två exempel är 2022 års utlysning inom Naturvårdsverkets miljöforskningsanslag om vattenkraftens miljöpåverkan där forskningsprojekt med direkt relevans för HaV:s arbete påbörjades 2023 samt 2023 års utlysning om havsbaserad vindkraft.

Flera utvecklingsaktiviteter har genomförts för att vidareutveckla myndighetens förmåga att beställa och hantera miljöövervakning, information och kunskapsunderlag för att förse myndighetens förvaltning av den akvatiska miljön och fiskbestånden med bra beslutsunderlag. Se exempel på aktiviteter nedan.

Det finns behov av att utveckla myndighetens arbete med övervakning av biologisk mångfald då

befintlig övervakning bedöms som otillräcklig för att kunna uppnå de förväntade kraven i EU:s kommande restaureringsförfordning.

Samordnade beställningar

Ett projekt för att utveckla HaV:s process för att beställa data och kunskapsunderlag från andra myndigheter pågår. Genom arbetet vill HaV öka kvaliteten på beställningarna samt arbeta mer effektivt, bland annat genom mer långsiktiga beställningar och genom att leverera bra planeringsunderlag till de utförare som levererar miljöövervakningsdata och kunskapsunderlag till HaV. Effekten av arbetet i projektet är att utförarna bättre kan planera insamling av miljöövervakningsdata och framtagande av kunskapsunderlag. Långsiktiga beställningar bidrar till kontinuitet i informationsförsörjningen och minskad administrativ börda hos både HaV och utförarna.

Bättre utnyttjande av fondmedel

HaV har tagit fram ett arbetssätt och en myndighetsövergripande organisation för att öka myndighetens möjligheter till finansieringen genom externa medel. Detta gav under 2023 ökade finansiella resurser för miljöövervakningen. Övervakningen av sjukdomar hos marina däggdjur har utökats och övervakningen av tillförsel av näringsämnen till haven via flodmynningar har kunnat stärkas. Resultaten från övervakningen kommer till nytta både internt och externt, bland annat genom rapportering till internationella konventioner såsom Helcom.

Riskbaserad miljöövervakning

För att kunna utveckla en riskbaserad miljöövervakning har HaV sammanställt lagkraven på akvatisk övervakning samt gjort en nyttoanalys baserat på förvaltningens behov av data. Sammanställningen är en heltäckande analys av över 900 krav på akvatisk övervakning och är ett underlag för att kunna prioritera och beställa den miljöövervakning som bedöms ge störst nytta för den akvatiska miljön.

Myndigheten har utvecklat förmågan att hantera miljöinformation och förberett för lagen om öppna data. Kunskapen om informationshantering har ökat på myndigheten genom att en myndighetsövergripande rutin och ett arbetssätt har arbetats fram, kommunicerats och beslutas. Under året har arbetet fortsatt för att information från många olika källor ska kunna kombineras, analyseras och visualiseras. Genom den utvecklade förmågan att hantera miljöinformation kan myndigheten skapa en allt mer komplett bild av vatten från källa till hav vilket ger ett bättre stöd till exempelvis den nationella och europeiska miljöuppföljningen, omprövningen av vattenkraften och havsplaneringen. Förmågan bidrar också till att anslagen kan kanaliseras och riktas effektivt till åtgärder för bevarande och restaurering.

HaV har fortsatt utveckla rapporteringen av miljötillståndet i vattenmiljöer med ett målgruppsanpassat innehåll för interna och externa användare. Rapporteringen visar aktuell och kvalitetssäkrad information om tillståndet i Sveriges vatten baserat på miljöövervakning. Rapporteringen är ett stöd för myndighetens beslutsfattande och vidare rapportering inom havsmiljödirektivet, vattendirektivet och

uppföljningen av miljö kvalitetsmålen Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag samt Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Sammantaget är nyttan av arbetet att myndigheten kan göra bättre beställningar, arbeta effektivare och prioritera på mer transparenta grunder, vilket i förlängningen ger bättre förvaltningsunderlag med samma resursinsats.

Utvecklat samarbete för en bättre övervakning av den marina miljön

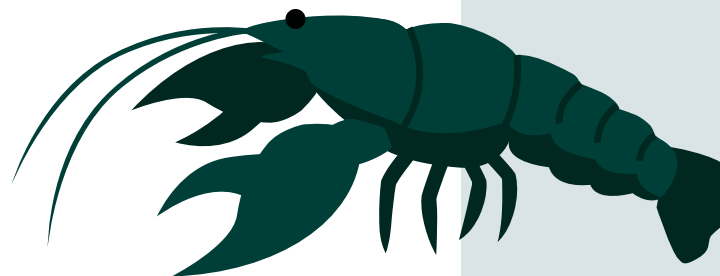
Den 9-10 november 2023 arrangerade Havs- och vattenmyndigheten och Formas en internationell konferens om framtidens miljöövervakning i Stockholm, MEMFIS. 130 experter från 10 länder och med kunskap från förvaltning, forskning och politik diskuterade möjligheter till innovation och utvecklat samarbete, inklusive bättre samutnyttjande av dyrbar infrastruktur såsom forsknings- och undersökningsfartyg. Konferensen resulterade i ett fyrtiotal frivilliga åtaganden där deltagarna lovade att i samarbete med andra kollegor utveckla den marina miljöövervakningen på olika sätt. HaV presenterade konferensens slutsatser redan veckan därpå under en större europeisk konferens om hållbar blå ekonomi i Göteborg (BANOS Mission Arena) där flera av förslagen konkretiserades ytterligare.

Elektronisk fångstrapportering

Den 1 januari 2023 införde HaV krav på elektronisk rapportering för aktörer som bedriver yrkesmässigt fiske i sötvattensområden och inlandsvatten samt vid fiske i havet med fartyg under tio meter (undantaget de fartyg som omfattas av krav på loggboksrapportering). Istället för att rapportera fångstuppgifter på papper är det nu obligatoriskt att använda HaV:s mobilanpassade e-tjänst för elektronisk fångstrapportering (EFR).

I samband med övergången till elektronisk rapportering infördes även en ökad frekvens för rapportering för de aktörer som tidigare rapporterat på årsbasis samt en högre detaljeringsgrad för fiskeuppgifter i redovisningen från sötvattensfisket. Syftet är att underlätta arbetet med beståndsuppskattningar och med fiskförvaltningen i stort.

Införandet av elektronisk rapportering har lett till förbättrad datakvalitet, vilket har resulterat i ökad regelefterlevnad och förbättrad uppföljning. Myndigheten har ännu inte helt nått önskad datakvalitet och tillförlitlighet, särskilt för fiske i sötvatten och det krävs ytterligare analys för att identifiera orsaker och åtgärder. Utöver minskat manuellt arbete med hantering av pappersrapporter innebär den elektroniska rapporteringen att det skapas mer tid för analys och kvalitetssäkring av insamlad data, vilket bidrar till bättre underlag för vetenskapliga avbestånden och kvotuppföljning.

INTERNT MÅL

Utveckla effektivare arbetsätt och digital förvaltning

MÅLBESKRIVNING

Myndigheten ska arbeta effektivare genom att välja rätt arbetsätt. Genom att arbeta systematiskt och att analysera vad målet med arbetsuppgiften är kan ett strategiskt arbetsätt väljas. Myndigheten har målgruppsanpassade och användarvänliga digitala verktyg som förvaltas väl samt att fysisk och digital infrastruktur är tillgänglig och säker. På så sätt frigörs tid, arbetet blir rättssäkert och får en höjd kvalitet.

Bedömning av resultat och effekt

HaV upprätthåller en hög nivå på tillgänglighet och säkerhet när det gäller infrastruktur tjänster och verksamhetsstöd. Förutom löpande leveranser har under året flera viktiga utvecklingsaktiviteter genomförts. Exempelvis har prövningsprocessen för vattenkraften visualiseras i ett verktyg kallat Strömmen som finns tillgänglig på HaV:s hemsida. Verktöget är framtaget för att underlätta kommunikationen kring NAP för utredare, beslutsfattare och andra intressenter. Genom

visualisering ges en övergripande bild av arbetet med omprövningar, hur långt har olika prövningsgrupper kommit i processen, hur många vattenkraftverk har lämnat in en ansökan eller vilka omprövningar är avgjorda och vilka miljöåtgärder har beslutats.

Under året har myndigheten arbetat med digitalisering av fångstrapporteringen. En enklare rapportering via mobiltelefonen underlättar hantering, kortar informationsflöden och höjer kvaliteten i rapporteringsunderlaget.

Även processen för havsplanering har utvecklats. Som ett komplement till plandokumententen finns nu en interaktiv webbkarta. Kartan har varit ett komplement under samrådet om förslag till ändrade havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet som pågått under hösten.

Eftersom resurserna är begränsade är det svårt att klara livscykelhanteringen av gamla system samtidigt som både kraven på nya digitala lösningar och hotbilden inom cybersäkerhet ökar markant i samhället.

Digital arbetsplats

Efter pandemin har förväntningarna på säkra och tillgängliga digitala verktyg för möten, samarbete och informationsdelning ökat. Mötesverktyg och en intern chattfunktion har upphandlats och införandet är påbörjat under 2023. Myndigheten har också tagit fram krav och upphandlat en lösning för att ersätta Skype som videomötesverktyg, vilket är på väg att nå slutet av sin livscykel. Det innebär att myndigheten under året startat uppgraderingen till moderna och ändamålsenliga verktyg för digitala möten och digitalt samarbete. Verktygen följer de juridiska riktlinjer för molntjänster som eSam tagit fram efter domen Schrems II, som handlar om överföring av personuppgifter utanför EU.

Digitalt arbetssätt inom miljöövervakning

När miljöövervakning ska genomföras vid upprepade tillfällen på samma plats behöver platserna ha en enhetlig benämning med referenser till platsernas positioner. Under lång tid har stationsnamn använts för att identifiera en plats inom miljöövervakningen. Dessvärre kan olika aktörer använda olika stationsnamn för samma plats och samma namn kan referera till helt olika platser. Det skapar problem i hela kedjan av dataförsörjning. Nya möjligheter öppnades genom det nationella stationsregister som skapar ett unikt provplats-ID för varje registrerad plats för miljöövervakning. Detta provplats-ID refererar till endast en position.

HaV har med stöd av datavärd tagit fram gemensamma och entydiga provplats-ID för beställningar

av nationell miljöövervakning inom programområdet kust- och hav. Det nya arbetssättet ökar datakvaliteten och ger effektivare uppföljning, automatiserad hantering, analys och visualisering av data för de myndigheter som använder informationsmängderna. Det är framförallt dataanvändare utanför HaV som på sikt kommer att ha störst nytta av en sammanhållen hantering av provplatserna.

Den akvatiska miljöövervakningens kvalitetsystem har också kompletterats med specifikationer för dataprojekter som gör att beställningen blir tydligare i fråga om var och hur miljöövervakning ska utföras och vad data ska beskriva. Effekten är att beställningen av data blir mer standardiserad och mycket tydligare. Informationen som levereras blir mer tillförlitlig och bättre strukturerad. Därmed ökar kvalitet och tillförlitlighet när data används i analyser som utförs med hjälp av avancerade digitala verktyg.

Standardisering av digitalisering

HaV arbetar med standardisering och styrning av digitaliseringen ur ett helhetsperspektiv. Myndigheten följer nationella standarder och gemensamma initiativ från till exempel Myndigheten för digital förvaltning, DIGG. Effekterna är att det är enklare att samverka med omvärlden och att systemen på myndigheten succesivt, om än i långsam takt, blir billigare att förvalta.

Under året har HaV fortsatt utveckla arbetssätt som bygger på en mer datadriven process och strukturerad informationshantering. Till exempel ett utvecklat och mer flexibelt arbetssätt inom uppdraget att ta fram uppdaterade havsplaner som beskrivs ovan.

Att utveckla en datadriven process har också förbättrat myndighetens förmåga att i en sammanhållen kedja ta emot, lagra, analysera och visualisera data. Dessa förmågor har bland annat använts i arbetet med den nationella planen för omprövning av vattenkraften.

Erfarenheter från kameraövervakning

Under året har myndigheten genomfört ett försök med kameraövervakning på fiskefartyg. Se även under målet Förbättra arbete med tillsyn, fiskeriövervakning och fiskerikontroll. Försöket har gett oss värdefull kunskap och erfarenhet inför det fortsatta arbetet med den nya kontrollförordningen, till exempel:

- › upphandling och installation av utrustning på fartyg
- › hantering av större datamängder som förs över från fartyg till myndighetens IT-miljö
- › analys av film för att identifiera eventuella överträdelser.

Automatisering av analys i kombination med integritetsfrågorna är två stora utmaningar när kameraövervakning införs i större skala. Under året har myndigheten ihop med leverantörer på marknaden skapat en god förståelse för dessa utmaningar och vilka av dem som rimligen kan lösas i närtid. Myndighetens slutsatser är att analysera stora mängder film kommer att kräva AI-teknologi på en avancerad nivå. Det måste kombineras med en noggrant styrd tillgång till materialet och en tydlig process för hantering av material som kan bli underlag för ett sanktionsärende.

INTERNT MÅL

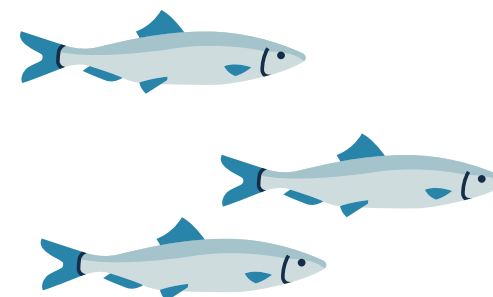
Utveckla nya arbetssätt och arbetsområden

MÅLBESKRIVNING

Myndigheten ska utveckla nya arbetssätt och arbetsområden för att HaV och HaV:s målgrupper ska kunna hantera framtidens utmaningar. Genom att myndigheten nyttjar ny arbetsmetodik, bland annat genom intern och extern samverkan, och att nya insikter analyseras och utvecklas till exempel genom digitaliseringens möjligheter kan HaV driftsätta nya arbetssätt för förvaltning hos myndigheten och/eller leverera dem till målgrupperna. Myndigheten levererar även kunskap om nya arbetsområden till HaV och/eller HaV:s målgrupper.

Bedömning av resultat och effekt

Eftersom 2023 varit första året då en strukturerad omvärldsanalys genomförts har antalet aktiviteter i målet och effekter som leder till måluppfyllnad varit begränsade. Ett av sakområdena som kommit ur omvärldsanalysen under året har varit den snabba utvecklingen inom området artificiell intelligens (AI).

Medvetenhet om vad AI-teknologi kan göra för verksamheten

Under året har HaV börjat lägga en grund för att förstå vad AI-tekniken kan användas till, vilken potential den har och vilka risker som finns i tillämpningen. Under året har myndigheten påbörjat arbetet med analys av vilka utvecklingsaktiviteter som kan vara lämpliga för att lära och bygga upp kompetens inom AI. Analysen har identifierat tre huvudsakliga områden:

- › AI-förstärkt beslutsfattande
- › ökad effektivitet och högre precision i specifika arbetsflöden
- › värdeskapande tjänster och användarupplevelser.

Den förväntade effekten är dels gemensamma utgångspunkter för att använda AI och dels en gemensam uppfattning om vad teknologierna kan göra, i vilka sammanhang de är effektiva samt vilka förutsättningar som krävs.

Användarstöd för informationshantering baserat på AI

Under året har HaV utvecklat stödet för olika moment inom informationshanteringen. Upplevelsen av att sökning, klassning och sammanställning av olika informationsmängder är idag komplicerad, innehåller många manuella moment och tar mycket tid. Myndigheten har därför tagit fram en generisk AI-förstärkt språkmodell anpassad till HaV:s förutsättningar och medarbetarnas behov. Språkmodellen ska ge medarbetare stöd med allt fler uppgifter inom informationshantering, som till exempel automatiserade sammanställningar och informationsklassning av olika dokument och datakällor. Effekten av arbetet kommer att utmynna i att medarbetarna kan söka och sammanställa information mycket enklare och snabbare, oavsett i vilket internt system informationen ligger lagrad.

INTERNT MÅL

Utveckla effektivare omvärldsbevakning och framtidsanalys

MÅLBESKRIVNING

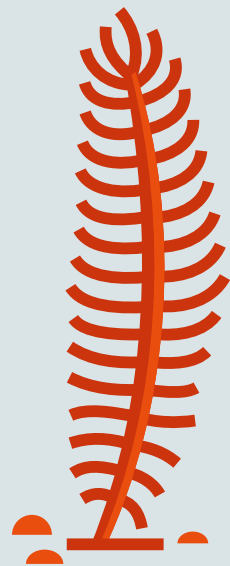
HaV ska utveckla processen för strukturerad omvärldsbevakning och framtidsanalys då myndigheten behöver identifiera förändringar som är väsentliga för uppdraget. Detta görs genom samverkan och samarbete, såväl nationellt som internationellt för att fånga upp nya insikter, samt att myndigheten identifierar och analyserar nya arbetsätt och arbetsområden. Detta leder till att nya arbetsätt och arbetsområden kan värderas och prioriteras.

Bedömning av resultat och effekt

En framtidsanalys ska bidra till att hela myndigheten blir mer medveten om och bättre rustad för att hantera externa faktorer samt kända osäkerheter som kan komma påverka oss som organisation och i förlängningen förmågan att genomföra myndighetens uppdrag för att nå de externa målen. En metod för strukturerad framtidsanalys har tagits fram under året. Den bygger på tre delar:

- › En omvärldsanalys som sätter ramarna för framtidsanalysen från ett externt perspektiv. Omvärldsanalysen svarar på vilka externa omständigheter som myndigheten har svårt att påverka direkt men som myndigheten behöver förhålla sig till.
- › En scenarioanalys som ger möjlighet att utifrån kända osäkerheter formulera och beskriva olika tänkbara framtider som HaV kan behöva förhålla sig till.
- › En SWOT-analys (styrkor, svagheter, möjligheter och hot) för utvalda scenarier som förbereder HaV inför den specifika osäkra framtidens utmaningar genom att identifiera vad som kan eller behöver utveckla/avveckla på myndigheten.

Inför myndighetens strategiska planering för 2024 har ledningsgruppen testat metoden. Framtidsanalysen visar ett behov av att utreda och testa ett införande av AI, samt att öka den interna kunskapsnivån om hur myndigheten motverkar faktaresistens och falska nyheter.

4. Interna förutsättningar

INTERN MÅL

Attraktiv arbetsplats

MÅLBESKRIVNING

HaV ska vara en attraktiv arbetsplats, detta för att säkerställa kompetens och erfarenhet så att uppdraget kan utföras. Genom att HaV utvecklar ledarskapet och förbättrar chefsstödet, tydliggör roller och förväntningar på enskilda uppdrag för både medarbetare och chefer samt att alla medarbetare bidrar till ett hälsofrämjande och hållbart arbetsliv säkerställer myndigheten att medarbetare och chefer är motiverade och uppfattar HaV som en attraktiv arbetsplats.

Bedömning av resultat och effekt

Målet om attraktiv arbetsplats är tillsammans med målet om kompetensförsörjning en grundförutsättning för en långsiktig hållbar arbetsplats. Genom ett meningsfullt samhällsuppdrag, tydliga mål för myndighetens arbete och för myndighetens prioriteringar kan engagerade medarbetare och chefer attraheras och utvecklas. Det handlar om att utveckla arbetsgivarerbjudandet som statlig myndighet och att arbeta kontinuerligt med förbättring och utveckling av den goda arbetsplatsen.

Under året har HaV utvecklat arbetet med målstyrning. Genom att tydliggöra uppdrag och roller skapas en bättre arbetsmiljö och minskar stress samtidigt som det underlättar för ledning och chefer att göra prioriteringar. Nya digitala verktyg och ett nytt diarie- och ärendehanteringssystem har införts under året. Arbete med utvecklade arbetssätt, samarbeten och arbetsmiljö baseras på en utvärdering av lokalerna, inklusive mätning av nyttjandet samt inspel från den fysiska arbetsmiljöromden.

I början av året erbjöds alla medarbetare att göra en hälsoprofilkartläggning via företagshälsovården. HaV kommer fortsatt att erbjuda möjlighet till distansarbete, vilket är ett sätt att underlätta för medarbetarens vardag, både professionellt och privat. I mars genomfördes en mätning av myndighetens interna kommunikation och utifrån resultatet identifierades tre områden; ledarskap, effektiv kommunikation samt kultur, som myndigheten kontinuerligt kommer att arbeta med för att på olika sätt förbättra och utveckla både arbetsplatsen och den interna kommunikationen. I december hölls en medarbetardag i HaV:s lokaler med fokus på samarbete. Utveckling av ledarskapet sker bland annat genom ett verksamhetsnära HR-stöd och månadsvisa diskussionstillfällen med aktuella teman inom HR-frågor.

Medarbetare

HaV har vid årets slut 352 medarbetare (år 2022 var det 344), varav merparten arbetar på huvudkontoret i Göteborg. De flesta på HaV arbetar som utredare och handläggare men det finns också fiskerikontrollanter, systemutvecklare och jurister för att nämna några exempel. Myndighetens fiskerikontrollanter finns vid kontoren i Göteborg, Simrishamn och Karlskrona. Under 2023 hade myndigheten i medeltal 345 medarbetare (345 år 2022) och 316 årsarbetare (305 år 2022). Personalomsättningen för 2023 uppgick till 11,3 procent (13,8 procent år 2022). Under året har 39 personer tillsvidareanställts och 28 tillsvidareanställda personer har slutat.

Sjukfrånvaro

Den totala sjukfrånvaron visar en minskning och sjukfrånvaron för året är 3,8 procent jämfört med 4,8 procent 2022. Både korttids- och långtids-sjukfrånvaron har minskat för kvinnor och män samt i alla åldersgrupper. Andelen långtidssjukskrivna minskar som en följd av ett aktivt rehabiliteringsarbete, se Tabell 10.

TABELL 10: SJUKFRÅNVARO I PROCENT 2021–2023.

Sjukfrånvaro i procent	2023	2022	2021
Total sjukfrånvaro i förhållande till den sammanlagda arbetstiden	3,8	4,8	2,7
Kvinnor	5,4	6,6	3
Män	2,1	2,9	2,3
Andel total sjukfrånvaro som varit sammanhängande 60 dagar eller mer	49,9	50,2	47,9
Kvinnor	49,4	46,4	39
Män	51,3	59,8	60,3
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 år eller yngre i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för den åldersgruppen	1,3	2,5	1,3
Kvinnor	1	0,8	0
Män	1,6	4	3,3
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30–49 år i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för den åldersgruppen	4,2	4,6	3,2
Kvinnor	6,7	7,5	3,9
Män	0,9	1,4	2,3
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år eller äldre i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för den åldersgruppen	3,5	5,2	2,2
Kvinnor	3,9	5,9	2
Män	3,2	4,4	2,4

Systematiskt säkerhetsarbete

Säkerhetsarbetet på Havs- och vattenmyndigheten omfattar fysisk-, personal- och informationssäkerhet. På grund av det förhöjda säkerhetspolitiska läget och antalet ökade incidenter i Sverige och omvärlden har myndigheten valt att se över rutiner och att öka medvetandegraden hos medarbetare och chefer. Utbildningar i säkerhetsskydd för personal som är säkerhetsprövad och för myndighetens chefer har hållits, vilket har lett till en större medvetenhet i verksamheten, ett intresse för säkerhetsfrågor och ett färre antal incidenter.

Under året har en övergripande säkerhetsskyddsanalys genomförts för hela myndighetens verksamhet. Detta har resulterat i en god kontroll över vilken personal som behöver vara säkerhetsprövad och att de säkerhetsskyddsrelevanta delarna av verksamheten har identifierats på ett bra sätt. För att stärka förmågan att hantera säkerhetskänslig information har säkra utrymmen och förvaring ställts i ordning. Nya möjligheter har tagits fram för att myndigheten ska kunna kommunicera internt och med andra myndigheter i känsliga frågor.

Ett systematiskt säkerhetsarbete, införandet av EFOS-kort för anställda och andra säkerhetshöjande åtgärder har lett till att myndigheten haft ett år fritt från incidenter som påverkat verksamheten. HaV har också uppnått nivå 1 i MSB:s självskattningsverktyg Infokollen.

En ny krishanteringsrutin antogs inför sommaren. Myndigheten har övat krishantering för att testa rutinen och hur den kan förbättras liksom myndigheten har stärkt rutiner för utlandsresor och för resor inom Sverige.

Återrapportering

Redogöra hur myndigheten arbetat för att stärka sin informationssäkerhet

Havs- och vattenmyndigheten ska övergripande redogöra för hur myndigheten arbetat för att förvalta och utveckla sin informationssäkerhet och för hur den planerar för att möta framtida behov. Havs- och vattenmyndigheten ska särskilt redogöra för följande:

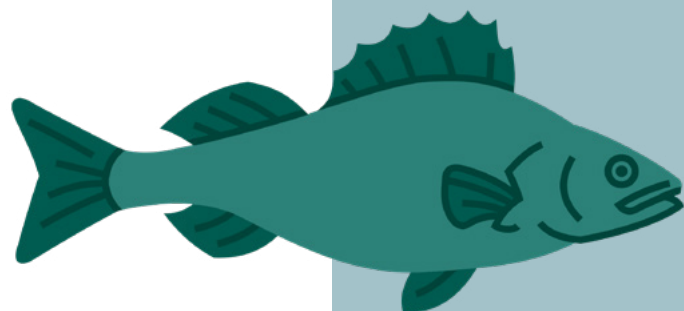
- › *Åtgärder för att utveckla den interna styrningen och uppföljningen av informationssäkerhetsarbetet inkl. myndighetsledningens roll i detta.*
- › *Huruvida myndigheten gjort en utvärdering av det egna informationssäkerhetsarbetet genom Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps verktyg Infosäkkollen, samt huruvida åtgärder vidtagits med anledning av resultatet.*

Säkerhetsarbetet är fortsatt högt prioriterat. Liksom i omvärlden har nivån på myndighetens informationssäkerhet reviderats under året. HaV fortsätter att genomföra regelbundna granskningar av säkerhetsnivån. Tidigare år har granskningar utförts med extern part. Från år 2023 är den externa genomlysningen kompletterad med MSB:s självskattningsverktyg Infosäkkollen.

HaV har stärkt den interna digitala och fysiska säkerheten under året genom införande av EFOS-kort för samtliga medarbetare. I övrigt pågår ett ständigt förbättringsarbete i området informations-, IT- och cybersäkerhet.

Arkitekturstyrning (EA) bidrar till att säkerställa att verksamhetens mål och strategier uppnås. EA verkar på flera nivåer, från strategisk till operativ nivå. En ny IT-strategi har beslutats under året. Strategin lyfter bland annat fram behovet av att utveckla förmågorna kring mänskligt beteende inom säkerhet. Arbetsordningen har förtydligats med ansvar för strategisk informationssäkerhet och dataskydd. En ny sammanhållande rutin har tagits fram som beskriver det HaV och HaV:s medarbetare behöver göra för att uppfylla sitt informationsansvar.

För att utveckla den interna styrningen och uppföljningen av informationssäkerhet har fem strategiska områden identifierats; inre miljö/kultur, riskhantering, säkerhetsåtgärder, information och kommunikation samt efterlevande/uppföljning. Varje område har brutits ner i delområden med börsläge och nuläge. Resultatet av Infosäkkollen, tillsammans med de fem strategiska områdena, har resulterat i ett antal prioriterade utvecklingsinsatser. De högst rankade åtgärderna är att höja medarbetares medvetenhet om informationssäkerhet och att de som arbetar med informationssäkerhet har tillräcklig kompetens, samt att följa upp och utvärdera hur arbetet med informationssäkerhet tillämpas i organisationen. En åtgärd är en myndighetsövergripande kortare utbildning i informationssäkerhet och dataskydd som påbörjas 2024.

INTERNT MÅL

Kompetensförsörjning

MÅLBESKRIVNING

Myndigheten ska utveckla strategisk kompetensförsörjning som beaktar förändringar internt och externt för att säkerställa att myndigheten kontinuerligt identifierar nuvarande och framtida kompetensbehov. Genom att utveckla förmågan att matcha nuvarande och framtida kompetensbehov, nyttja befintliga kompetenser på ett effektivt sätt samt att medarbetare och chefer erbjuds relevant kompetensutveckling så säkerställs att myndigheten har rätt kompetens för att genomföra HaV:s uppdrag.

Bedömning av resultat och effekt

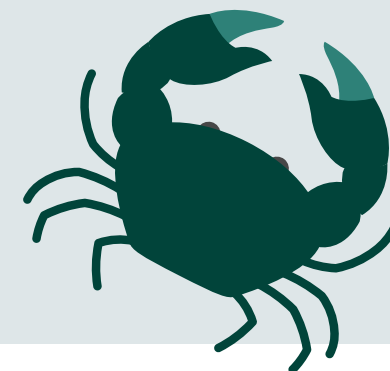
För att HaV ska nå satta mål krävs rätt kompetens. Strategin för kompetensförsörjning beskriver hur HaV arbetar för att säkerställa den kompetens som krävs för att utföra myndighetens uppdrag. Genom att identifiera nuvarande och framtida kompetensbehov vidareutvecklas och upprätthålls arbetet med strategisk kompetensförsörjning. Detta ger förutsättningar för en effektiv verksamhet på kort och lång sikt. Arbetet med kompetensförsörjning sker på myndighetens alla nivåer och ingår som en naturlig del i verksamheten. Det utgår ifrån modellen ARUBA som används för att fånga alla delarna i kompetensförsörjningscykeln: attrahera, rekrytera, utveckla, behålla och avveckla.

Kompetensförsörjningen

2023 har myndigheten haft många sökande på de flesta utannonserade tjänsterna. Specialistkompetens inom vissa sakområden samt viss IT-kompetens har varit svårrekryterade. Under året har fler efterfrågat praktik jämfört med tidigare år, betydligt fler än vad myndigheten har kunnat ta emot. En ansträngd ekonomisk situation har medfört bland annat att rekryteringar pausats och avbrutits och innan nyrekrytering krävs en särskild prövning i myndighetens verksamhets- och anslagsråd.

Myndigheten har individuella kompetensutvecklingsplaner. Myndighetsgemensamma utbildningar har genomförts i ämnen som att vara anställd i staten, brandskydd och utrymning, hjärt- och lungräddning, nytt ärendehanteringssystem och nya digitala arbetsverktyg. Introduktionen för nyanställda har utvecklats. Personalomsättningen på 11,3 procent är lägre än föregående år på grund av att färre har slutat under året.

Ett arbete pågår för att se över resurser och anpassa verksamhet och bemanning till en minskad ekonomisk ram för de närmaste åren. Förberedelser sker för tidig lokal omställning och som ett första steg har vakanta tjänster tagits bort i befintlig personalplan.

Tabeller

Regeringsuppdrag

TABELL 11: PÅGÅENDE OCH REDOVISADE REGERINGSUPPDRAG UNDER 2023.

Uppdrag	Beslut från	Redovisning	Uppdrag	Beslut från	Redovisning
Förbättrad kunskap för hantering av förorenade sediment	Separat beslut 2019	2023	Uppdrag att rapportera utfästelser om skydd och återställande av natur till EU-kommissionen	Separat beslut 2023	2023
Uppdrag att analysera faktorer att beakta i ett system med överlåtbara fiskerättigheter	Separat beslut 2022	2023	Uppdrag att vidta energibesparings-åtgärder inom den statliga förvaltningen	Separat beslut 2022	2023
Uppdrag om utvecklad tillsynsvägledning i fråga om tillsyn av vattenuttag	Regleringsbrev 2022	2023	Spårbarhet av vissa fiskeri- och vattenbruksprodukter	Regleringsbrev 2022	2023
Uppdrag att redovisa en uppföljning av indikatorerna för den maritima strategin för perioden 2020–2021	Separata beslut 2022	2023	Stärkt uppföljning och effektivitet inom Lova	Regleringsbrev 2023	2023
Kunskapssammanställning av förutsättningar och möjliga åtgärder för samexistens i områden med kommande vindkraftsetablering	Separat beslut 2022	2023	Uppdrag att följa upp och analysera arbetet med att förse vattenkraften med moderna miljövillkor	Separat beslut 2022	Vid två tillfällen 2023
Medelsanvändning anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	Regleringsbrev 2022	2023	Uppdrag om översyn av förutsättningar för normsättning av ytvatten	Separat beslut 2022	2023
Medelsanvändning anslag 1:2 Miljöövervakning	Regleringsbrev 2022	2023	Utredning av licensprövningar och beståndsuppskattningar för att möjliggöra nyetablering av småskaligt fiske	Regleringsbrev 2023	2023
Samordning av genomförandet av BSAP och NEAES	Regleringsbrev 2021	2023	Uppdrag att främja en mer effektiv och enhetlig tillsyn enligt miljöbalken	Separat beslut 2020	2023
Uppdrag att inrätta ett övervakningsprogram för bifångst av tumlare	Separat beslut 2022	2023	Uppdrag att medverka i genomförandet av Europeiska unionens strategi för Östersjöregionen	Separat beslut 2022	Redovisas senast den 31 januari 2024 och därefter varannat år
China Europe Water Platform	Regleringsbrev 2020 och 2022	2023			

FORTS. TABELL 11: PÅGÅENDE OCH REDOVISADE REGERINGSUPPDRAG UNDER 2023.

Uppdrag	Beslut från	Redovisning	Uppdrag	Beslut från	Redovisning
Uppdrag att fortsatt ta emot personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för praktik	Regleringsbrev 2020	2023 samt den 15 februari 2024	Uppdrag om stöd inom Helcomarbetet	Regleringsbrev 2022	31 december 2025
Uppdrag att fortsatt ta emot nyanlända arbetsökande för praktik 2021-2023	Regleringsbrev 2020	2023 samt den 15 februari 2024	Uppdrag att bistå Miljömålsrådet	Separat beslut 2022	Redovisas årligen genom Miljömålsrådet. Slutredovisning senast 6 maj 2026.
Försök med kameraövervakning av fiskefartyg	Regleringsbrev 2021	31 mars 2024	Uppdrag att på prov genomföra fiskeriförvaltningsåtgärder som motsvarar en utflyttning av trålgränsen	Separat beslut 2022	Redovisas årligen i april och slutredovisas senast 30 april 2027
Uppdrag i anledning av Gränsälvöverenskommelsen med Finland	Separat beslut 2014	Resultatet av förhandlingarna ska rapporteras årligen, senast 1 april	Utökad uppdrag att genomföra åtgärder som motsvarar en utflyttning av trålgränsen	Regleringsbrev 2023	Senast i april 2023, därefter årligen i april och slutredovisas senast 30 april 2027.
Uppdrag att föreslå ett system med överlåtbara fiskerättigheter i fisket efter bottenlevande arter	Separat beslut 2023	1 april 2024	Uppdrag att utarbeta gemensamma rekommendationer om bevarandeåtgärder i marina skyddade områden	Separat beslut 2022	Redovisas årligen. Uppdraget ska slutredovisas när de gemensamma rekommendationerna om bevarandeåtgärder för de angivna marina områdena är framtagna, om inte regeringen beslutar om annat
Nationella förvaltningsplanen för storskarv ska revideras	Separat beslut 2022	Delredovisning 30 nov 2023. Slutredovisning 30 november 2024			
Uppdrag om nya områden för energiutvinning i havsplanerna	Separat beslut 2022	31 december 2024			
Insamling och återvinning av fiskeredskap och fritidsbåtar	Regleringsbrev 2022	2023 delredovisning. I årsredovisningen 2022 och 2023. Slutredovisning: 1 februari 2025			

Intäkter från avgifter och annan verksamhet

TABELL 12: AVGIFTSBELAGD VERKSAMHET DÄR INTÄKTERNA DISPONERAS (TKR).

Verksamhet	+/- t.o.m. 2021	+/- 2022	Budget int. 2023	Int. 2023	Budget kost. 2023	Kost. 2023	+/- 2023	Ack. +/- utgå. 2023
Tjänsteexport								
Utvecklingssamarbete m.m.	-9	0	1000	0	1000	0	0	-9

Inget utfall för 2023, eftersom budgeterat avgiftsprojekt istället blev bidragsfinansierat.

TABELL 13: AVGIFTSBELAGD VERKSAMHET DÄR INTÄKTERNA EJ DISPONERAS (TKR).

Verksamhet	Ink. tit.	Budget int. 2023	Int. 2023	Budget kostn. 2023	Kost. 2023
Offentligrättslig verksamhet					
Sanktionsavgifter	2714	500	424	0	0
Övrig offentligrättslig verksamhet	2552	25	0	0	0
Övriga inkomster av statens verksamhet	2811	25	31	0	0
Summa		550	454	0	0

Redovisning av intäkter och kostnader

TABELL 14: FÖRDELNING AV INTÄKTER OCH KOSTNADER 2023 ENLIGT VALD INDELNING AV VERKSAMHETEN (TKR).

2023	Intäkter av anslag	Övriga intäkter	Kostnader	Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet	Erhållna medel för finansiering av bidrag	Finansiella intäkter i transfere-rings-avsnittet	Finansiella kostnader i transfere-rings-avsnittet	Avsättning till/upplösning av fonder m.m.	Lämnade bidrag	Resultat
Förbättrade regelverk och andra myndighetsbeslut	17 187	4 376	-21 563	0	0	0	0	0	0	0	0
Rätt stödjande, pådrivande och samlande verktyg används	191 735	25 313	-215 509	5	-5	43 684	0	0	0	-43 684	1 539
Förbättra arbetet med tillsyn, fiskeriövervakning och fiskerikontroll	51 314	3 642	-54 957	449	-449	0	0	0	0	0	0
Effektiv anslagshantering	11 293	3 323	-14 617	0	0	639 222	32 748	-1 130	-30 758	-640 081	0
Utveckla effektivare arbetssätt och digital förvaltning	119 813	45 065	-165 463	0	0	0	0	0	0	0	-584
Säkerställa ändamålsenlig miljöövervakning, information och kunskapsunderlag	263 145	10 624	-270 379	0	0	59 595	0	0	0	-59 595	3 390
Attraktiv arbetsplats	60 699	2 130	-64 967	0	0	0	0	0	0	0	-2 139
Kompetensförsörjning	8 476	5	-8 578	0	0	0	0	0	0	0	-97
	723 663	94 478	-816 032	454	-454	742 501	32 748	-1 130	-30 758	-743 361	2 109

HaV har under 2023 implementerat en ny styrmodell. Styrmodellen består i huvudsak av en målstruktur och en kvartalsvis planerings- och uppföljningsprocess. Indelning av intäkter och kostnader följer styrmodellens målstruktur. Två målområden som rör utvecklingsmål saknar ekonomiskt utfall 2023. Omfattningen i arbetstid har varit begränsad och redovisas därför inte separat. Eftersom styrmodellen skiljer sig från tidigare uppföljningsstruktur, blir jämförelser mot tidigare år inte relevant varför ingen historik redovisas.

Finansiell redovisning

Verksamhetens utfall

Verksamheten visar ett utfall om 2 109 tkr. Förändringen mot tidigare år beror på att HaV har ändrat hanteringen av periodiseringar av intäkter avseende Europeiska havsfiskeri- och vattenbruksfonden (EHFVF). För 2023 har intäkter bokats upp med underlag av Jordbruksverkets nationella handlingsplan för EHFVF. Tidigare gjordes inte en sådan intäktsperiodisering, utan de upparbetade kostnaderna lades då i kapitalförändringen för de enskilda delprojekt där det saknades bidragsbeslut.

Resultaträkning

På intäktsidssidan har myndighetens anslag 1:2 Miljöövervakning m.m. minskat, vilket likaledes påverkar övriga driftkostnader.

Intäkter av bidrag har ökat på grund av förändrad hantering av periodiseringar.

För Lämnade bidrag, främst till andra statliga myndigheter, har myndighetens anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö minskat, vilket förklarar minskningen på posten.

Balansräkning

Nyutvecklingstakten avseende immateriella anläggningstillgångar har varit lägre i år än tidigare år. Det förklarar även lägre lån i Riksgäldskontoret och nedgången i oförbrukade bidrag. Den senare gäller främst egenutvecklade IT-system inom Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF) där bidraget finansierar kommande avskrivningskostnader.

Finansiella anläggningstillgångar och fonder har ökat på grund av marknadsutvecklingen för Kammarkollegiets Aktiekonsortier.

Resultaträkning

Belopp i tkr	Not	2023	2022
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	723 663	741 756
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	4 191	1 955
Intäkter av bidrag	3	89 535	64 096
Finansiella intäkter	4	753	394
Summa		818 141	808 202
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-292 129	-272 915
Kostnader för lokaler		-19 979	-18 190
Övriga driftkostnader	6	-455 653	-481 934
Finansiella kostnader	7	-2 860	-827
Avskrivningar och nedskrivningar	11	-45 411	-45 784
Summa		-816 032	-819 649
Verksamhetsutfall	10	2 109	-11 447
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	8	454	437
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet		-454	-437
Saldo		0	0
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		713 165	949 295
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag		4 056	110
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	15	25 281	19 730
Finansiella intäkter	17	32 748	7 331
Finansiella kostnader	17	-1 130	-45 875
Avsättning till/upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	17	-30 758	32 275
Lämnade bidrag	9	-743 361	-962 865
Saldo		0	0
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING	10	2 109	-11 447

Balansräkning

Belopp i tkr	Not	2023-12-31	2022-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar	11, 20		
Balanserade utgifter för utveckling		47 457	81 869
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		3 208	4 315
Materiella anläggningstillgångar	11, 20		
Förbättringsutgifter på annans fastighet		1 625	1 834
Maskiner, inventarier, installationer m.m.		12 366	11 510
Finansiella anläggningstillgångar	11		
Andra långfristiga värdepappersinnehav		259 792	232 455
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		14	25
Fordringar hos andra myndigheter		14 906	13 851
Övriga kortfristiga fordringar	12	712	942
Periodavgränsningsposter	13		
Förutbetalda kostnader		15 356	16 664
Upplupna bidragsintäkter		26 824	7 750
Övriga upplupna intäkter		2 326	757
Avräkning med statsverket	14		
Avräkning med statsverket		227 134	206 501
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	23	18 358	40 705
Kassa och bank		892	1 066
SUMMA TILLGÅNGAR		630 967	620 244

Belopp i tkr	Not	2023-12-31	2022-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskaptal	16		
Statskapital		24	24
Balanserad kapitalförändring		-29 207	-17 760
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	10	2 109	-11 447
Fonder			
Fonder	17	278 884	248 126
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	18	282	437
Övriga avsättningar	19	3 002	4 566
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	20	63 995	83 614
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		75 681	58 703
Leverantörsskulder		55 089	40 050
Övriga kortfristiga skulder	21	5 200	5 436
Periodavgränsningsposter	22		
Upplupna kostnader		157 642	158 359
Oförbrukade bidrag		18 267	50 135
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		630 967	620 244

Anslagsredovisning

Samtliga anslag är ramanslag

Belopp i tkr

ANSLAG		Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp	Not till anslagsredovisningen
Utgiftsområde 20								
Allmän miljö- och naturvård								
20 01 002	Miljöövervakning m.m. (a)	9 045	116 700	-9 045	116 700	-113 497	3 203	1
	003 Miljöövervakning m.m. - del till HaV (a)	9 045	113 700	-9 045	113 700	-110 497	3 203	
	005 Bidrag till Swedish Water House (a)	0	3 000	0	3 000	-3 000	0	
20 01 004	Sanering och återställning av förorenade områden (a)	10 494	60 000	-10 494	60 000	-55 779	4 221	2
	007 Sanering o återställ - Sanering vrak - del till HaV (a)	10 494	60 000	-10 494	60 000	-55 779	4 221	
20 01 011	Åtgärder för havs- och vattenmiljö (a)	12	949 565	-12	949 565	-935 039	14 526	3
	002 Åtgärder för havs- och vattenmiljö (a)	12	949 565	-12	949 565	-935 039	14 526	
20 01 015	Havs- och vattenmyndigheten (a)	4 901	311 723	0	316 624	-316 877	-252	4
	001 Havs- och vattenmyndigheten (a)	4 901	311 723	0	316 624	-316 877	-252	
Utgiftsområde 23								
Areella näringar, landsbygd och livsmedel								
23 01 007	Ersättningar för viltskador m.m. (a)	2 944	20 000	-2 944	20 000	-15 666	4 334	5
	003 Bidrag för att förebygga skador orsakade av säl och för att ersätta inträffade sådana skador (a)	2 944	20 000	-2 944	20 000	-15 666	4 334	
SUMMA ANSLAG		27 396	1 457 988	-22 495	1 462 889	-1 436 857	26 032	

Noter till redovisning av anslag

Anslagstilldelningar/indragning enligt regeringsbeslut samt kommentar

NOT

- Enligt regeringsbeslut I:13 daterat 2022-12-22, disponeras ingen anslagsbehållning från 2022. Beslutet innebär att 9 045 tkr därmed blir indraget. Se not 24.
- Enligt regeringsbeslut I:13 daterat 2022-12-22, disponeras ingen anslagsbehållning från 2022. Beslutet innebär att 10 494 tkr därmed blir indraget. Se not 27.
- Enligt regeringsbeslut I:14 daterat 2022-12-22, disponeras ingen anslagsbehållning från 2022. Beslutet innebär att 12 tkr därmed blir indraget. Se not 25.
- Enligt regeringsbeslut I:14 daterat 2022-12-22, enligt regeringsbeslut II 7 daterat 2023-06-22, minskades anslaget med 6 mkr.
- Enligt regeringsbeslut II 10 daterat 2022-12-21, disponeras ingen anslagsbehållning från 2022. Beslutet innebär att 2 044 tkr därmed blir indraget. Se not 26.
Överföringsbeloppet består främst av återbetalningar från tidigare års bidragsutbetalningar.

Redovisning mot inkomsttitel

Inkomsttitel	Benämning	Beräknat belopp	Inkomster
2811	Övriga inkomster av statens verksamhet	25	31
2714	Sanktionsavgifter	500	424
2552	Övrig offentligrättslig verksamhet	25	0
Summa		550	454

Redovisning av beställningsbemyndiganden

Anslag / anslags- benämning	Tilldelat bemyndi- gande	Ingående åtaganden	Utestående åtagandenas fördelning per år						Not
			2023-12-31	2024	2025	2026	2027	2028-35	
20 01 002 003 Miljö- övervakning m.m.	60 000	1 119	55 816	42 088	13 728	0	0	0	6
20 01 004 007 Sanering och återställning av förorenade områden	30 000	17 550	25 557	25 357	200	0	0	0	7
20 01 011 002 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	600 000	353 183	521 118	243 152	142 021	63 057	34 707	38 181	8

Noter till redovisning mot beställningsbemyndiganden

NOT

- 6 Av den totala bemyndiganderamen för år 2023, 60 000 tkr, har 55 816 tkr bundits upp i framtida åtaganden som faller ut som kostnader under år 2024-2026.
- 7 Av den totala bemyndiganderamen för år 2023, 30 000 tkr, har 25 557 tkr bundits upp i framtida åtaganden som faller ut som kostnader under år 2024-2026.
- 8 Av den totala bemyndiganderamen för år 2023, 600 000 tkr, har 521 118 tkr bundits upp i framtida åtaganden som faller ut som kostnader under åren 2024-2035.
Bemyndiganderamen har använts för ett större antal fleråriga projekt, särskilt till länsstyrelserna och andra statliga myndigheter.

Finansiella villkor 2023 enligt regleringsbrev

Anslag / anslagspost	Ändamål	Belopp enligt RB	Utfall
20 01 011 002	Villkor 2 i RB, Högst 40 000 000 kr (minst 30 000 000 kr fördelas ut till länsstyrelserna) ska användas till ett förstärkt arbete med vägledning, tillsyn, prövning och omprövning av vattenverksamheter.	40 000	36 899
20 01 011 002	Villkor 3 i RB, Högst 31 000 000 kr för arbetet med att förebygga och förhindra introduktion och spridning av invasiva främmande arter, enl (2018:1939) om invasiva främmande arter.	31 000	22 922
20 01 011 002	Villkor 6 i RB, Högst 3 000 000 kr för projekt och åtgärder som avser yrkesfiskets delaktighet i forskningsprojekt ... åtgärder inom havs- och fiskeriprogrammet.	3 000	408
20 01 011 002	Villkor 10 i RB, 10 000 000 kr till Göteborgs universitet för Havsmiljöinstitutet. Användningen av medlen ska redovisas enligt Havs- och vattenmyndighetens anvisningar.	10 000	10 000
20 01 011 002	Villkor 11 i RB, Högst 2 000 000 kr till ideella organisationers arbete som bidrar till att uppnå hållbart fiske genom att påverka utvecklingen av EU:s och annan internationell fiskeripolitik.	2 000	1 800
20 01 011 002	Villkor 12 i RB, Högst 6 000 000 kr till ett frivilligt program för uppköp av ålfiskefångster m.m. Bidrag får lämnas till Sveriges Lantbruksuniversitet	6 000	2 142
20 01 011 002	Villkor 14 i RB, Högst 300 000 000 kr i första hand, användas för bidrag enligt LOVA-förordningen samt för länsstyrelsernas kommunikation och administration av bidraget.	300 000	235 000
20 01 011 002	Villkor 16 i RB, Högst 27 000 000 kr för arbete enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660) enligt följande:		
20 01 011 002	högst 18 000 000 kr till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	18 000	16 000
20 01 011 002	högst 9 000 000 kr till Sveriges geologiska undersökning	9 000	9 000

Anslag / anslagspost	Ändamål	Belopp enligt RB	Utfall
20 01 011 002	Villkor 20 i RB, Högst 2 000 000 kr får betalas ut till Helcom för planering och insatser för havsmiljön i Östersjön.	2 000	700
20 01 011 002	Villkor 21 i RB, Högst 15 000 000 kr till Helcoms aktionsplan för Östersjön (BSAP) och Ospars miljöstrategi för Nordostatlanten (NEAES). Högst 10 000 000 kronor får betalas till Baltic Sea Action Plan Fund (BSAP-fonden).	15 000	10 378
20 01 011 002	Villkor 22 i RB, 2 000 000 kr till Länsstyrelsen i Västmanlands län som är vattenmyndighet för Norra Östersjöns vattendistrikt för att utveckla ett system för att minska övergödningen med kompensationsåtgärder.	2 000	2 000
20 01 011 002	Villkor 23 i RB, Högst 2 000 000 kr får efter rekvisition betalas ut till Sveriges lantbruksuniversitet för forskning om blåfenad tonfisk i svenska marina ekosystem.	2 000	1 000
20 01 004 007	Villkor 23 i RB, Högst 20 000 000 kr får användas för att genomföra uppdrag om Insamling och återvinning fiskeredskap och fritidsbåtar (M2021/O2392).	20 000	19 137
23 01 007 003	Villkor 2 i RB, 900 000 kr till Statens jordbruksverk för medfinansiering av förebyggande åtgärder för skador i fisket.	900	0

Övriga villkor

Låneram	115 000
Räntekontokredit	20 000
Anslagskredit	
20 01 002 003	0
20 01 002 005	0
20 01 004 007	0
20 01 011 002	0
20 01 015 001	9 531
23 01 007 003	0

Finansiella villkor enligt:

Regeringsbeslut I:13, 2022-12-22,
 Regeringsbeslut I:14, 2022-12-22,
 Regeringsbeslut II 10, 2022-12-21.
 Regeringsbeslut (Ändringsbeslut)
 II 7, 2023-06-22.

Tilläggsupplysningar och noter

Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Därför kan det uppstå differenser i summeringarna. Årsredovisningen för Havs- och vattenmyndigheten har upprättats i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Redovisningen följer god redovisningssed i enlighet med förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring.

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar har tagits upp till det belopp, som efter individuell prövning, beräknas bli betalt. Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Periodavgränsningsposter

Projektkostnader periodiseras till upparbetat värde. För periodisering av leverantörsfakturor som gäller omkostnader i verksamheten tillämpas en beloppsgräns om 50 tkr.

Likviditetsflödet

Havs- och vattenmyndigheten tillämpar principen att in- och utbetalningar belastar räntekontot. Vid transfereringar och förbrukning av anslagen 1:2, 1:4, 1:7 och 1:11 belastas statens centralkonto (SCR), som inte är räntebärande.

Medel från vattendomar, fondredovisning med mera

Havs- och vattenmyndigheten administrerar medel från vattendomar och beslut (villkorsmedel). Dessa medel används för transfereringar till olika externa bidragsmottagare, men kan användas till Havs- och vattenmyndighetens egen verksamhet efter regeringsbeslut. Samtliga medel, inklusive avkastning och förvaltningskostnader, har redovisats i resultaträkningens transfereringsdel. Fakturerade avgifter enligt vattendomarna redovisas som kortfristigt fordran och beloppen avsätts därefter till fond. Fonderna förvaltas av Kammarkollegiet och återfinns också som tillgångspost. Fondernas bokförda värde per den 31 december 2023 uppgick till 216 603 tkr.

Som fonder räknas; medel från vattendomar, villkorsmedel, foderavgiftsmedel samt medel avseende Dalälven. Medlen återfinns under rubriken "Fonder" i balansräkningen.

Värderingsprinciper för anläggningstillgångar

Avskrivningarna enligt plan grundas på anläggningarnas ursprungliga anskaffningsvärde och fördelas över den beräknade livslängden. Maskiner och inventarier redovisas som anläggningstillgång om de har ett anskaffningsvärde om minst 20 tkr och en ekonomisk livslängd som uppgår till minst tre år. Förbättringsutgifter på annans fastighet och immateriella tillgångar redovisas som anläggningstillgångar om de har ett anskaffningsvärde om minst 20 tkr.

Följande avskrivningsperioder tillämpas:

- › IT-utrustning, 3 år
- › Inventarier, 5 år
- › Fordon och andra transportmedel, 5 år
- › Licensavgifter, 3 år
- › Förbättringar på annans fastighet, 6 år eller återstående kontraktstid
- › Immateriella tillgångar
 - › Egenutvecklade IT-program, 5 respektive 7 år
 - › Övriga immateriella tillgångar, 3 år

Egenutvecklade IT-program har från och med 2019 fått en ändrad avskrivningstid från sju år till fem år, då bedömning gjorts att den tekniska livslängden för den här typen av anläggningar inte längre överstiger fem år. Tillämpningen gäller anläggningar som aktiveras under 2019 och framåt.

Bidragsfinansierade projekt

Kvarstående över-/underskott i avslutade helt eller delvis bidragsfinansierade projekt avräknas mot förvaltningsanslaget.

Ersättningar till ledamöter i insynsrådet med mera

Skattepliktiga ersättningar och andra förmåner som betalats ut till ledamöter i insynsrådet och ledande befattningshavare inom Havs- och vattenmyndigheten samt uppgift om uppdrag som styrelse- eller rådsledamot i andra statliga myndigheter eller aktiebolag.

NAMN	UPPDRAG	BELOPP
Generaldirektör Jakob Granit	Ledamot i Kustbevakningens insynsråd Ledamot i Naturvårdsverkets insynsråd	Bruttolön: 977 Förmåner: 98
Eva-Britt Eklöf Petrusson (vik) september–december	Inga uppdrag	Bruttolön: 364 Förmåner: 0
INSYNSRÅDSLEDAMÖTER	UPPDRAG	ARVODEN
Emma Nohrén	Ersättare i Gentekniknämnden Ordförande för miljömålsberedningen Styrelseledamot i; Innovatum AB, Wargön, Innovation AB, Innovatum Progress AB, Innovatum Portfolio AB, Styrelsesuppleant; Lysekils Stadshus AB	5,7
Malin Frenning	SJ AB:s styrelse	3,8
Peter Ronelöv Olsson	Northsea advisory consil (NSAC), Sandgärdet konsult AB	3,8
Karin Lexén	Kommittén för FN:s årtionde för havsforskning WWF:s förtroenderåd, Livsmedelsverkets samverkansgrupp med ideella organisationer hållbar livsmedelskonsumtion	5,7
Martin Sjöberg	Inga uppdrag	5,7
Thomas Kronståhl	Ersättare i Gentekniknämndens insynsråd, Vice ordförande i Tjust fastigheter AB, Ordförande i Kronståhl o Juhlins Måleri AB	3,8
Kjell-Arne Ottosson	Inga uppdrag	5,7
Tina Elfving	Inga uppdrag	3,8
Elin Nilsson	Inga uppdrag	3,8

Noter

NOT 1 INTÄKTER AV ANSLAG

		2023	2022
1:15	Havs- och vattenmyndigheten	316 847	309 781
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	248 650	236 297
1:2	Miljöövervakning m.m.	108 716	153 372
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden, sanering vrak	49 451	42 306
Summa		723 663	741 756

Utfall på 1:2 Miljöövervakning m.m. beror på minskning av medelstillsdelning för anslaget.

Utfall på intäkter av anslag 1:15 skiljer sig från utfallet i anslagsredovisningen. Skillnaden beror på minskning av semesterlöneskuld, som intjänats före 2009.

NOT 2 INTÄKTER AV AVGIFTER OCH ANDRA ERSÄTTNINGAR

	2023	2022
4§ Avgiftsförordningen		
Konsultuppdrag	828	0
Övrigt	1 047	587 *)
Summa	1 875	587

Intäkterna, enligt 4 § avgiftsförordningen, kommer från verksamhet som är av tillfällig natur eller av mindre omfattning. Vid bedömning av vad som är av mindre omfattning sätts intäkterna i relation till de totala kostnaderna för myndighetens verksamhet. Intäkterna får inte överskrida 5 % av kostnaderna.

För Havs- och vattenmyndighetens del uppgår andelen till 0,2298 %.

Övriga ersättningar	2023	2022
Intäkter från tjänsteexport, utvecklingssamarbete m.m.	0	2
Övriga avgifter och andra ersättningar (fsg bilar samt vidarefakt. Satellitavg.)	2 315	1 366 *)
Summa	2 315	1 368
Summa avgifter och andra ersättningar	4 191	1 955

*) Siffrorna för 2022 har korrigerats. HaV genomför fiskekontroller på uppdrag av länsstyrelserna som enligt ny bedömning faller under 4§ avgiftsförordningen. 2022 blev denna intäkt bokförd som "Övrig ersättning".

Ökningen jämfört med föregående år beror främst på intäkter för utlånad medarbetare till Regeringskansliet samt intäkter för MEMFIS-konferens.

NOT 3 INTÄKTER AV BIDRAG

	2023	2022
EHFVF, via Statens Jordbruksverk	30 824	0
EHFF, via Statens Jordbruksverk	23 868	36 383
SIDA	17 080	10 945
Naturvårdsverket	5 539	6 835
EU	6 682	6 645
ESF-rådet	4 292	0
Skogsstyrelsen	814	847
Arbetsförmedlingen	545	447
Livsmedelsverket	151	108
LST Västmanland	212	85
LST Skåne	253	17
LST Norrbotten	21	0
Kammarkollegiet	0	259
Försäkringskassan	0	145
Formas	0	-47
Bygg-Göta	0	-4
LST Västerbotten	0	-3
Nordiska Ministerrådet	0	-120
Vinnova	-746	1 554
Summa	89 535	64 096

Förändringen mot tidigare år beror på att HaV har ändrat hanteringen av periodiseringar av intäkter avseende Europeiska havs- fiskeri- och vattenbruksfonden (EHFVF). För 2023 har intäkter bokats upp med underlag av Jordbruksverkets nationella handlingsplan för EHFVF. Tidigare gjordes inte en sådan intäktsperiodisering, utan de upparbetade kostnaderna lades då i kapitalförändringen för de enskilda delprojekt där det saknades bidragsbeslut.

NOT 4 FINANSIELLA INTÄKTER

	2023	2022
Ränta på räntekonto i Riksgäldskontoret	719	373
Övriga finansiella intäkter	34	21
Summa	753	394

Ränteintäkter avseende räntekontot i Riksgäldskontoret har ökat med anledning av högre ränta.

NOT 5 KOSTNADER FÖR PERSONAL

	2023	2022
Lönekostnader	187 786	178 457
Varav arvode till Insynsrådet	42	47
Arbetsgivaravgifter, premier, pensioner	100 118	91 533 *)
Övriga personalkostnader	5 246	5 910 *)
Aktiverade utgifter för egentutvecklade tillgångar	-1 020	-2 986
Summa	292 129	272 915

Ökningen av personalkostnader beror främst på fler medarbetare och lönerrevision.

*) Justering har skett av beloppen posterna emellan.

NOT 6 DRIFTKOSTNADER

	2023	2022
Kostnader för köpta tjänster	442 196	467 459 *)
Kostnader för resor	7 632	5 464
Övriga kostnader	5 826	9 012 *)
Summa	455 653	481 934

Förändring av kostnader för köpta tjänster beror framförallt på minskning av medelstilldelning för anslag 1:2 Miljöövervakning m.m.

*) Kostnader för tele- och datakommunikation har flyttats till köpta tjänster.

NOT 7 FINANSIELLA KOSTNADER

	2023	2022
Ränta på lån i Riksgäldskontoret	2 672	760
Övriga finansiella kostnader	187	67
Summa	2 860	827

Räntekostnader avseende lån i Riksgäldskontoret har ökat med anledning av högre ränta.

NOT 8 INTÄKTER AV AVGIFTER M.M. SOM INTE DISPONERAS

	2023	2022
Övriga inkomster av statens verksamhet	31	36
Sanktionsavgifter	424	400
Summa	454	437

NOT 9 LÄMNAD E BIDRAG

	2023	2022
Bidrag till statliga myndigheter	705 487	947 780
Bidrag till kommuner och övriga kommunala sektorn	20 143	4 759
Bidrag till regioner	0	728
Bidrag till andra EU-länder	122	0
Bidrag till övr länder och internationella organisationer	7 678	1 515
Bidrag till övr organisationer och ideella föreningar	6 284	7 061
Bidrag till privata företag	3 648	1 022
Summa	743 361	962 865

Lämnade bidrag sker huvudsakligen från 1:2-, 1:4-, 1:7- och 1:11-anslag samt utbetalning av medel från fiskeavgiftsmedel och vattendomar.

Lägre nivå av lämnade bidrag till statliga myndigheter beror på minskad medelstildelning.

NOT 10 ANALYS AV ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING

	2023	2022
Avgiftsfinansierad verksamhet	0	0
Bidragsverksamhet	2 109	-11 447
Årets kapitalförändring	2 109	-11 447

Förändringen mot tidigare år beror på att HaV har ändrat hanteringen av periodiseringar av intäkter avseende Europeiska havs- fiskeri- och vattenbruksfonden (EHFVF).

NOT 11 ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

	2023-12-31	2022-12-31
IMMATERIELLA TILLGÅNGAR		
Pågående projekt dataprogram		
Ingående anskaffningsvärde	10 161	47 076
Årets upparbetade utgifter, egen utveckling	3 505	9 671
Årets aktivering egenutv program	-10 154	-46 586
Bokfört värde	3 511	10 161
Dataprogram		
Ingående anskaffningsvärde	262 954	217 412
Årets anskaffningsvärde	0	0
Årets aktivering egenutv program	10 154	46 586
Årets försäljning/utrangering	0	-1 044
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	<i>273 108</i>	<i>262 954</i>
Ingående ackumulerade avskrivningar	-191 107	-154 597
Årets avskrivningar	-37 917	-37 554
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	0	1 044
<i>Utgående ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-229 024</i>	<i>-191 107</i>
Ingående ackumulerade nedskrivningar	-139	-139
Årets nedskrivningar	0	0
Årets försäljning/utrangering, nedskrivningar	0	0
<i>Utgående ackumulerade nedskrivningar</i>	<i>-139</i>	<i>-139</i>
Bokfört värde	43 946	71 708
Summa bokfört värde balanserade utgifter för utveckling	47 457	81 869

	2023-12-31	2022-12-31
Rättigheter och andra immateriella anl.		
Ingående anskaffningsvärde	15 827	12 908
Årets anskaffningsvärde	824	3 909
Årets försäljning/utrangering	-165	-990
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	<i>16 486</i>	<i>15 827</i>
Ingående ackumulerade avskrivningar	-11 512	-10 897
Årets avskrivningar	-1 931	-1 605
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	165	990
<i>Utgående ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-13 278</i>	<i>-11 512</i>
Bokfört värde	3 208	4 315
Summa immateriella tillgångar	50 665	86 184

NOT 11 ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR FORTS.

	2023-12-31	2022-12-31
MATERIELLA TILLGÅNGAR		
Förbättringsutgifter, annans fastighet		
Ingående anskaffningsvärde	7 535	8 681
Årets anskaffningsvärde	382	430
Årets försäljning/utrangering	-180	-1 577
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	<i>7 737</i>	<i>7 535</i>
Ingående ackumulerade avskrivningar	-5 700	-6 765
Årets avskrivningar	-563	-512
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	152	1 577
<i>Utgående ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-6 111</i>	<i>-5 700</i>
Bokfört värde	1 625	1 834
Fordon och andra transportmedel		
Ingående anskaffningsvärde	4 689	5 523
Årets anskaffningsvärde	1 045	72
Årets försäljning/utrangering	-800	-907
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	<i>4 934</i>	<i>4 689</i>
Ingående ackumulerade avskrivningar	-3 271	-3 643 *)
Årets avskrivningar	-666	-504
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	800	876
<i>Utgående ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-3 136</i>	<i>-3 271</i>
Ingående ackumulerade nedskrivningar	0	0 *)
Årets nedskrivningar	0	0
Årets försäljning/utrangering, nedskrivningar	0	0
<i>Utgående ackumulerade nedskrivningar</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Bokfört värde	1 798	1 418

	2023-12-31	2022-12-31
Datorer kringutrustning		
Ingående anskaffningsvärde	25 716	24 028
Årets anskaffningsvärde	4 449	5 608
Årets försäljning/utrangering	-4 635	-3 919
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	<i>25 531</i>	<i>25 716</i>
Ingående ackumulerade avskrivningar	-18 915	-18 476
Årets avskrivningar	-3 188	-4 358
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	4 635	3 919
<i>Utgående ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-17 468</i>	<i>-18 915</i>
Bokfört värde	8 063	6 802
Övriga inventarier		
Ingående anskaffningsvärde	16 894	29 897
Årets anskaffningsvärde	361	324
Årets försäljning/utrangering	-430	-13 326
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	<i>16 826</i>	<i>16 894</i>
Ingående ackumulerade avskrivningar	-13 604	-25 492
Årets avskrivningar	-1 147	-1 252
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	430	13 140
<i>Utgående ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-14 321</i>	<i>-13 604</i>
Bokfört värde	2 505	3 290
Summa bokfört värde maskiner, inventarier och installationer m.m.	12 366	11 510
Summa materiella tillgångar	13 991	13 344
SUMMA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR	64 656	99 528

Nyutvecklingstakten avseende immateriella anläggningstillgångar har varit lägre i år än föregående år.

*) utfall 2022 flyttat till ingående ackumulerade avskrivningar

För finansiering av anläggningstillgångar, se not 20.

Finansiella anläggningstillgångar

Havs- och vattenmyndigheten har tillgångar hos Kammarkollegiet. Dessa tillgångar avser fiskeavgifter beslutade enligt vattenlagen. Medlen redovisas både på tillgångssidan och på skuldsidan i balansräkningen och återfinns därför också under "Fonder". Beloppet inkluderar utdelningar och ränteintäkter.

Medlen hos Kammarkollegiet består av 24 fonder med olika placering i aktiekonsortium, räntekonsortium samt likviditetsförvaltning. Kammarkollegiet ansvarar för förvaltningen. Fondernas bokförda värde hos Kammarkollegiet per 31 december 2023 uppgår till 216 603 tkr fördelat på Räntekonsortie 81 094 tkr samt Aktiekonsortie 135 509 tkr.

Nedan angivna belopp är Kammarkollegiets marknadsvärde.

	2023-12-31	2022-12-31
Kammarkollegiet Aktiekonsortie	182 383	166 123
Kammarkollegiet Räntekonsortie	77 409	66 333
Summa	259 792	232 455

NOT 12 ÖVRIGA KORTFRISTIGA FORDRINGAR

	2023-12-31	2022-12-31
Medel från vattendomar	421	901
Övriga fordringar	290	41
Summa	712	942

NOT 13 PERIODAVGRÄNSNINGSPOSTER

	2023-12-31	2022-12-31
Förutbetalda kostnader		
Förutbetalda hyror	4 818	4 648
Övriga förutbetalda kostnader, främst IT-licenser	10 538	12 015
Summa	15 356	16 664
Upplupna bidrag		
Upplupna bidragsintäkter myndigheter	24 943	8 250
Upplupna bidragsintäkter övriga	1 881	-500
Summa	26 824	7 750
Övriga upplupna intäkter		
Upplupna avgiftsintäkter	2 326	757
Summa	2 326	757

Förändringen av upplupna bidragsintäkter beror på att HaV har ändrat hanteringen av periodisering av intäkter avseende Europeiska havs- fiskeri- och vattenbruksfonden (EHFVF).

NOT 14 AVRÄKNING MED STATSVERKET

	2023-12-31	2022-12-31
UPPBÖRD		
Ingående balans	-2	-6
Redovisat mot inkomsttitel (-)	-454	-437
Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde (+)	453	441
Medel från räntekonto som tillförts inkomsttitel (+)	0	0
Fordringar/Skulder avseende uppbörd	-4	-2
ANSLAG I ICKE RÄNTEBÄRANDE FLÖDE		
Ingående balans	211 918	246 598
Redovisat mot anslag (+)	1 119 981	1 381 270
Medel hänförliga till transfereringar m.m. som betalats till icke räntebärande flöde (-)	-1 104 361	-1 415 950
Fordringar/Skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde	227 537	211 918
ANSLAG I RÄNTEBÄRANDE FLÖDE		
Ingående balans	-4 901	-7 790
Redovisat mot anslag (+)	316 877	309 824
Anslagsmedel som tillförts räntekonto (-)	-311 723	-307 151
Återbetalning av anslagsmedel (+)	0	216
Fordringar/skulder avseende anslag i räntebärande flöde	252	-4 901

	2023-12-31	2022-12-31
FORDRAN AVSEENDE SEMESTERLÖNESKULD SOM INTE HAR REDOVISATS MOT ANSLAG		
Ingående balans	151	194
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-30	-43
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	121	151
ÖVRIGA FORDRINGAR/SKULDER PÅ STATENS CENTRALKONTO I RIKSBANKEN		
Ingående balans	-665	-1 233
Inbetalningar i icke räntebärande flöde (+)	91 764	69 900
Utbetalningar i icke räntebärande flöde (-)	-1 195 781	-1 484 842
Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar (+/-)	1 103 909	1 415 509
Saldo	-774	-665
UTGÅENDE BALANS	227 134	206 501

Saldot Anslag i icke räntebärande flöde hänförs framförallt till när fakturor gällande avtal och överenskommelser för myndighetens sakanslag betalas i förhållande till när anslaget belastas.

NOT 15 ÖVRIGA ERHÅLLNA MEDEL FÖR FINANSIERING AV BIDRAG

	2023	2022
Kammarkollegiet fiskeavgifter	24 247	18 891
Övriga	1 034	839
Summa	25 281	19 730

Myndigheten lämnar bidrag finansierade av fiskeavgiftsmedel till externa bidragsmottagare, enligt Förordning (1998:928) om bygde- och fiskeavgifter.

NOT 16 SPECIFIKATION AV MYNDIGHETSKAPITALET

	Statskapital	Bal.kap Anslagsfin. verksamh.	Bal. kap. Avgiftsfin. verksamh.	Bal. kap. Bidragsfin. verksamh.	Kapital- förändring enl. RR	Summa
Föregående års UB	24	645	1 656	-20 060	-11 447	-29 183
A Ingående balans	24	645	1 656	-20 060	-11 447	-29 183
Föregående års kapitalförändring	-	-	0	-11 447	11 447	0
Årets kapitalförändring	-	-	-	-	2 109	2 109
B Summa årets förändring	0	0	0	-11 447	13 556	2 109
C Utgående balans	24	645	1 656	-31 507	2 109	-27 074

NOT 17 FONDREDOVISNING M.FL.

Fond/konto i BR	6:5	6:6	Äldre	6:9	Untran-Lanforsen	Villkorsmedel	Flottleder	TOTALT FONDER
IB 2023	155 877	37 582	8 729	7 334	12 547	25 692	365	248 126
Avsättning/upplösning	26 402	7 194	1 364	1 034	-1 273	-3 963	0	30 758
UB 31/12	182 279	44 776	10 093	8 368	11 274	21 729	365	278 884
Inkomna bidrag	12 322	10 671	185	0	0	1 069	0	24 247
Lämnade bidrag								
- till externa	-7 025	-7 140	0	0	-3 000	-7 941	0	-25 106
Finansiella intäkter ¹⁾	21 199	3 931	1 185	1 038	1 773	3 622	0	32 748
Finansiella kostnader ¹⁾	-94	-268	-5	-3	-47	-712	0	-1 130
Summa	26 402	7 194	1 364	1 034	-1 273	-3 963	0	30 758

¹⁾ I posterna ingår uppbokningar av realiserade värdeförändringar, som görs enligt bestämmelserna för värdering av finansiella instrument.

NOT 18 AVSÄTTNING FÖR PENSIONER OCH LIKANDE FÖRPLIKTELSE

	2023-12-31	2022-12-31
Ingående avsättning	437	372
Årets pensionskostnad	0	344
Årets pensionsutbetalningar	-155	-279
Utgående avsättning	282	437

Avser delpensioner samt pensionsersättning och särskild löneskatt.

NOT 19 ÖVRIGA AVSÄTTNINGAR

	2023-12-31	2022-12-31
Ingående balans	4 566	3 404
Avsättning personalkostnader	-2 120	622
Årets avsättningar för lokalt omställningsarbete	556	540
Utgående balans	3 002	4 566

Avsättning för lokalt omställningsarbete 0,3% av bruttolönesumman per månad.

Skillnaden i avsättning personalkostnader beror på återföring av gjorda avsättningar 2022 och att inga sådana avsättningar finns 2023.

Inga beslut finns kring användning av omställningsmedel under kommande året.

NOT 20 SKULD TILL RIKSGÄLDSKONTORET

Lån till anläggningstillgångar

Enligt regleringsbrevet för år 2023 disponerar Havs- och vattenmyndigheten en låneram på 115 000 tkr i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar för förvaltningsändamål.

Mot bakgrund av ovannämnda redovisas finansieringen av anläggningstillgångar på följande sätt:

	2023-12-31	2022-12-31
Ingående balans	83 614	115 000
Nyupptagna lån	0	0
Årets amorteringar	-19 619	-31 386
Utgående balans	63 995	83 614
Finansiering av anläggningstillgångar	64 656	99 528
Lån Riksgäldskontoret 2023-12-31	63 995	83 614
Skillnad bokfört värde mot upptaget lån i Riksgäldskontoret	660	191
Anl. ej lånefinansierade	0	15 723 *)
Summa	64 656	99 528

Beviljad räntekontokredit i Riksgäldskontoret för år 2023 är 20 000 tkr.

*) HaV har i regleringsbrevet ett undantag från 2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförordningen som innebär att myndigheten har möjlighet att finansiera anläggningstillgångar inom EHFVF-verksamhet med bidrag från fonden och endast låna till medfinansieringen. 2022 hade HaV flera anläggningar där det endast lånades till medfinansiering. 2023 har dessa löpt ut samtidigt som HaV inte har utnyttjat undantaget. Detta innebär att vi för 2023 redovisar 0 för ej lånefinansierade anläggningar.

NOT 21 ÖVRIGA KORTFRISTIGA SKULDER

	2023-12-31	2022-12-31
Personalens preliminärskatt	4 582	4 856
Övriga kortfristiga skulder	618	579
Summa	5 200	5 436

NOT 22 PERIODAVGRÄNSNINGSPOSTER

	2023-12-31	2022-12-31
Upplupna kostnader		
Upplupna löner och arvoden	3 222	1 718
Upplupna semesterlöner	18 107	18 721
Upplupna kostnader inom sakanslag		
Anslag 1:11	100 474	77 311
Anslag 1:2	26 961	44 141
Anslag 1:4	2 114	12 918
Upplupna kostnader externfinansierade projekt	5 933	2 880
Upplupna kostnader, övrigt	830	670
Summa upplupna kostnader	157 642	158 359
Oförbrukade bidrag		
Oförbrukade bidrag myndigheter	18 053	45 931
Oförbrukade bidrag övriga	214	4 204
Summa	18 267	50 135

Upplupna kostnader inom 1:11 avser en ökad volym på grund av fler beställningar som haft en sen fakturering.

Upplupna kostnader inom 1:2 avser en mindre volym på grund av minskning av medelstilldelning.

Oförbrukade bidrag avser projekt inom EU:s Datainsamlingsförordning och Kontrollförordning som finansieras genom Europeiska havs- och fiskerifonden. Bidraget kommer främst att finansiera avskrivningskostnader gällande egenutvecklade IT-system. Posten har minskat jämfört med 2022 då årets avskrivningar har kostnadsförts. Bidragen har till största delen kommit via Jordbruksverket, men en del har erhållits direkt från EU och hamnar därmed på raden övriga.

Oförbrukade bidrag myndigheter förväntas att tas i anspråk enligt nedanstående intervall.

Inom 3 mån	4–12 mån	13–36 mån	mer än 36 mån	Totalt
0	4 185	13 868		18 053

NOT 23 KASSA OCH BANK

	2023-12-31	2022-12-31
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	18 358	40 705
Kassa och bank	892	1 066
Summa	19 250	41 770

NOT 24 SPECIFIKATION AV ANSLAG 1:2, MILJÖÖVERVAKNING M.M.

Havs- och vattenmyndigheten har återkrävt 2 506 tkr oförbrukade medel.

Havs- och vattenmyndigheten har sedan många år tillämpat en princip att oförbrukade medel ska återbetalas.

Totalt kommer myndigheten att återföra 3 203 tkr till staten.

NOT 25 SPECIFIKATION AV ANSLAG 1:11, ÅTGÄRDER FÖR HAVS- OCH VATTENMILJÖ

Havs- och vattenmyndigheten har återkrävt 54 700 tkr oförbrukade medel.

Havs- och vattenmyndigheten har sedan många år tillämpat en princip att oförbrukade medel ska återbetalas.

Totalt kommer myndigheten att återföra 14 526 tkr till staten.

NOT 26 SPECIFIKATION AV ANSLAG 1:7, ERSÄTTNINGAR FÖR VILTSKADOR M.M.

Havs- och vattenmyndigheten har återkrävt 2 176 tkr oförbrukade medel.

Havs- och vattenmyndigheten har sedan många år tillämpat en princip att oförbrukade medel ska återbetalas.

Totalt kommer myndigheten att återföra 4 334 tkr till staten.

NOT 27 SPECIFIKATION AV ANSLAG 1:4, SANERING OCH ÅTERSTÄLLNING AV FÖRORENADE OMRÅDEN M.M.

Havs- och vattenmyndigheten har inte återkrävt några oförbrukade medel.

Havs- och vattenmyndigheten har sedan många år tillämpat en princip att oförbrukade medel ska återbetalas.

Totalt kommer myndigheten att återföra 4 221 tkr till staten.

Sammanställning över väsentliga uppgifter

	2023-12-31	2022-12-31	2021-12-31	2020-12-31	2019-12-31
Låneram hos Riksgäldskontoret					
Beviljad i regleringsbrev	115 000	115 000	115 000	130 000	115 000
Utnyttjad vid räkenskapsårets slut	63 995	83 614	115 000	103 762	114 034
Kontokredit hos Riksgäldskontoret					
Beviljad i regleringsbrev	20 000	20 000	20 000	10 500	20 000
Maximalt utnyttjad under året	3 782	0	5 390	0	0
Räntekonto					
Ränteintäkter	719	373	0	6	296
Räntekostnader	2 672	760	0	4	168
Avgiftsintäkter					
Disponibla avgiftsintäkter, utfall	4 191	1 955	2 824	3 038	2 909
Disponibla avgiftsintäkter, budget i regleringsbrev	1 000	4 000	7 000	6 500	9 500
Ej disponibla avgiftsintäkter, utfall	454	437	447	390	518
Ej disponibla avgiftsintäkter, budget i regleringsbrev	550	550	550	550	550
Anslag - Utgående reservationer					
Anslagssparande förvaltning	0	4 901	7 790	5 817	0
Anslagssparande sakanslag	26 284	22 495 *)	112 831	48 195	43 239

	2023-12-31	2022-12-31	2021-12-31	2020-12-31	2019-12-31
Bemyndiganden					
Tilldelade bemyndiganden	690 000	655 000	530 000	550 000	423 000
varav gjorda åtaganden	602 491	371 852	440 366	377 948	349 235
Anslagskredit					
Beviljad i regleringsbrev	9 531	9 214	7 438	7 330	7 399
Utnyttjad kredit	252	0	0	0	201
Årsarbetskrafter och medelantalet anställda under året					
Årsarbetskrafter	316	305	293	289	282
Medelantalet anställda	345	345	335	315	308
Driftkostnad					
Per årsarbetskraft	2 430	2 535	2 446	2 238	2 172
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	2 109	-11 447	-11 130	5 686	758
Balanserad kapitalförändring	-29 207	-17 760	-6 630	-12 316	-13 074 **)

*) Felskrivet belopp rättat.

**) Enligt regeringsbeslut 8 daterat 2019-06-27 ska myndigheten inleverera ackumulerat överskott uppgående till 1 370 tkr till inkomsttitel 2811. I och med rättningen påverkas Balanserad kapitalförändring med motsvarande belopp.

Jag bedömer att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten har varit betryggande under den period som årsredovisningen avser.

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning

Eva-Britt Eklöf Petrusson
Göteborg 2024-02-13

Havs- och vattenmyndigheten
Box 11 930
404 39 Göteborg
010-698 60 00
havochvatten.se
havochvatten@havochvatten.se